

SECURITY A LA ITALIANA

Fingerprinting, Extreme Violence and Harassment of Roma in Italy

SICUREZZA ALL'ITALIANA

Impronte Digitali, Violenza Estrema e Vessazioni contro Rom e Sinti in Italia

SECURITATE A LA ITALIANA

Amprentare, violență extremă și hărțuire ale romilor din Italia

SECURITY A LA ITALIANA:

Fingerprinting, Extreme Violence and Harassment of Roma in Italy

Prog. 144

Il Commissario delegato
per l'emergenza insediamenti comunità nomadi nella regione Campania
O.P.C.M. 3678 del 30 maggio 2008
CENSIMENTO

Insediamento	CAMPO	Data	25/06/2008
Famiglia		C.Fam.	F14
Cognome			
Nome			
Nato/a a	BROGRAD SERBIA	Sesso	M
Data nasc.	26/4/1978 Età 	Grado Paren.	MARITO
Religione	ORTODOSSO	Etnia	ROM DI SERBIA
Istruzione	ELEMENTARE	Attiv. Lavor.	DISOCCUPATO
Documento	PASSAPORTO	Num. Doc.	
Rilasciato	SERBIA	Perm. Sogg.	NO
Data Rilasc.	 Scadenza 	Rinnovo	
NOTE	CAPOFAMIGLIA		

Napoli 25/06/2008

copia per l'interessato

The original English version of this report was translated by:

Italian version: Carla Paolillo

Romanian version: Monica Cimpeanu

Design and Layout: Dzavit Berisa

Printed by: Fo-Szer Bt., Budapest, Hungary

The cover photo of this report is a record from the civil society protest march held at the OSCE Supplementary Human Dimension Meeting in Vienna, 10-11 July 2008. The copy was provided by National Roma Center, Skopje, Mececonia.

Fotografia de pe coperta acestui raport este o înregistrare din timpul demonstrației organizate în cadrul întâlnirii Suplimentare privind Dimensiunea Umană a OSCE, la Viena, 1–11 iulie 2008. Copia a fost furnizată de către Centrul Național pentru Romi, Skopje, Macedonia.

La foto copertina di questo rapporto è una testimonianza della marcia di protesta della società civile tenutasi a Vienna durante il *Supplementary Human Dimension Meeting* dell'OSCE-10-11 Luglio 2008. La copia è stata fornita dal National Roma Center di Skopje, Mececonia.

The European Roma Rights Centre (ERRC) is an international public interest law organisation engaging in a range of activities aimed at combating anti-Romani racism and human rights abuse of Roma, in particular strategic litigation, international advocacy, research and policy development, and training of Romani activists. ERRC publications about Italy and additional information about the organization are available on the Internet at: <http://www.errc.org>. This report is available at: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2958>.

The Roma Center for Social Intervention and Studies (Romani CRISS) is a non-governmental organisation, which defends and promotes the rights of Roma in Romania by providing legal assistance in cases of abuse and works to combat and prevent racial discrimination against Roma in all areas of public life, including the fields of education, employment, housing, and health. Further information on Romani Criss is available at: www.romanicriss.org.

Roma Civic Alliance (RCR) is an 'umbrella' organisation, established in April 2006, at the initiative of 20 Romani associations and foundations of Romania, with a mission to promote democratic values, respect of human rights and fundamental freedoms, and of economic, social, political and cultural rights of the Roma minority in the national and European context. For further information, please visit our webpage at: www.acrr.ro.

The Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE) is an international non-governmental organisation which has consultative status with the Economic and Social Council (ECOSOC). COHRE is the leading international human rights organisation campaigning for the protection of housing rights and the prevention of forced evictions. Further information on COHRE is available at: www.cohre.org.

The Open Society Institute (OSI), a private operating and grantmaking foundation, aims to shape public policy to promote democratic governance, human rights, and economic, legal, and social reform. On a local level, OSI implements a range of initiatives to support the rule of law, education, public health, and independent media. At the same time, OSI works to build alliances across borders and continents on issues such as combating corruption and rights abuses. For more information about OSI, please visit our website at: www.soros.org. This report is available at: http://www.soros.org/initiatives/brussels/articles_publications/publications/fingerprinting_20080715.

CONTENTS

INTRODUCTION	7
ACKNOWLEDGEMENTS	9
1. IMPLICATIONS OF AN INFLUX OF ROMANI MIGRANTS FROM EU MEMBER STATES, NAMELY ROMANIA	11
2. POLITICAL CLIMATE/RACIST SPEECH BY POLITICIANS	13
3. LEGAL AND POLICY UPDATE	15
Discriminatory Measures Specifically Targeting Roma	15
Harshening Immigration Procedures Which May Disproportionately Affect Roma in Italy	19
4. ABUSE AND ILL-TREATMENT BY STATE ACTORS	21
Physical Violence by Police Officers	21
Forced Evictions and Abusive Police Raids of Romani Camps and Homes	22
Threats, Intimidation and Other Forms of Abuse and Ill-Treatment	25
5. EXTREME VIOLENCE BY NON-STATE ACTORS AND FAILURE OF THE STATE TO PROSECUTE	27
6. OTHER ACTS OF DISCRIMINATION AGAINST ROMA	31
Discrimination against Roma in Access to Public Services	31
Discrimination against Roma in Child Protection Matters	31
Discriminatory Interferences by the State with the Right to Privacy and Home	32
7. RECOMMENDATIONS FOR ENSURING RESPECT FOR THE RIGHTS OF ROMA IN ITALY	33
Italian Authorities	33
Romanian Authorities	34
European Union	34
European Union's Fundamental Rights Agency	35
Council of Europe	36
The Organization for Security and Co-operation in Europe	36
The United Nations Committee on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination	36

INTRODUCTION

In response to recent political and legal developments and the most recent wave of racism and xenophobia against Roma in Italy, between 23 and 30 May 2008 a coalition of organisations including the Open Society Institute, the Center on Housing Rights and Evictions, the European Roma Rights Centre (ERRC), Romani Criss and the Roma Civic Alliance in Romania undertook first-hand human rights documentation in Italy. The Coalition conducted interviews with approximately 100 Romani individuals living in formal and informal Romani camps in Rome, Naples, Florence, Brescia, Milan and Torino.

The formal and semi-formal camps visited by the Coalition include: In Naples, Secondiliano and Centro Lima; in Rome, Salviati, River, Casilino 900 and Martora; in Milan, Via Tribugnano; and in Brescia, Nomad Camp of Brescia for Sinti Italians. The Coalition also visited the following informal camps: In Naples, Scampia, Ponticelli, Santa Maria and Torre Annunziata Nord; in Rome, Cave di Piatralata and an un-named camp close to Cave di Piatralata; in Milan, Corsico and Bacula; and in Torino, Via Germagnano.

According to the most recent figures, there are approximately 150,000 Roma living in Italy, and about half of them are Italian citizens, while 20-25% are from European Union countries, chiefly Romania. Most Roma live in the Northern parts of the country.

In Italy, expressions of racism and xenophobia against Roma have reached new and astounding proportions in recent months, and can also be seen to extend to other vulnerable groups, particularly foreign immigrants. Of particular concern is the very central role played in this by mainstream politicians in Italy, as part of both election campaign rhetoric and official acts of local and central government. As a result of specific statements from high-ranking Italian politicians fuelling anti-Romani sentiment in Italy and raising concerns about security, instances of physical and verbal abuse of Roma have increased disproportionately in terms of frequency and seriousness since approximately April 2008 when the new government was elected. Violence and racist attacks against Roma are no longer isolated in nature, but have rather become a structural component of the Italian reality.

The Italian authorities have thus far failed to condemn acts of violent aggression against Roma and not one person has yet to be held legally accountable for at least 8 incidents of anti-Romani pogroms leading to the razing of Romani camps with Molotov cocktails in Italy. The active involvement of a substantial number of children and young people in the racist and violent attacks bears a significant danger and must be addressed with priority.

This report includes information and analysis about the implications of Romani migration within the EU, changes in Italy's political climate since the April 2008 elections, legal and policy developments targeting Roma under the new government, increased levels of police abuse and ill-treatment of Roma and the failure of the Italian government to condemn and prosecute extreme acts of violence and discrimination against Roma by non-state actors. It concludes with a series of recommended actions for the Italian government and inter-governmental bodies to end extreme violations of the rights of Roma living in Italy.

ACKNOWLEDGEMENTS

The full draft of this report was prepared by the European Roma Rights Centre, on the basis of a larger field report compiled by the Open Society Institute's Roma Participation Program (RPP). RPP compiled the larger report on the basis of mission reports drafted by the following organisations:

- European Roma Rights Centre
- Open Society Institute
- Romani Criss
- Roma Civic Alliance in Romania
- Centre on Housing Rights and Evictions

The following Italian NGOs and independent activists provided invaluable assistance and support in the organisation and undertaking of the Coalition's mission:

- OsservAzione;
- Community of Sant'Egidio;
- Sucar Drom;
- Piero Colacicchi;
- Dijana Pavlovic;
- Eva Rizzin; and
- Marco Brazzoduro.

The Open Society Institute provided financial support for the mission.

This report provides a concise update on racism and discrimination against Roma in Italy following the February 2008 publication of a comprehensive report addressing the same issues by the European Roma Rights Centre (ERRC), the Centre on Housing Rights and Evictions, osservAzione and Sucar Drom.¹ According to the documentation conducted around Italy in late May 2008 by the Open Society Institute, the ERRC, the Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE), Romani Criss and the Roma Civic Alliance in Romania, the human rights situation of Roma in Italy again deteriorated in the ensuing period and expressions of racism and xenophobia have translated into policy and legal acts targeting Roma only.

¹ Available on the ERRC website at: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2932=#ERRC/COHRE/osservAzione/Sucar>.

1. IMPLICATIONS OF AN INFLUX OF ROMANI MIGRANTS FROM EU MEMBER STATES, NAMELY ROMANIA

Since the 1980s, Italy has moved from being a net exporter of migrants to a net importer. Italy continues to grow as an immigration destination and each year an increasing number of immigrants arrive in Italy from Africa and Central and Eastern Europe. Italian law and policy in the area of immigration is struggling to catch up to this phenomenon.

Roma from Central and Eastern Europe have moved to Italy for decades, and there are Roma from the former Yugoslavia who have been living in Italy for up to 40 years and have become Italian citizens. During the wars of the 1990s, a new wave of Roma from the former Yugoslavia migrated to Italy, often seeking political asylum. Some, but not all, Romani asylum applicants were successful and there is a large population of Romani refugees living in Italy.

Roma from Romania have been migrating in increasing numbers to Italy over approximately the past 10 years. The lifting of the visa regime in 2002 and the January 2007 accession of Romania and Bulgaria to the EU marked another twist in the plot of Italy's immigration story. Since January 2007, it is estimated that an increasing number of Roma from Romania are exercising their right to freedom of movement within the EU, and going to live abroad, including in countries like Italy.

New Romanian Romani migrants in Italy tend to be quite visible, often living in informal substandard settlements and engaging in informal work, such as washing car windshields or begging in major cities. Their presence in Italy has contributed in part to growing fears of security amongst ordinary Italians, which has been fuelled by right wing politicians in their campaigning and daily political rhetoric.

Since the end of 2006, Romanian Roma have been publicly accused of 2 fatal crimes against Italians, most recently the November 2007 killing of an Italian woman, and Italian media widely reported on such incidents, effectively sentencing the accused and all members of their minority group before any Italian court issued a judgment. Italian politicians picked up these very high profile crimes, turning them into political platforms on increasing security measures in the country, mainly through expelling illegal immigrants and at times specifically targeting Roma.

Many Roma interviewed in May 2008 by members of the Coalition stated that their situation in Italy had deteriorated since the murder of an Italian woman in November 2007; this incident was noted to be a turning point regarding their treatment by Italian police and ordinary citizens. One young Romani man living in a formal camp stated: "Now I feel more insecure. I am afraid. My fear started after the murder of the woman in November. In the first days after the murder people started to stare at us [Roma] in a very hostile way. Since then, I try to carry a stick on me when I go out of the camp.

Just in case I am attacked [...]”² Another Romani man testified, “The attitude of the police changed after the murder. The murder was a turning point.”

Many Roma of non-Romanian origin believe that the latest influx of Roma from Romania has jeopardised their situation. Several people affirmed that, since the arrival of Romanian Roma in recent years, the Italian people’s perception of Roma, which was already quite negative, has increasingly changed. Furthermore, the attitude of police and other public authorities have also transformed in a negative way.

14

Not only non-Italian Roma noted a difference. One Italian Romani woman from Brescia declared, “The neighbours are closing their houses for fear and they pick on our kids. The Italian state wants to keep everything for itself, does not help the Roma, and does not help children. It helps other states, but not its own people.”

² Coalition interview with a Romani man living in Camp Salviati. Rome, 28 May 2008.

2. POLITICAL CLIMATE/RACIST SPEECH BY POLITICIANS

In Article 1, the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (ICERD), to which the Italian government is a Party, defines racial discrimination as “any distinction, exclusion, restriction or preference based on race, colour, descent, or national or ethnic origin which has the purpose or effect of nullifying or impairing the recognition, enjoyment or exercise, on an equal footing, of human rights and fundamental freedoms in the political, economic, social, cultural or any other field of public life.”

Within its obligations stemming from Article 2 of the ICERD, the Italian government should:

“condemn racial discrimination and undertake to pursue by all appropriate means and without delay a policy of eliminating racial discrimination in all its forms and promoting understanding among all races, and, to this end:

(a) Each State Party undertakes to engage in no act or practice of racial discrimination against persons, groups of persons or institutions and to ensure that all public authorities and public institutions, national and local, shall act in conformity with this obligation; [...].”

The April 2008 general elections were won by the right-wing conservative party Forza Italia, headed by Silvio Berlusconi, whose coalition partners include the anti-immigrant Northern League and the right-wing National Alliance party. The new government was constituted in May 2008. The head of the xenophobic political party Northern League, Umberto Bossi, and three other members of the party hold top seats in the new Cabinet, including control of the Ministry of Interior, headed by Mr Roberto Maroni, a long time political ally of Mr Berlusconi. The National Alliance, a party formed as a successor to Mussolini’s Fascists, is lead by Gianfranco Fini, who is also speaker of the lower chamber of parliament. Mr Fini has a record of public anti-Romani speech, stemming back to November 2007 when anti-Romani actions last flared up in Italy.³

The new government has capitalised on Italians’ fears about Gypsies, immigrants and security, and despite its obligations under international human rights law, specifically fuels already harsh sentiment with constant anti-Romani messages widely published in the media. On 11 May 2008, Minister of Interior Roberto Maroni stated publicly that “All Romani camps will have to be dismantled right away, and the inhabitants will be either expelled or

³ At that time, the ERRC sent a letter to the Prosecutor of Rome, Italy’s National Office Against Discrimination, General Prosecutor and Journalists Order, requesting that each office open an investigation into hate speech by Mr Fini who had publicly remarked that Roma considered “theft to be virtually legitimate and not immoral” and felt the same way about “not working because it has to be the women who do so, often by prostituting themselves.” Mr Fini was also quoted as having claimed that Roma “have no scruples about kidnapping children or having children [of their own] for purposes of begging.” There has been no response to the ERRC letter since that time. For more information, see: <http://www.errc.org/db/02/84/m00000284.pdf>.

incarcerated,” according to the national Italian newspaper La Repubblica. Two days later on 13 May, a mob of approximately 60 people razed a Romani camp in Naples with Molotov cocktails (See Section 5 below for further detail).⁴

In late May, following the arson attack on the Romani camp in Naples, the LA Times reported that Mr Davide Boni, a Northern League representative of the Lombardy Regional Government stated, “All Gypsies must go.” At the same time, senior government officials made public statements apparently condoning acts of violent aggression against Roma. Mr Umberto Bossi was quoted as having stated that “People do what the state can’t manage”⁵ and Minister of Interior Roberto Maroni has also been quoted as having stated, “that is what happens when gypsies steal babies, or when Romanians commit sexual violence.”⁶

It is hardly surprising in this political climate that a majority of Italians want Romani camps dismantled. According to the results of a poll by the national Italian newspaper La Repubblica conducted in May 2008, 68% of Italians want to deal with the “Roma Gypsy problem” by expelling all of them.

In the short period since May 2008, Prime Minister Berlusconi’s government has undertaken a range of acts fundamentally adverse to improving relations between Roma and non-Roma at local level, as a result of frequent anti-Romani speech by high ranking government officials and a number of discriminatory national and regional legislative undertakings which have harmed the possibility of genuine inter-ethnic dialogue.

⁴ For more information, see: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2953=#ERRC>.

⁵ See: <http://www.latimes.com/news/printedition/asection/la-fg-right24-2008may24,0,4552045.story>.

⁶ See: <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/article4021089.ece>.

3. LEGAL AND POLICY UPDATE

Since May 2008 when the new Italian government was formed, it has adopted a series of legal and policy measures which are explicitly discriminatory against Roma in Italy. Such actions are clearly in violation of Italy's commitments to not engage in acts of discrimination under international and domestic law, including Article 2(c) of the ICERD which obliges States Parties to "take effective measures to review governmental, national and local policies, and to amend, rescind or nullify any laws and regulations which have the effect of creating or perpetuating racial discrimination wherever it exists; [...]."

17

Discriminatory Measures Specifically Targeting Roma

In its first highly publicised anti-Romani move, during a meeting in Naples on 21 May 2008, the Council of Ministers of the Italian government passed a Decree, unprecedented in post World War II Europe, whose title reads "Declaration of the state of emergency with regard to nomad⁷ community settlements in the territories of Campania, Lazio and Lombardia regions". Defining the presence of Roma in the areas of Campania, Lazio, and Lombardia as a cause of great social alarm with possible grave repercussions in terms of public order and security, the Italian Government proclaimed the state of emergency until 31 May 2009. Extraordinary powers usually permissible only in times of severe natural disasters were given to state and local officials to deal with this "problem".⁸

As is obvious from its title and preamble,⁹ the Decree singles out and is directed primarily against the 'nomadic communities', thus against all persons belonging to Roma ethnicity. The presence of Roma in the three Regions, without any further indication, is defined as being the cause resulting in situations of an "extreme critical nature" and of "serious social alarm" with possible serious repercussions in terms of public order and security for local populations.

The Italian Government used as a front and relied on another law (Law 225/92), which deals with an emergency situation resulting from or caused by natural disasters, allowing

⁷ The Italian Government refuses to acknowledge that Romani communities in Italy do not conduct a nomadic lifestyle.

⁸ Dichiarazione dello stato di emergenza in relazione agli insediamenti di comunita' nomadi nel territorio delle regioni Campania, Lazio e Lombardia ("Declaration of the state of emergency in relation to the settlements of the nomads communities in the territory of the Campania, Lazio and Lombardia"), 21 May 2008.

⁹ "Considering the extremely critical situation that has developed in the territory of the Lombardy region, due to the presence of numerous irregular third-country citizens and nomads who have settled in a stable manner in urban areas; considering that the aforementioned settlements, due to their extreme precariousness, have caused a situation of serious social alarm, with the possibility of serious repercussions in terms of public order and security for the local populations; also considering that the situation described above has caused an increase in social alarm, with serious incidents that seriously endanger public order and security; considering that the aforementioned situation, that concerns various levels of territorial government due to its intensity and extension, cannot be tackled using the instruments envisaged in ordinary legislation;" Declaration, 21 May 2008, Op. cit.

public authorities to practically derogate from every provision of law and other regulations that apply under normal conditions. There is no reference in any of the normative provisions of Law 225/92 to situations arising from coexistence between ethnic groups.

A state of emergency is effectively declared, *de facto* going so far as to equate the presence of Roma with natural calamities, catastrophes or other events that, due to their intensity and extension, must be tackled with extraordinary means and powers, as is envisaged by legislation in the field of emergency civil protection.¹⁰

The new decree, in claiming that resorting to the use of extraordinary powers of intervention is necessary, even in derogation from any provisions that are in force, erroneously refers to the pre-conditions specified in Article 2 of Law 225/92, as it identifies the mere *presence* of Roma and Sinti populations as a situation of emergency, a state of affairs that lacks any dangerous implications for the territory understood as a natural environment, and which does not even appear to be accompanied by the requirements of exceptionality mandated by legislation in the field of emergency civil protection.

Subsequently, on 30 May 2008, the President of the Council of Ministers adopted three separate Ordinances implementing the above decree for the Regions of Lombardy, Lazio and Campania.¹¹ By virtue of these Ordinances, the prefects of Rome, Milan and Naples, hierarchically under the control of the Minister of Interior, are appointed as Commissioners responsible for carrying out the necessary interventions and work that so called ‘emergency’ requires in their respective regions. Such powers apparently concern the monitoring of informal camps, identification and census of the people (including minors) who are present there, and taking photos (mug shots); the expulsion and removal of persons with irregular status; measures aimed at clearing “camps for nomads” and evicting their inhabitants; as well as opening new “camps for nomads”. The matter of finding other and more suitable housing solutions remains secondary.¹²

To allow the aforementioned powers to be fully exercised, the ordinances provide for wide derogations from the state laws in the following areas: the powers of the state authority to compel a person to identify themselves to the public authority, as well as to allow the compilation and storage of photometric and other personal information in databases; the powers of mayors in matters that are within the state’s competence; the rights of citizens to respond to a measure taken by the public administration; expropriation for public utility; specific procedures that must be followed in public building work interventions (including demolitions); the entire Consolidated Act concerning health laws; norms on the exercising

¹⁰ Law of 24 February 1992, no. 225 “Istituzione del servizio nazionale della protezione civile. Ecologia”.

¹¹ Ordinance of the President of the Council of Ministers no. 3678, of 30 May 2008: Urgent civil protection provisions to tackle the state of emergency in relation to nomad community settlements in the territory of the Campania region; Ordinance of the President of the Council of Ministers no. 3677, of 30 May 2008: Urgent civil protection provisions to tackle the state of emergency in relation to nomad community settlements in the territory of the Lombardy region; Ordinance of the President of the Council of Ministers no. 3676, of 30 May 2008: Urgent civil protection provisions to tackle the state of emergency in relation to nomad community settlements in the territory of the Lazio region.

¹² *Ibid*, art. 2

of traffic police services; and, as a final norm with general value, all the other “laws and other regional provisions closely related to the interventions envisaged by this ordinance.”¹³

In particular, it is the derogations from norms in the field of participation in the administrative procedure that appear to raise the greatest concern. The measures which may be derogated from include: the duty to inform a subject who is a recipient of a measure taken by the public administration with a degree of advance notification; the right to receive a regular communication indicating the scope of the procedure; what the interested administrative body is; who the officials to whom he/she should refer are; to which office he/she should turn in order to be able to view the acts; finally, the chance for the interested party to be able to submit written statements and other documents relevant to the scope of the measure itself. Within a democratic order and state based on a legal system, such norms constitute a natural expression of the guarantees put in place by the legislative order to protect citizens in relation to the public administration, on any occasion in which measures are taken that may cause them prejudice. The derogation from these protections calls into question the quality of the rule of law, and in particular the legal protections available to individuals to challenge arbitrary or otherwise illegal administrative acts. *No information has yet been made public as to what will happen to files and fingerprints once the present operation is completed.*

These new moves follow the adoption of so-called “Pacts of Security,” in place in 14 cities across Italy since November 2006, in lending support for the widespread view that security arrangements aimed entirely or primarily at Roma, in particular at foreign Roma, are currently a central policy priority of the government. There is evidence from the text of these Pacts, statements made by government officials regarding their purpose, and the manner of their implementation that demonstrates that they are a result of intense anti-Romani sentiment. Two of the most highly publicised and influential Pacts from Milan and Rome state that they primarily address security “threats” by non-citizens. The Milan Pact refers specifically to nomad camps.

As early as 6 June 2008, Italian authorities announced plans to conduct censuses in Romani camps, including fingerprinting the inhabitants. In a report published on the same day by Adnkronos International, Rome’s new Commissioner for Roma, Mr Carlo Mosca, was quoted as having stated that “Gypsies would be ‘monitored’, and a ‘census’ would be carried out” and that “Gypsies would also be fingerprinted and photographed and this would allow the authorities to identify them.”¹⁴

According to the same article, one of the first such “census” and fingerprinting actions was carried out on the same day amongst the Romani inhabitants of Milan’s Camp Via Impastato. All inhabitants were reportedly identified and were told they would receive a card allowing access to the camp.¹⁵

¹³ Ibid., art. 3.

¹⁴ See 6 June 2008 report by Adnkronos International. Available at: <http://www.adnkronos.com/AKI/English/CultureAndMedia/?id=1.0.2230802468>.

¹⁵ See 6 June 2008 report by Adnkronos International. Available at: <http://www.adnkronos.com/AKI/English/CultureAndMedia/?id=1.0.2230802468>.

On 28 June, Minister of Interior Roberto Maroni spoke publicly about the plan to fingerprint all inhabitants of Romani camps, including children, insisting that this plan is a solution for inadequate housing and rising crime rates in Italy.¹⁶ Most recently, Roma in Milan reported on 1 July 2008 that around 50 police officers had come to one settlement that day to tell them to prepare their documents, purportedly for the purposes of blood tests, which would be carried out subsequently.¹⁷

In the ensuing period, censuses and fingerprinting of Roma living in camps were conducted in Milan, Naples and Rome, according to activists in Italy.¹⁸ All camp residents, including children, were reportedly fingerprinted. Such actions by Italian authorities, often in the absence of the informed consent of the parent, have been widely criticized internationally, and raise serious legal concerns regarding data protection provisions and racial discrimination.

According to Article 8(1) of Council Directive 95/46/EC on the protection of personal data, “Members States shall prohibit the processing of person data revealing racial or ethnic origin, political opinions, religious or philosophical beliefs, trade-union membership, and the processing of data concerning health and sex life,” in the absence of specific laws permitting such, which outline specific aims, processes and guarantees to avoid abuse of such data.¹⁹ The actions undertaken by the Italian government are extremely alarming in the absence of any information on the legal basis for such or on any measures put in place to prevent abuse of the protected data collected.

¹⁶ See: <http://euobserver.com/9/26408/?rk=1>.

¹⁷ Telephone communication with a member of the Coalition, 1 July 2008.

¹⁸ Email communication from Mr Piero Colacicchi dated 2 July 2008. On file with the ERRC.

¹⁹ Article 8(2, 3, 4 and 5) elaborate exemptions to the ban on collecting protected forms of data, including:

2. Paragraph 1 shall not apply where: (a) the data subject has given his explicit consent to the processing of those data, except where the laws of the Member State provide that the prohibition referred to in paragraph 1 may not be lifted by the data subject's giving his consent; or (b) processing is necessary for the purposes of carrying out the obligations and specific rights of the controller in the field of employment law in so far as it is authorized by national law providing for adequate safeguards; or (c) processing is necessary to protect the vital interests of the data subject or of another person where the data subject is physically or legally incapable of giving his consent; or (d) processing is carried out in the course of its legitimate activities with appropriate guarantees by a foundation, association or any other non-profit-seeking body with a political, philosophical, religious or trade-union aim and on condition that the processing relates solely to the members of the body or to persons who have regular contact with it in connection with its purposes and that the data are not disclosed to a third party without the consent of the data subjects; or (e) the processing relates to data which are manifestly made public by the data subject or is necessary for the establishment, exercise or defence of legal claims.
3. Paragraph 1 shall not apply where processing of the data is required for the purposes of preventive medicine, medical diagnosis, the provision of care or treatment or the management of health-care services, and where those data are processed by a health professional subject under national law or rules established by national competent bodies to the obligation of professional secrecy or by another person also subject to an equivalent obligation of secrecy.
4. Subject to the provision of suitable safeguards, Member States may, for reasons of substantial public interest, lay down exemptions in addition to those laid down in paragraph 2 either by national law or by decision of the supervisory authority.
5. Processing of data relating to offences, criminal convictions or security measures may be carried out only under the control of official authority, or if suitable specific safeguards are provided under national law, subject to derogations which may be granted by the Member State under national provisions providing suitable specific safeguards. However, a complete register of criminal convictions may be kept only under the control of official authority. Member States may provide that data relating to administrative sanctions or judgements in civil cases shall also be processed under the control of official authority.

In addition, in the absence of a comprehensive national strategy for improving the situation of Romani communities, it is unclear what the specific aim of collecting this data actually is.

The Community of Sant'Egidio²⁰ warns that the government's plan to fingerprint Roma living in camps in Italy, including children, sets a dangerous precedent in Italy. A document made available by them confirms that censuses are going on in Romani camps, identifying both race and religion in addition to fingerprinting and photographing individuals.²¹

In addition, on 1 July it was reported that Italy's highest appeal court ruled that it is acceptable to discriminate against Roma on the grounds that they are thieves. The ruling by the court of cassation, which appears to provide judicial backing for the government's policies, was handed down in March but reported only on 30 June.²² The court reversed the conviction of six defendants – all members of the Northern League – who signed a leaflet demanding the expulsion of Gypsies from Verona in 2001. Among those convicted of racially discriminatory propaganda in the case in lower courts was Mr Flavio Tosi who has since become Verona's mayor. He was quoted by a witness at his trial as having said afterwards: "The Gypsies must be ordered out because, wherever they arrive, there are robberies." The court of cassation decided this did not show Mr Tosi to be racist, but that he had "a deep aversion [to Roma] that was not determined by the Gypsy nature of the people discriminated against, but by the fact that all the Gypsies were thieves." His dislike of them was "not therefore based on a notion of superiority or racial hatred, but on racial prejudice." The court overturned a lower court ruling and returned the case to the lower court.

21

Harshening Immigration Procedures Which May Disproportionately Affect Roma in Italy

On 23 May 2008, the Italian state adopted Decree no.92 regarding urgent measures in the field of public safety. According to the preamble, the decree was adopted as result of the emergency and the necessity to adopt legal measures with the purpose of more efficiently combatting illegal acts related to illegal immigration and organised crime, as well as ensuring safety of circulation in the street. The decree flagrantly contravenes obligations of the Italian state at the international level and, in particular, with European Community legislation in the field of freedom of movement of persons.

The Italian normative act shows that a citizen of an EU Member State can be expelled from the Italian territory,²³ while an extraordinary regulation exists, if that person has served

²⁰ The Community of Sant'Egidio is a Catholic Human Rights Group, based in Rome, Italy and actively working with Roma.

²¹ The inside cover photo of this report is a real record from one of the first "censuses" conducted in Romani camps in Italy. The copy was provided by Community of Sant'Egidio.

²² Decision on file with the ERRC.

²³ Art. 1, point. 1, let a) of law-decree 92/2008 stipulates "the judge orders the expelling of the foreign citizen, namely the moving off of a citizen of a European Union member state, in situations other than the ones stipulated expressly in the law, when the citizen in question has served more than 2 years time of jail. The person who doesn't conform to the expelling order issued by the judge is liable of imprisonment from one to four years (Unofficial translation of Romani CRISS, without juridical effects).

more than two years in jail. Such stipulation is illegal and violates EU Directive 38/2004/EC in three aspects:

- The directive stipulates explicitly that previous criminal convictions shall not in themselves constitute grounds for expulsion.²⁴ Or, in case of the law-decree, the actions are contrary to the directive's stipulations because people with a criminal conviction and prison sentence greater than two years are liable to expulsion in general;
- The decree subjects to expulsion an extremely large group of people, those who served minimum 2 years in prison, and thus it includes less severe offences too. For this reason, the principle of proportionality imposed by the Directive is not respected, as there is a severe disparity between expulsion and conviction of a person to a 2 year prison sentence; and
- A fundamental requirement established by the directive is the existence of a genuine, present and sufficiently serious threat affecting one of the fundamental interests of society. Moreover, the directive forbids general, discretionary and abusive measures. And the expulsion of a whole category of people with convictions over 2 years of prison time is general, discretionary and abusive. This regulation doesn't take into account at all the concrete circumstances of the deed or if the deed constitutes a serious threat to the Italian state or society (although the Directive requests this specifically). Moreover, this regulation is based exclusively on general grounds and includes, as shown above, a large category of people and it is insufficiently circumscribed in proportion to the true danger to society. To this end, it is incorrect to state, as the law-decree does, that every individual who served 2 years of prison time, creates a state of genuine, present and sufficiently serious threat affecting one of the fundamental interests of Italian society

Finally, the Decree amends Article 61 of the Italian Penal Code with a new aggravating circumstance, i.e. illegal immigration.²⁵ This regulation is discriminatory in taking this into account, as the degree of social threat is in no way connected with the citizenship of the doer. The role of aggravating circumstances is to establish as accurately as possible the degree of social threat of every deed, in order to ensure more efficient sanctioning and not to arbitrarily "criminalise" unwanted social categories of people.²⁶

Many of these developments have been criticised by European Parliamentarians, the European Commission, EU Member States such as Romania and Spain, and high ranking Council of Europe officials, in addition to dozens of civil society and other actors in Europe and elsewhere.

²⁴ Art. 27, para. 2 of Directive 38/2004 refers to restrictions on the right of entry and the right of residence on grounds of public policies, public safety or public health. Concretely, the Article stipulates: "Measures taken on grounds of public policy or public security shall comply with the principle of proportionality and shall be based exclusively on the personal conduct of the individual concerned. Previous criminal convictions shall not in themselves constitute grounds for taking such measures. The personal conduct of the individual concerned must represent a genuine, present and sufficiently serious threat affecting one of the fundamental interests of society. Justifications that are isolated from the particulars of the case or that rely on considerations of general prevention shall not be accepted."

²⁵ See Art. 1, point 1, let f) of law-decree 92/2008.

²⁶ For a detailed analysis of the recent normative acts on security, see L'Associazione per gli Studi Giuridici sull'Immigrazione: <http://www.asgi.it/content/documents/dl08061200.asgi.pacchetto.sicurezza.2008.pdf>.

4. ABUSE AND ILL-TREATMENT BY STATE ACTORS

Human rights documentation conducted by the Coalition in Romani camps in Italy between 23 and 30 May 2008 confirmed the continuation of constant abuse and ill-treatment of Roma by state actors in Italy since the last major report on this situation published in February 2008.²⁷ The Coalition conducted interviews with approximately 100 Romani individuals living in formal and informal Romani camps in Naples (Secondiliano, Centro Lima, Scampia, Ponticelli, Santa Maria and Torre Annunziata Nord), Rome (Salviati, River, Casilino 900, Martora, Cave di Piatralata, and an un-named camp close to Cave di Piatralata), Milan (Via Tribugnano, Corsico settlement and the Bacula settlement) and Brescia (Nomad Camp of Brescia for Sinti Italians) and Torino (Via Germagnano and Lungo Stura Lazio). The forms of abuse reported to the Coalition included physical violence and beatings by police agents, verbal harassment, arbitrary data-basing, fingerprinting and surveillance.

Physical Violence by Police Officers

The actions perpetrated against Roma at the hands of Italian authorities violate a number of Italy's obligations under international human rights law. Specifically, as a Party to the European Convention for Human Rights (ECHR), the Italian government is required, per Article 3, to ensure that "No one shall be subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment."

Many of the Romani individual interviewed during the course of documentation reported an increased level of police violence and abuse, particularly following the November 2007 death of Ms Giovana Grenga, an Italian woman, for which Italy media initially and without evidence accused a Romani man. Romani individuals who engaged in informal economic activities, such as washing car windshields at traffic lights or begging, reported being targeted by police for violence and abuse in recent months.

One Romanian Romani man who had been living in Italy for 3 years with whom the Coalition spoke reported that police officers had severely beaten him the night before. The interviewee stated,

"Last night I was begging in a district in the outskirts of Rome. Police came and took me to the police station. I showed them my Romanian passport, but they claimed that my passport is a fake and that I should be from Morocco. They took my money and told me not to go back there again to beg. Then they started beating me, they kicked me and slapped me. The beating went on for 15-20 minutes."²⁸

²⁷ See ERRC/COHRE/osservAzione/Sucar Drom. February 2008. Written Comments of the European Roma Rights Centre, the Centre on Housing Rights and Evictions, osservAzione and Sucar Drom Concerning Italy for Consideration by the United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination at its 72nd Session. Available online at: <http://www.errc.org/db/02/9B/m0000029B.pdf>.

²⁸ Coalition interview with a Romanian Romani man. Informal Romani camp in Rome, 29 May 2008.

The gentleman and his neighbours were living in an informal camp close to Cave di Piatralata. He and several other camp residents informed the Coalition that in early May 2008, a 20-year-old man from the same camp was cleaning car windshields at a traffic light when several police officers grabbed him and took him to a police station. There, police officers reportedly severely beat the young man. After the incident, the young man was very scared and left Italy with his family and returned to Romania.²⁹

Another Romani man from the former Yugoslavia living in Rome's Camp Salviati told members of the Coalition, "Police brutality has increased in the last months. The climate has changed. Police feel more at ease to be more violent [...]."³⁰

Forced Evictions and Abusive Police Raids of Romani Camps and Homes

Article 8(1) of the European Convention on Human Rights sets out that "Everyone has the right to respect for his private and family life, his home and his correspondence." The treatment of Roma living in Italy by Italian police officers and other public authorities, as highlighted in this section of this report, can be seen to clearly breach these provisions.

Further, as a Party to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), purposeful actions by Italian authorities may be in violation of protections as regards the right to adequate housing as included in Article 11(1) of the Covenant. In its General Comment 7 on the Covenant, the Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), which monitors implementation of the Covenant, set out that "forced evictions are *prima facie* incompatible with the requirements of the Covenant."³¹ General Comment 7 defines, at Paragraph 3, forced evictions as "the permanent or temporary removal against their will of individuals, families and/or communities from the homes and/or land which they occupy, without the provision of, and access to, appropriate forms of legal or other protection." The use of the term "occupy" implies that all persons, regardless of the legality of their tenure, can be subject to forcible evictions, and as such, should be afforded adequate protection of law. Finally, at Paragraph 16 of General Comment 7, the Committee stated: "Evictions should not result in individuals being rendered homeless or vulnerable to the violation of other human rights. [...]" Against these standards, the Italian government is apparently failing spectacularly to meet its commitments.

During the Coalition's May 2008 field mission, almost all Romani individuals with whom representatives spoke indicated that the frequency and intensity of illegal police raids of their homes and living areas had been continually increasing in recent months. In addition, several instances of high profile mass forced evictions/demolitions of Romani camps have taken place in recent months. Many of the Romani individuals with whom the Coalition spoke noted the level of violence with which police act to be extremely intense.

²⁹ Coalition interview with Romani residents of an informal camp near Cave de Piatralata. Rome, 29 May 2008.

³⁰ Coalition interview with a Romani man from the former Yugoslavia. Rome's Camp Salviati, 28 May 2008.

³¹ "General Comment No. 7 (1997), The Right to Adequate Housing (Art 11(1) of the Covenant): Forced Evictions," adopted by the UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights on 20 May 1997, contained in U.N. document E/1998/22, annex IV.

In Milan, the Coalition documented forced evictions from housing in a number of areas in recent months. The Bacula Camp was originally settled by about 600 Roma living in barracks and tents under the railway bridges. The camp was forcibly evicted and the dwellings destroyed by the police reportedly at the beginning of 2008. During the police intervention, all personal belongings of the inhabitants were destroyed as well. The inhabitants moved to Bovisa – a site of a former industrial zone closed 20 years ago. Meanwhile the site was used by the inhabitants of Milan as a waste disposal area. The land is polluted with arsenic, thallium and asbestos.

In another case from Milan, in March 2008, the police evicted the inhabitants of the newly established camp in Bovisa and about 80 persons (ten families) fled to the Bacula settlement; the rest either returned to Romania or dispersed to other settlements. According to witnesses, the openly declared motivation of the evictions was to force the Roma to return to the Romania.

The Coalition also documented forced evictions of Romanian Roma from a settlement in the Piazza Tirana in Milan. Until mid-April 2008, about 400 Romanian Roma lived in abandoned buildings and in barracks built by the Roma in the vicinity of a railway station. In April 2008, the police presented an administrative order of the Prefect of Milan, stipulating that the Roma concerned would have to leave the building and surrounding informal dwellings immediately. During this intervention, police officers reportedly assaulted several Roma, including members of the Valentine K.'s family. Valentine K. and his wife Argentina K. subsequently had to be treated in a local hospital for injuries sustained during the assault. After this demonstrative use of force, the police ordered the Roma to leave their dwellings immediately; they were not given any time to pick up their personal properties or food. The police subsequently destroyed the furnishings and personal belongings in the area. The eviction was performed in presence of children, who were witnesses of brutal attacks against their parents (both men and women) and the destruction of their homes. No alternative housing was provided to the evicted persons as the openly articulated motive for the forced eviction was to force them to return to Romania. The evicted people were rendered homeless for two weeks without any social assistance from the municipality or other organisation. At the time of the Coalition visit, they lived in a new informal settlement outside Milan city limits.

Later, on 6 June 2008, Italian authorities destroyed the Testaccio Romani camp in Rome, which housed some 120 Romani individuals, including 40 children. According to media reports, many of the inhabitants of the camp had reportedly been transferred from a previously destroyed camp in Rome's Saxa Rubra area. The persons concerned are reportedly Italian citizens; no adequate alternative housing has been provided.³²

During field research conducted in May 2008, Romani interviewees noted that police officers often conduct arbitrary raids on their camps and homes. During such raids, police officers often enter their homes, without legal authorisation/search warrants, in the middle of the night, and the demolition of homes and other buildings often takes place without any court order. During such destructions of property, police officers often refuse to allow the Roma concerned to remove their personal belongings.

³² See 6 June 2008 report by Adnkronos International. Available at: <http://www.adnkronos.com/AKI/English/CultureAndMedia/?id=1.0.2230802468>.

While police and other state actors were noted to target informal camps more frequently, residents of some formally-established, government-sanctioned camps also reported abusive police raids having taken place in recent months. In addition, police raids of their homes and camps were noted to take place regularly, so the same persons must endure the same abusive treatment by police officers on a constant basis. For example, Italian Roma living in Rome's Via Salviati camp reported to members of the Coalition that police officers conducted regular checks of the camp, at least every week or two.³³ During such checks, Italian and non-Italian Roma are forced to ensure relentless checks of their personal documents, a degrading form of treatment to which non-Roma Italians and invisible immigrants are not subjected.

One Romani woman living in a Rome's semi-formal Camp Casilino 900 testified to the Coalition that in early April 2008, police officers entered the camp and destroyed 36 shacks. The woman testified,

"I had a depot where I store things that I sell at the market. Approximately 6 weeks ago the police came and destroyed the depot together with 36 shacks. I was not allowed to remove my belongings though I begged them to allow me. In response they screamed at me, 'Go away!'

I have several health issues, including heart problems. When the police were destroying my depot, my heart condition worsened. Only after half an hour did the police allowed me to take my medicine from my house. After taking the medicine, I felt very weak and wanted to lie down but police did not allow me. I was only allowed to sit on a chair.

When they destroyed the depot, the police threatened that they will destroy my house and all the camp soon, as well. Actually, they would have wiped out my house the same day together with the depot but my health condition stopped them."³⁴

One Romani individual living in Rome's semi-formal Camp Casilino 900 camp with whom the Coalition spoke stated, "The police sometimes arrive at 2:00-3:00 AM. They even break the doors of the shacks. They order people to go out in a very hostile and violent way. The police are full of prejudices against Roma."³⁵

Another person living in Rome's semi-formal Camp Martora reported that, "They [the police] enter the houses very violently. They destroy things! During one of the night raids, my son peed his pants because of fear. When they come at night, they do not respect privacy. Women may be naked!"³⁶

Overall, the Coalition noted a feeling amongst many interviewees that in recent months the attitude of police officers has worsened and that many police behave in a way which indicates their belief that they can treat Roma as they please with no fear of repercussion.

³³ Coalition interview with an Italian Romani man. Rome, 28 May 2008.

³⁴ Coalition interview with a Montenegrin Romani woman. Rome's Camp Casilino 900, 28 May 2008.

³⁵ Coalition interview with a Montenegrin Romani man. Rome's Camp Casilino 900, 27 May 2008.

³⁶ Coalition interview with a Romani man from the former Yugoslavia. Rome's Camp Martora, 28 May 2008.

One Romani man with whom the Coalition spoke in Rome stated, “The police feel that they can behave as they wish when they come to the camp. Almost three months ago, immediately after we moved to our camp, the police came and they put everybody in line in front of a wall to count us. They were very uncouth. They were pushing people around.”³⁷

Threats, Intimidation and Other Forms of Abuse and Ill-Treatment

During documentation by the Coalition, many Romani individuals noted that the manner in which police officers treat them is inhuman and degrading. In Rome, the Romani leader of the semi-formal Camp Casilino 900 told members of the Coalition that the police “treat us [Roma] as if we are animals.”³⁸

During police raids of the Romani camps visited by the Coalition, almost all Roma interviewed by the Coalition stated that the police constantly threaten them with eviction and demolition of their homes. The statement, “Police always threatens us that the camp will be demolished and we will be expelled very soon” reflected the common experience of all Roma interviewed as concerns police raids.

Researchers participating in the Coalition’s mission were struck by the seemingly endless list of derogatory statements recalled by Romani interviewees during discussions about their interactions with Italian police officers. Amongst the most common phrases cited as used by the police during interactions with Roma were: “Dirty Gypsies!”, “Zingari del Cazzo!”, “Zingari di Merda! (Gypsies of Shit)”, “Sei un pezzo di merda! (You are a piece of shit)”, “You stink!”, “You live like rats!” Most non-Italian Roma who testified to the Coalition stated that police persistently tell them to “Go back to your own country!”

³⁷ Coalition interview with a Romanian Romani man. Rome’s Camp Cave di Pietralata, 29 May 2008.

³⁸ Coalition interview with the Romani leader of Camp Casilino 900. Rome, 28 May 2008.

5. EXTREME VIOLENCE BY NON-STATE ACTORS AND FAILURE OF THE STATE TO PROSECUTE

In recent judgments, the European Court of Human Rights has outlined the positive obligations of States Parties to the European Convention on Human Rights when their authorities are confronted with what appears to constitute a hate crime; for example in the case of *Šečić v. Croatia*³⁹ concerning the brutal beating of a Romani man by a group of unidentified skinheads in 1999. The official investigation into the incident, formally opened by the police in the wake of the attacks, was characterized by a large number of serious shortcomings and ultimately failed to identify the perpetrators. The ECtHR held that the investigation was in breach of the procedural limb of Article 3 (freedom from ill-treatment) of the ECHR. With regard to the Article 14 (prohibition against discrimination) claim, the Court reiterated that States have an obligation to investigate possible racist overtones to a violent act, including ill treatment committed by private individuals.

In the period since February 2008, non-Romani Italians have perpetrated several highly publicised extremely violent attacks on Romani camps around Italy. In recent times, including in the instances referenced in this report, extremist attacks against Romani camps have taken on exceptionally violent tones, often including the use of Molotov cocktails which the perpetrators throw at Romani homes, and are conducted against a backdrop of hate speech against Roma. Police response to such events is abysmal, with little to no investigation taking place and not a single perpetrator detained or arrested in connection with the violent attacks, which is in violation of Italy's obligations under Article 3 (freedom from ill-treatment) and Article 14 (prohibition of discrimination) of the European Convention on Human Rights.

During the period covered by this report, on 11 May 2008, Milan's Via Navora Romani camp was burned to the ground by an unknown number of assailants who threw Molotov cocktails into the camp. As a result, the Romani inhabitants, including women and children, were left homeless, with their personal possessions destroyed.

Just 2 days later on 13 May, the most publicised of these attacks took place against a Romani camp in Ponticelli, near Naples. According to information gathered by the Coalition in Italy and numerous media reports, on 13 May, about 60 unidentified Italian citizens, armed with bats, attacked the Ponticelli Romani camp, throwing Molotov cocktails at the homes. Luckily no one was injured during the attack, but the homes of the Romani inhabitants were burned to the ground with all of their personal possessions.

According to documentation gathered by the Coalition, that evening hundred of Italians persons armed with bats and rocks attacked another Romani camp in the area, throwing rocks at the inhabitants and their homes. Amongst the attackers were youth and children.

³⁹ Appl. No. 40116/2002, judgment of 31 May 2007. Represented by the ERRC and Croatian attorney Lovorka Kusan. For a more detailed analysis of the judgment and its importance, see article by former ERRC Staff Attorney Constantin Cojocariu entitled, "Positive Duties to Combat Violent Hate Crime After *Šečić v. Croatia*", available online at: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2802&archiv=1>.

Approximately 800 Roma of Romanian origin, including women and children, were attacked by locals as they left the Ponticelli Camp by night, without any of their personal belongings. Many of them returned to Romania or sought refuge in other Romani camps around Italy. Reportedly, only a few Romani individuals stayed in Naples, but they refused interviews because of fear. All personal effects or property were abandoned in the camps they were forced to leave by night.⁴⁰

Police representatives from Naples, who were at the site of the former camp in Ponticelli during the Coalition's mission, stated "there is no way the Roma could return" because the municipality planned to build a commercial centre on the former site of the Romani camp and because local Italian residents would ensure the Roma would not return to Ponticelli under any circumstance.⁴¹

Two weeks later, on 28 May, the same camp was set on fire for the second time by unknown perpetrators.⁴² On 7 July, it was reported that the Ponticelli camp was set on fire in yet a third arson attack by unidentified perpetrators, after several Romani families had moved back to the area.

In addition, on 9 June, independent activists reported that a settlement of approximately 100 Romanian Roma in Catania, Sicily, was attacked and burned to the ground by unknown perpetrators.⁴³

These attacks have not been isolated incidents; since late 2006, there have been at least 6 similar attacks targeted against Romani population in Livorno, Milan, Naples and Rome. The Coalition members are not aware of a single instance in which the perpetrators have been arrested or found guilty for these acts of extreme hatred and violence against Roma.

According to the research conducted by the Coalition, there are indications that such violent acts of aggression against Roma will continue to occur in the future in Italy unless the Italian state responds to such criminal acts in a clear and strong manner, effectively investigating all such incidents and prosecuting the persons found to be responsible to the fullest extent of the law. For example, members of the Coalition spoke with several Roma from the Ponticelli camp who, after their homes were burned to the ground, had tried to move to the informal Torre Annunziata Nord Romani camp in Naples. According to the individuals interviewed, "extremist groups" threaten to burn the camp to the ground if those who lived in Ponticelli did not leave.⁴⁴

Most of the Roma with whom Coalition representatives spoke stated that they are afraid that they themselves will become victims of the violent attacks, including arson attacks and

⁴⁰ Coalition interview with a representative of a local NGO in Ponticelli working in the Romani camps, 27 May 2008.

⁴¹ Coalition interview with an unnamed police officer. Ponticelli, May 2008.

⁴² See the 28 May 2008 report by Adnkronos International at: <http://www.adnkronos.com/AKI/English/Security/?id=1.0.2203930746>.

⁴³ Email communication from Mr Fulvio Vassallo Paleologo dated 9 June 2008. On file with the ERRRC.

⁴⁴ Coalition interview with a Romanian Romani man. Naples' Camp Torre Annunziata Nord, 27 May 2008.

the burning of their homes. Roma from the Torre Annunziata Nord camp in Naples also stated that they felt very unsafe on the street due to the aggressive and violent reactions of Italians. Italian citizens had reportedly threatened and brutalised persons from the camp on the street. Many Roma still living in Naples testified that they feel a high level of insecurity while in the city and that even children and teenagers are involved in the street naming and shaming verbal abuses.⁴⁵

One Romani woman living in a semi-formal camp in Rome told members of the Coalition, “We never go to the city centre. [...] We are always very cautious when we leave the camp. I have never been downtown.”⁴⁶

The feeling of insecurity was all the more powerful in light of the failure of state authorities to take any action to protect members of the community or punish the perpetrators of crimes against Roma. As the ERRC recalled in a letter to top Italian government officials and key international stakeholders on 16 May 2008,

“Displays of abhorrent anti-Romani hatred and violence by the general Italian public, fuelled by increasingly frequent and visceral expressions of anti-Romani sentiment by Italian public officials, have risen to levels reminiscent of pogroms against Romani communities in Romania in the early 1990s. The failure of Italian police to intervene and protect Roma living in the targeted camps has created an environment in Italy in which Romani individuals are living in fear for their lives and are hiding to avoid further violent clashes.”⁴⁷

⁴⁵ Coalition interviews with Romani residents of Naples’ Camp Torre Annunziata Nord, 27 May 2008.

⁴⁶ Coalition interview with a Montenegrin Romani woman. Rome’s Camp Casilino 900, 28 May 2008.

⁴⁷ Full text of the letter is available on the ERRC website at: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2953=#ERRC>.

6. OTHER ACTS OF DISCRIMINATION AGAINST ROMA

Coalition members involved in the May 2008 mission to Italy noted a general increase in acts of discrimination against Roma in all facets of life. While discrimination against Roma in Italy has been internationally recognised since at least 1996 when the European Roma Rights Centre opened, the current climate in Italy can be seen to have resulted in more frequent discriminatory treatment of Roma.

33

Discrimination against Roma in Access to Public Services

Access to public places and services is one area in which there is noted to be a distinct increase in discriminatory treatment of Roma. One young Romani man living in Rome testified to a member of the Coalition that, “Two days ago my mother went to supermarket. They insulted her and asked her to leave.”⁴⁸ Another young Romani man from Rome stated, “I was in a coffee shop a few days ago and I was asked to leave.”⁴⁹ Numerous Roma told representatives of the Coalition that in some areas in Northern Italy, Roma are not allowed to enter supermarkets.

Discrimination against Roma in Child Protection Matters

One way in which discrimination against Roma is manifest in Italy is in the unjustified removal of Romani children from their families. During field research conducted in May 2008, Coalition members spoke with numerous Romani individuals who reported that their children had been institutionalised in precarious circumstances in recent months.

For example, in the informal Torre Annunziata Nord Romani camp in Naples, Roma reported that various children from the camp had been institutionalised in recent times and that the parents were only granted limited access to their children. The conditions of removal were unclear.⁵⁰

In the same camp, one young mother recalled that after she gave birth to her child, she left the baby in the hospital for 2 days and when she returned, she was not allowed to take her child until she could prove that she had an income and proper living conditions for the child.⁵¹ Non-Roma in Italy are not requested to prove such things in order to take their children home from the hospital.

Roma living in Milan’s formal Camp Via Tribugnano also reportedly experience ill-treatment by child protection authorities. One Romani woman named Hasima told a member of the

⁴⁸ Coalition interview with a Romani man from the former Yugoslavia. Rome’s Camp Martora, 28 May 2008.

⁴⁹ Coalition interview with a Romani man from the former Yugoslavia. Rome’s Camp Martora, 28 May 2008.

⁵⁰ Coalition interview with a two Romanian Roma (a man and a woman). Naples, 27 May 2008.

⁵¹ Coalition interview with a Romanian Romani woman. Naples, 27 May 2008.

Coalition that recently when she took her sick children to the hospital, the authorities took away her baby, reportedly because the father was not present and because the police alleged that she had stolen something. Neither being a single parent (if Hasima had been) nor an alleged criminal are grounds for child removal in Italy. Hasima, whose husband is legally employed in Italy, had to file a complaint to Italian courts before they were permitted to take their child home. During this time, their child spent 4 days in an orphanage. Hasima informed the Coalition that her case was not isolated, but that she was aware of numerous Roma in Milan who had experienced similar interferences in their private lives.⁵²

Discriminatory Interferences by the State with the Right to Privacy and Home

Aside from the abusive and discriminatory police raids of Romani homes highlighted previously in Section 4 of this report, members of the Coalition noted several other ways in which Italian officials discriminate against Roma in their daily lives.

The most obvious and intrusive form of discrimination regarding the right to privacy and home was manifest in the placement of surveillance cameras throughout many of the formal Romani camps visited by the Coalition. For example, the Municipality of Roma finances the formal Camp Via Salone, a camp run on private property by an Italian association. The Romani inhabitants of the camp are originally from Romania. This camp is controlled by 28 surveillance cameras which monitor every move made by the inhabitants. In Brescia, in Northern Italy, surveillance cameras were present in the formal Camp of Roma Italian Sinti. In Naples, surveillance cameras were also present in the camps visited by the Coalition. The Coalition questions the intention of the placement of surveillance cameras in Romani camps as well as whether such security systems are in place in regular areas of state-financed social housing for non-Roma in Italy.

During discussions about the situation of Roma living in Naples' formal Centro Lima Camp, Coalition members noted that the 120 Romanian Romani inhabitants were treated as though they were living in a prison rather than in a state-provided living area. The camp's Superintendent refused Coalition members entrance to the camp because they did not have formal permission from the "Civil Protection". Aside from requiring formal permission to host visitors in their homes, Roma living in the camp are required to surrender their passports to the Camp's Superintendent while they live there. In addition, the camp closes at 9:00 PM, after which time no one, including the residents, is allowed to either enter or leave the camp.

⁵² Coalition interview with Ms Hasima, a Romani woman from Serbia. Milan, 25 May 2008.

7. RECOMMENDATIONS FOR ENSURING RESPECT FOR THE RIGHTS OF ROMA IN ITALY

Italian Authorities must:

- Immediately cease from making anti-Romani remarks and fuelling public hatred of Roma in Italy;
- The National Office Against Racial Discrimination (UNAR), Italy's national equality body, must immediately publicly condemn the developments in Italy highlighted in this report and undertake all actions within its power to address these acts of discrimination against Roma;
- Adopt and implement a national anti-racism campaign in order to improve public perceptions of Roma in Italy;
- Without delay, repeal all legislation and policy which negatively targets Roma, including:
 - a. Pacts for Security adopted in Naples, Rome, Milan, Firenze, Torino, Genova, Bologna, Catania, Bari, Cagliari, Venezia, Modena, Prato and Trieste;
 - b. Emergency Decree No 92/2008, defining the presence of Roma in the areas of Campania, Lazio, and Lombardia as a cause of great social alarm with possible grave repercussions in terms of public order and safety;
 - c. Ordinance of the President of the Council of Ministers no. 3678 of 30 May 2008: Urgent civil protection provisions to tackle the state of emergency in relation to nomad community settlements in the territory of the Campania region;
 - d. Ordinance of the President of the Council of Ministers no. 3677 of 30 May 2008: Urgent civil protection provisions to tackle the state of emergency in relation to nomad community settlements in the territory of the Lombardia region;
 - e. Ordinance of the President of the Council of Ministers no. 3676 of 30 May 2008: Urgent civil protection provisions to tackle the state of emergency in relation to nomad community settlements in the territory of the Lazio region; and
 - f. The initiative of Minister of Interior Roberto Maroni to perform a census of Roma living in Italy, including through fingerprinting, which additionally violates data protection laws;
- Investigate all alleged cases of police abuse and ill-treatment of Roma and ensure that the officers concerned are held responsible;
- Ensure respect for the inviolability of the homes of Roma by ceasing immediately the regular targeting of Romani camps for police raids and checks;
- End forced evictions of Roma which result in homelessness, and respect legal safeguards available to individuals facing eviction;
- Treat Roma equally with all residents of Italy and stop subjecting them to discriminatory document checks;

- Publicly condemn all anti-Romani pogroms and act to bring the perpetrators of all such actions which have already taken place to justice through:
 - a. Thorough and effective investigation;
 - b. Prosecution of identified perpetrators to the fullest extent of the law;
- Effectively enforce Italy's comprehensive anti-discrimination law, ensuring equal treatment of Roma in all areas outlined in the scope of the law; and
- Adopt, in consultation with Romani representatives, a comprehensive strategy for improving the situation of Roma in Italy, with appropriate action plans and adequate resources.

Romanian Authorities must:

- Promptly react and defend the rights of all Romanian citizens in Italy, including through legal means against Italian authorities which violate European Union or international human rights legal standards;
- In a timely manner, respond publicly and strongly to instances of racism and discrimination against Romanian citizens abroad. In this respect, we recall that the protection of all Romanian citizens living abroad is a key duty of the Romanian State;
- Provide support to Italian authorities to enable Romanian Romani individuals to legalise their stay in Italy and integrate into Italian society; and
- Increase efforts to provide concrete and effective opportunities for Roma who choose to return Romania from abroad and integrate into Romanian society.

European Union:

Whilst acknowledging the contribution of the European Union towards fighting discrimination and racism against Roma and while we welcome the 7 July tabling in the European Parliament of a Motion for a Resolution on census of the Roma on the basis of ethnicity in Italy and a Motion for a Resolution on the creation of a Roma fingerprint database in Italy, **we urge the European Union to:**

- Use all available legal and political instruments and mechanisms, and closely monitor Italy's observance of and respect for The Charter of Fundamental Rights of the European Union;
- Acting within its authority, the European Commission should critically analyse Italy's implementation and compliance with relevant European Directives:
 - a. Most urgently, the European Commission should investigate the targeting of a specific ethnic group for finger printing in the context of Directive 95/46/EC on the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data protection and take the necessary legal steps against the Italian government for breach of EU law;
 - b. The European Commission should investigate Italy's failure to comply with the Directive (2000/43/EC) on implementing the principle of equal treatment between

persons irrespective of racial or ethnic origin, and take the necessary legal actions against the Italian government for breach of EU law;

- c. The European Commission should investigate Italy's failure to comply with Directive 2004/38/EC on the right of citizens of the Union and their family members to move and reside freely within the territory of the Member States, and take the necessary legal steps against the Italian state for violation of legal rights guaranteed under EU law;
- Ensure that the Italian government includes Roma-specific integration measures in its strategy for social protection and social inclusion within the Open Method of Coordination and reports on the implementation of these measures;
 - In a timely manner, publicly and firmly condemn all campaigns and actions based on racist grounds;
 - Treat as an urgent matter the critical human rights situation of Roma in Italy, in all upcoming events of importance, including:
 - a. The European Council's meeting to examine the European Commission's report concerning EU policies with respect to the social inclusion of Roma in the Member States;
 - b. The High Level meeting concerning Roma in Europe in September 2008; and
 - c. The EU Summit in December 2008;
 - Provide support to Italian authorities to enable Romani individuals to legalise their stay in Italy and integrate into Italian society;
 - Adopt as a matter of urgency an EU Framework Strategy on Roma Inclusion, to promote and strengthen EU and national action to achieve the social inclusion of Roma in Europe. The Framework Strategy should be built on three pillars:
 - a. Equal access to education, health services, housing and employment;
 - b. Accountability of government authorities to protect the rights of Roma; and
 - c. Empowerment of Roma ensuring full participation in the process of development and responsibility for the effective implementation of measures taken by the European Union and the Member States.

37

The European Union's Fundamental Rights Agency should:

- Without delay, conduct urgent research on the "security measures" adopted and implemented by the Italian government affecting Roma in Italy, including the fingerprinting of Roma.
- Urgently elaborate a written opinion to the European Commission, the European Parliament and the Council of the European Union in relation to possible infringements of EU law by Italy, in particular Articles 6, 7 and 13 of the Treaty, and the Directives 43/2000/EC, 38/2004/EC and 95/46/EC (on data protection), and follow up on the recommendations provided;
- Without delay, initiate systematic monitoring of the human rights situation in Italy with particular regard to Roma; and

- Adapt the eligibility criteria for FRA tenders in order to empower and capacitate Romani NGOs to participate on equal footing as implementing organisations or members of coalitions.

The Council of Europe should:

38

- Follow-up on Resolution ResChS(2006)4 Collective complaint No. 27/2004 by the European Roma Rights Centre against Italy, in which Italy was found in violation of the Revised European Social Charter with regard to the housing rights of Roma;
- The Parliamentary Assembly and its Committee on the Honouring of Obligations and Commitments by Member States of the Council of Europe (Monitoring Committee) should initiate a monitoring procedure on Italy under Resolution 1115 (1997) of the Parliamentary Assembly;
- The Human Rights Commissioner should work with Italian authorities to reinforce respect for human rights in recent law and policy developments in Italy, with a specific focus on Italy's compliance with its obligations regarding non-discrimination and combating racism; and
- Engage in consultation with the Italian national authorities towards the development of national and local Roma integration strategies with a focus on prevention of discrimination.

The Organization for Security and Co-operation in Europe should:

- The High Commissioner for National Minorities should engage in urgent diplomacy with Italian authorities to reduce ethnically-motivated violence targeting Roma in Italy;
- The Contact Point for Roma and Sinti should organise a high-level fact finding mission to document the situation of Romani communities in Italy, to be submitted to the Permanent Council and other relevant structures of OSCE, as well as the Council of Europe's Committee of Ministers; and
- The Office for Democratic Institutions and Human Rights should design a plan for targeted assistance to Italian authorities in implementing their commitments on tolerance and non-discrimination and promote action at national level to combat racism.

The United Nations Committee on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination should:

- Initiate its early warning or urgent measure procedure to prevent the situation in Italy from escalating and to prevent or limit the scale or number of serious violations.

For further information on the Coalition's work on Italy, please contact:

European Roma Rights Centre

Tara Bedard

E-mail: tara.bedard@errc.org

Open Society Institute

Mark David

E-mail: David.mark@osi-eu.org

Isabela Mihalache

E-mail: imihalache@osieurope.org

Centre on Housing Rights and Evictions

Claude Cahn

E-mail: claudecahn@cohre.org

Romani Criss

Magda Matache

E-mail: magda@romanicriss.org

Roma Civic Alliance of Romania

Iulian Stoian

E-mail: iulian.stoian@acrr.ro

SICUREZZA ALL'ITALIANA:

Impronte Digitali, Violenza Estrema e Vessazioni contro Rom e Sinti in Italia

41

Prog. 144

Il Commissario delegato
per l'emergenza insediamenti comunità nomadi nella regione Campania
O.P.C.M. 3678 del 30 maggio 2008
CENSIMENTO

Insediamento	CAMPO	Data	25/06/2008
Famiglia		C.Fam.	F14
Cognome			
Nome			
Nato/a a	BROGRAD SERBIA	Sesso	M
Data nasc.	26/4/1978	Età	
Religione	ORTODOSSO	Grado Paren.	MARITO
Istruzione	ELEMENTARE	Etnia	ROM DI SERBIA
Attiv. Lavor.	DISOCCUPATO		
Documento	PASSAPORTO	Num. Doc.	
Rilasciato	SERBIA	Perm. Sogg.	NO
Data Rilasc.		Scadenza	
Rinnovo			
NOTE	CAPOFAMIGLIA		

Napoli 25/06/2008

copia per l'interessato

Centro Europeo per i Diritti dei Rom (European Roma Rights Centre, ERRC) è un'organizzazione giuridica internazionale di interesse pubblico impegnata in una serie di attività volte a combattere il razzismo contro Rom e Sinti e l'abuso dei diritti umani, con particolare riguardo ai contenziosi strategici nell'ambito del diritto, al sostegno legale internazionale, allo sviluppo della ricerca e delle politiche relative, nonché alla formazione di attivisti Rom e Sinti. Le pubblicazioni dell'ERRC sull'Italia ed ulteriori informazioni sull'organizzazione sono disponibili in rete: <http://www.errc.org>. Il rapporto si trova nel sito: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2958>.

Il Centro dei Rom per l'Intervento Sociale e per gli Studi (Roma Center for Social Intervention and Studies, Romani CRISS) è un'organizzazione non governativa, che difende e promuove i diritti dei Rom in Romania, fornendo assistenza legale in casi di abuso, e lavora per combattere e prevenire le discriminazioni razziali contro i Rom in tutti i campi della vita pubblica, inclusi l'istruzione, l'impiego, l'alloggio e la salute. Per ulteriori informazioni sul Romani CRISS consultare: www.romanicriss.org.

Alleanza Civica dei Rom in Romania (Roma Civic Alliance, RCR) è un'organizzazione "ombrello", costituita nell'aprile 2006 su iniziativa di 20 associazioni e fondazioni di Rom rumeni, con l'intenzione di promuovere i valori della democrazia, il rispetto dei diritti umani e delle libertà fondamentali, ed i diritti economici, sociali, politici e culturali della minoranza Rom in un contesto nazionale ed europeo. Per ulteriori informazioni vi preghiamo di visitare: www.acrr.ro.

Il Centro per i Diritti all'Abitare e contro gli Sgomberi (Centre on Housing Rights and Evictions, COHRE) è un'organizzazione internazionale non governativa che ha l'accreditamento di "consultative status" (organo di consultazione) con il Consiglio Economico e Sociale (Economic and Social Council, ECOSOC). COHRE è l'organizzazione internazionale principale che si occupa della protezione dei diritti alla casa e della prevenzione degli sgomberi forzati. Ulteriori informazioni sono disponibili su: www.cohre.org.

L'Istituto Open Society (OSI), una fondazione operativa privata, si prefigge di delineare una politica pubblica che promuova la democrazia, i diritti umani e le riforme economiche, giuridiche e sociali. A livello locale OSI porta avanti una serie di iniziative per sostenere il principio di legalità, l'istruzione, la salute pubblica e i mezzi di comunicazione indipendenti. Allo stesso tempo l'OSI lavora per costruire alleanze tra continenti su questioni come la lotta alla corruzione e gli abusi legali. Per ulteriori informazioni sull'OSI vi preghiamo di visitare: www.soros.org. La relazione è disponibile su http://www.soros.org/initiatives/brussels/articles_publications/publications/fingerprinting_20080715.

INDICE

INTRODUZIONE	43
RINGRAZIAMENTI	45
1. IMPLICAZIONI DELL'AFFLUSSO DI IMMIGRANTI ROM DAGLI STATI MEMBRI DELLA COMUNITÀ EUROPEA, IN PARTICOLARE DALLA ROMANIA	47
2. CLIMA POLITICO/DISCORSI RAZZISTI DEI POLITICI	49
3. DATI RECENTI POLITICI E NORMATIVI	51
Misure discriminatorie rivolte specificamente a Rom e Sinti	51
Rigide procedure per l'immigrazione che possono danneggiare in particolar modo Rom e Sinti in Italia	55
4. ABUSI E MALTRATTAMENTI DA PARTE DELLE ISTITUZIONI	57
Violenza fisica da parte della polizia	57
Sgomberi forzati ed incursioni non autorizzate nei campi e nelle abitazioni di Rom e Sinti	58
Minacce, intimidazioni ed altre forme di abusi e maltrattamenti	61
5. VIOLENZE ESTREME DA PARTE DI ATTORI NON STATALI E INCAPACITÀ DELLO STATO DI PUNIRE I COLPEVOLI	63
6. ALTRI ATTI DISCRIMINATORI CONTRO ROM E SINTI	67
Discriminazione nei confronti dei Rom e Sinti nell'accesso ai servizi pubblici	67
Discriminazione nei confronti dei Rom e Sinti sulla Tutela di Minori	67
Interferenze discriminatorie dello Stato sul Diritto alla Privacy e all'Alloggio	68
7. RACCOMANDAZIONI PER ASSICURARE IL RISPETTO DEI DIRITTI DI ROM E SINTI IN ITALIA	69
Autorità Italiane	69
Autorità Rumene	70
Unione Europea	70
Agenzia Europea dei Diritti Fondamentali dell'Uomo	71
Consiglio D'Europa	72
Organizzazione per la Sicurezza e Cooperazione in Europa	72
Comitato per l'Eliminazione della Discriminazione Razziale	73

INTRODUZIONE

A seguito dei recenti sviluppi politici e legali e della successiva ondata di razzismo e xenofobia contro Rom e Sinti in Italia, dal 23 al 30 maggio 2008 una Coalizione di organizzazioni, comprendenti l'Istituto Open Society (OSI), il Centro per i Diritti all'Abitare e contro gli Sgomberi (COHRE), il Centro Europeo per i Diritti dei Rom (ERRC), il Centro dei Rom per l'Intervento Sociale e per gli Studi (CRISS) e l'Alleanza Civica dei Rom in Romania (ACRR), ha raccolto una prima documentazione sui diritti umani in Italia. La Coalizione ha intervistato circa 100 persone residenti in campi ufficiali e non a Roma, Napoli, Firenze, Brescia, Milano e Torino.

I campi ufficiali e semi-ufficiali visitati dalla Coalizione sono comprendono: a Napoli Secondiliano e Centro Lima; a Roma Salviati, River, Casilino 900 e Martora; a Milano Via Tribugnano; a Brescia il Campo Nomadi dei Sinti. La Coalizione ha visitato inoltre i seguenti campi non ufficiali: a Napoli Scampia, Ponticelli, Santa Maria e Torre Annunziata Nord; a Roma Cave di Pietralata ed un campo senza nome nei pressi di quest'ultimo; a Milano Corsico e Bacula; a Torino Via Germagnano.

Secondo i più recenti dati ufficiali circa 150.000 Rom e Sinti vivono in Italia, e la metà sono cittadini italiani, mentre il 20-25% provengono da paesi dell'Unione Europea, per lo più dalla Romania. Il maggior numero di Rom e Sinti vive al nord del paese.

In Italia le manifestazioni di razzismo e di xenofobia contro Rom e Sinti hanno raggiunto negli ultimi mesi nuove e stupefacenti proporzioni, e potrebbero estendersi anche ad altri gruppi vulnerabili, in particolare agli immigranti stranieri.

Di particolare interesse è il ruolo ricoperto in Italia dai politici della maggioranza, sia per la retorica della campagna elettorale sia per gli atti ufficiali del governo locale e centrale. Il risultato di alcune asserzioni di influenti politici italiani che alimentano il sentimento anti-Rom in Italia e sollevano preoccupazioni sulla sicurezza, è stato quello di aumentare in modo sproporzionato i casi di abuso fisico e verbale su Rom e Sinti a partire dall'aprile 2008, quando il nuovo governo è stato eletto. Gli attacchi razzisti e la violenza contro Rom e Sinti non sono più casi isolati, ma sono diventati una componente strutturale della realtà italiana.

Le autorità italiane non sono state in grado di condannare i violenti atti di aggressione contro Rom e Sinti, e non una persona è stata ancora accusata come responsabile di almeno 8 incidenti legati ad aggressioni razziste che hanno portato alla distruzione dei campi nomadi in Italia con bombe molotov. Il coinvolgimento di un sostanziale numero di bambini e ragazzi durante i violenti attacchi costituisce un pericolo significativo che deve essere affrontato con la massima urgenza.

Questo rapporto contiene informazioni e analisi sulle implicazioni dell'emigrazione dei Rom all'interno della Comunità Europea, sui cambiamenti del clima politico in Italia a partire dalle elezioni dell'aprile 2008, sugli sviluppi legali e politici del nuovo governo che prendono di mira Rom e Sinti, sull'aumento degli abusi e maltrattamenti da parte della

polizia, e sull'incapacità del governo italiano di condannare e perseguire gli estremi atti di violenza e discriminazione contro Rom e Sinti da parte di attori non statali. Conclude con una serie di raccomandazioni rivolte al governo italiano e ad organismi governativi affinché finiscano le violazioni ai diritti di Rom e Sinti che vivono in Italia.

RINGRAZIAMENTI

La bozza integrale di questo rapporto è stata preparata dal Centro Europeo per i Diritti dei Rom, sulla base di una più ampia ricerca sul campo condotta dal Roma Participation Program (RPP) dell'Istituto Open Society. L'RPP ha compilato il rapporto sulla base di relazioni eseguite dalle seguenti organizzazioni:

47

- Centro Europeo per i Diritti dei Rom
- Istituto Open Society
- Centro dei Rom per l'Intervento Sociale e per gli Studi
- Alleanza Civica dei Rom in Romania
- Centro per i Diritti all'Abitare e contro gli Sgomberi

Le seguenti ONG italiane ed i seguenti attivisti indipendenti hanno fornito assistenza e supporto preziosi nell'organizzazione e nello svolgimento della missione della Coalizione:

- OsservAzione;
- Comunità di Sant'Egidio;
- Sucar Drom;
- Piero Colacicchi;
- Dijana Pavlovic;
- Eva Rizzin;
- Marco Brazzoduro.

L'Istituto Open Society ha fornito il supporto economico per la missione.

Questo rapporto fornisce un sintetico aggiornamento sul razzismo e la discriminazione contro Rom e Sinti in Italia che fa seguito alla pubblicazione del febbraio 2008 di un rapporto esaustivo sulle stesse questioni condotto da ERRC, COHRE, osservAzione e Sucar Drom.¹ Secondo la documentazione prodotta sull'Italia a fine maggio 2008 dall'Istituto Open Society, dall'ERRC, dal COHRE, dal CRISS e dalla RCR, la situazione dei diritti umani di Rom e Sinti in Italia è ulteriormente peggiorata, e le espressioni di razzismo e xenofobia si sono tradotte in atti politici e legali nei soli confronti di Rom e Sinti.

¹ Disponibile sul sito dell'ERRC: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2932=#ERRC/COHRE/osservAzione/Sucar>.

1. IMPLICAZIONI DELL'AFFLUSSO DI IMMIGRANTI ROM DAGLI STATI MEMBRI DELLA COMUNITÀ EUROPEA, IN PARTICOLARE DALLA ROMANIA

Dagli anni '80 l'Italia da esportatrice di emigranti è diventata una netta importatrice. L'Italia continua ad essere una delle mete di immigrazione principali ed ogni anno un numero crescente di immigranti arrivano dall'Africa e dall'Europa centrale ed orientale. La legge e la politica italiana sul fronte dell'immigrazione combattono per controllare il fenomeno.

Sono decenni che Rom dell'Europa centrale e orientale vengono in Italia, e ci sono Rom della ex-Yugoslavia che vi hanno vissuto per più di 40 anni, diventando cittadini italiani. Durante le guerre degli anni '90 una nuova ondata di Rom della ex-Yugoslavia si è trasferita in Italia spesso cercando asilo politico. Alcuni di loro, ma non tutti, sono riusciti in questo intento, e un grande numero di rifugiati Rom vive ora in Italia.

I Rom rumeni sono immigrati in Italia in numero sempre crescente negli ultimi 10 anni. Le norme per il rilascio dei permessi di soggiorno decise nel 2002 e l'ingresso di Romania e Bulgaria nella Comunità Europea nel 2007 hanno segnato una ulteriore svolta nella storia dell'immigrazione in Italia. Dal gennaio 2007 si calcola che un numero sempre crescente di Rom rumeni ha esercitato il diritto alla libertà di spostamento all'interno della Comunità Europea ed il diritto alla scelta di vivere all'estero, incluso in paesi come l'Italia.

Molti di loro sono poco visibili, vivono spesso in insediamenti illegali e precari, e lavano i vetri delle macchine o chiedono l'elemosina nelle città più grandi. La loro presenza in Italia ha in parte contribuito alla crescita del senso di insicurezza di molti cittadini comuni, che è stata comunque alimentata dalla campagna elettorale della destra e dalla sua retorica quotidiana.

Dalla fine del 2006 i Rom rumeni sono stati pubblicamente accusati di due incidenti mortali contro Italiani, più recentemente, nel novembre 2007, di avere ucciso una donna italiana, e la stampa italiana ha ampiamente illustrato tali eventi, di fatto giudicando colpevoli non solo l'imputato ma tutti i membri del gruppo prima che la giustizia italiana emettesse un giudizio. I politici italiani hanno approfittato di questi gravi crimini utilizzandoli come base di lancio per nuovi provvedimenti di sicurezza nel paese soprattutto con l'espulsione di immigranti clandestini e agendo in special modo contro i Rom.

Molti Rom e Sinti intervistati nel maggio 2008 dai membri della Coalizione hanno dichiarato che la loro situazione in Italia è peggiorata dopo l'omicidio della donna italiana avvenuto nel novembre 2007; questo delitto ha segnato una svolta nell'atteggiamento della polizia italiana e dei cittadini. Un giovane Rom che vive in un campo ufficiale ha dichiarato: "Non mi sento più sicuro. Ho paura. Ho cominciato a preoccuparmi dopo l'omicidio della donna a novembre. Nei giorni successivi all'assassinio le persone hanno cominciato a fissarci (noi Rom) con ostilità. Da quel momento ho cominciato a portare un bastone per quando esco

dal campo, nel caso venissi attaccato.”² Un altro Rom ha testimoniato: “Il comportamento della polizia è cambiato dopo l’omicidio. Questo delitto costituisce una svolta.”

Molti Rom non rumeni credono che il recente afflusso dei Rom dalla Romania abbia compromesso la loro situazione. Molte persone affermano che, dall’arrivo dei Rom rumeni negli ultimi anni, la percezione del popolo italiano dei Rom e Sinti, che era già abbastanza negativa, è molto peggiorata. Inoltre, anche il comportamento della polizia e di altre autorità pubbliche ha avuto un’involuzione negativa.

50

Non solo i Rom non italiani hanno notato la differenza. Una Sinta di Brescia ha dichiarato: “I vicini chiudono le loro case per paura e se la prendono con i nostri bambini. Lo stato italiano si vuole tenere tutto per sé, non aiuta noi né i nostri figli. Aiuta altri stati ma non i suoi cittadini.”

² Intervista della Coalizione con un Rom di Campo Salviati, Roma, 21 maggio 2008.

2. CLIMA POLITICO/DISCORSI RAZZISTI DEI POLITICI

Nell'Articolo 1 della Convenzione Internazionale per l'Eliminazione di ogni forma di Discriminazione Razziale (ICERD), di cui il governo italiano è firmatario, si definisce discriminazione razziale "ogni distinzione, esclusione, restrizione o preferenza basata sulla razza, il colore, l'ascendenza o l'origine nazionale o etnica, che abbia lo scopo o l'effetto di annullare o di compromettere il riconoscimento, il godimento o l'esercizio, in condizioni di parità, dei diritti dell'uomo e delle libertà fondamentali in campo politico, economico, sociale e culturale o in ogni altro settore della vita pubblica."

All'interno degli obblighi che scaturiscono dall'Articolo 2 dell'ICERD, il governo italiano dovrebbe:

"condannare la discriminazione razziale ed impegnarsi a continuare, con tutti i mezzi adeguati e senza indugio, una politica tendente ad eliminare ogni forma di discriminazione razziale e a favorire l'intesa tra tutte le razze, e, a tale scopo: a) Ogni Stato firmatario si impegna a non porre in opera atti o pratiche di discriminazione razziale a danno di individui, gruppi di individui o istituzioni e a fare in modo che tutte le autorità pubbliche e le pubbliche istituzioni, nazionali e locali, si uniformino a tale obbligo; (...)."

Le elezioni dell'aprile 2008 sono state vinte dal partito della destra conservatrice Forza Italia, guidato da Silvio Berlusconi, e i partiti della coalizione sono la Lega Nord e Alleanza Nazionale. Il nuovo governo è stato istituito nel maggio 2008. Il capo del partito di tendenza xenofoba Lega Nord, Umberto Bossi e altri tre membri dello stesso partito occupano posti di rilievo nel nuovo governo, compreso il Ministero dell'Interno, presieduto da Roberto Maroni, da lungo tempo alleato di Berlusconi. Alleanza Nazionale, partito formatosi come successore al fascismo mussoliniano, è guidato da Gianfranco Fini, che è anche il Presidente della Camera. È particolarmente impressionante il discorso pronunciato dall'onorevole Fini contro i Rom nel novembre 2007, quando c'è stata un'ondata anti-Rom in Italia.³

Il nuovo governo ha tratto vantaggio dalla paura degli italiani nei confronti di Zingari, immigranti e dalla loro percezione di insicurezza, e contrariamente agli obblighi della legge internazionale sui diritti umani, alimenta chiaramente il sentimento di avversione anti-Rom con messaggi ampiamente riportati dai media. L'11 maggio 2008 il Ministro dell'Interno

³ In quel periodo l'ERRC mandò una lettera al Pubblico Ministero dei Rom, all'Ufficio Nazionale Antidiscriminazioni Razziali, al Procuratore Generale e all'Ordine dei Giornalisti, richiedendo ad ognuno di loro di aprire un'inchiesta sul discorso di Fini, che aveva pubblicamente dichiarato che i Rom considerano "il furto come legittimo e non immorale" e allo stesso modo ritengono normale "non lavorare, perché il lavoro spetta alle donne, anche prostituendosi". Fini è stato anche citato per aver detto che i Rom "non si fanno scrupoli a rapire i bambini, o ad averne di loro, per farli mendicare." Non c'è stata da quel momento alcuna risposta alla lettera dell'ERRC. Per ulteriori informazioni consultare: <http://www.errc.org/db/02/84/m00000284.pdf>.

Roberto Maroni ha dichiarato pubblicamente che “tutti i campi Rom e Sinti devono essere smantellati immediatamente, e gli abitanti devono essere espulsi o incarcerati”, secondo quanto appare nel quotidiano nazionale italiano “La Repubblica”. Due giorni dopo, il 13 maggio, una folla di circa 60 persone ha raso al suolo un campo Rom a Napoli con bombe molotov (per ulteriori dettagli vedi *infra* la Sezione 5).⁴

Alla fine di maggio, in seguito all’incendio del campo Rom di Napoli, il “Los Angeles Times” scriveva che il signor Davide Boni, rappresentante della Lega Nord alla Regione Lombardia, aveva dichiarato: “Tutti gli Zingari se ne devono andare.” Nello stesso periodo altri rappresentanti del governo hanno rilasciato dichiarazioni in cui giustificavano gli attacchi di aggressioni violente contro i Rom. All’onorevole Bossi è stata attribuita la seguente frase: “La gente fa quello che non riesce a fare lo stato”⁵ e anche al Ministro Maroni è stata attribuita la seguente dichiarazione: “questo è quello che succede quando gli zingari rubano i bambini o i rumeni commettono violenze sessuali.”⁶

Non è quindi strano che in questo clima politico la maggioranza degli Italiani voglia smantellare i campi Rom e Sinti. Secondo un’indagine condotta dal quotidiano “La Repubblica” nel maggio del 2008 il 68% degli italiani vuole affrontare il problema “dei Rom e degli Zingari” espellendoli tutti.

Nel breve periodo dal maggio 2008 a oggi il governo diretto dal Presidente del Consiglio Berlusconi ha intrapreso una serie di azioni essenzialmente contrarie al miglioramento delle relazioni con Rom e Sinti a livello locale e questo, unitamente ai frequenti discorsi anti-Rom da parte di importanti rappresentanti di governo nonché di azioni legali discriminatorie a livello regionale e nazionale, ha compromesso la possibilità di un sano dialogo tra culture.

⁴ Per ulteriori informazioni consultare: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2953=#ERRC>.

⁵ <http://www.latimes.com/news/printedition/asection/la-fg-right24-2008may24,0,4552045.story>.

⁶ <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/article4021089.ece>.

3. DATI RECENTI POLITICI E NORMATIVI

Dal maggio 2008, quando è stato formato il nuovo governo, sono state adottate una serie di misure normative e politiche che sono esplicitamente discriminatorie nei confronti di Rom e Sinti in Italia. Questi provvedimenti violano chiaramente l'impegno dell'Italia a non commettere alcun atto discriminatorio, secondo le leggi nazionali ed internazionali, incluso l'Articolo 2 dell'ICERD che obbliga ogni Stato firmatario ad "adottare misure efficaci di revisione delle politiche governative, nazionali e locali, e di modifica, abrogazione o annullamento di qualsiasi legge e regolamentazione che abbia l'effetto di produrre discriminazione razziale o di perpetuarla ovunque essa esista; (...)."

53

Misure discriminatorie specificamente rivolte a Rom e Sinti

Il primo provvedimento fortemente propagandato contro Rom e Sinti è stato preso in un incontro a Napoli il 21 maggio 2008, con un decreto legge approvato dal Consiglio dei Ministri del governo italiano che non ha precedenti nel secondo dopoguerra e il cui titolo recita: "Dichiarazione dello stato di emergenza in relazione agli insediamenti delle comunità nomadi⁷ nelle regioni di Campania, Lazio e Lombardia." Indicando la presenza di Rom e Sinti in queste zone come causa del grande allarme sociale, con la possibilità di gravi ripercussioni in termini di ordine pubblico e di sicurezza, il governo italiano ha proclamato lo stato di emergenza fino al 31 maggio 2009. Per affrontare il "problema" sono stati conferiti a funzionari dello stato e degli organi locali poteri straordinari, concepibili solo in casi di gravi calamità naturali.⁸

Come si evince dal titolo e dal preambolo,⁹ il decreto è rivolto direttamente e prioritariamente contro le "comunità nomadi", e di conseguenza contro tutte le persone dell'etnia Rom e Sinta. La presenza di Rom e Sinti in queste tre regioni, senza ulteriori precisazioni, è paragonata a situazioni di "calamità naturali" e di "serio allarme sociale" con possibili e gravi ripercussioni in termini di ordine pubblico e di sicurezza per le popolazioni locali.

Il governo italiano si è avvalso e si è basato sulla legge 225/92, che serve per affrontare situazioni di emergenza come le calamità naturali, permettendo alle autorità pubbliche

⁷ Il governo italiano rifiuta di riconoscere che le comunità Rom e Sinti in Italia non conducono uno stile di vita nomade.

⁸ Dichiarazione dello stato di emergenza in relazione agli insediamenti di comunità nomadi nel territorio delle regioni Campania, Lazio e Lombardia, 21 maggio 2008.

⁹ In considerazione della situazione estremamente critica nella quale si trova la Lombardia, a causa della presenza di numerosi cittadini africani senza permesso e di nomadi che si sono stabiliti nelle aree urbane; in considerazione del fatto che i suddetti insediamenti, a causa della loro estrema precarietà, sono la causa di un serio allarme sociale, con possibili ripercussioni sull'ordine pubblico e la sicurezza delle popolazioni locali; e in considerazione del fatto che la situazione descritta ha causato un aumento della preoccupazione sociale con gravi incidenti che seriamente mettono in pericolo l'ordine e la sicurezza pubblici; considerata la suddetta situazione che coinvolge a diversi livelli la gestione del territorio a causa della sua intensità ed estensione, risulta che non può essere affrontata utilizzando le leggi previste dall'ordinamento italiano.", Dichiarazione del 21 maggio 2008, Op. cit.

di non tener conto della legge e di altre regolamentazioni che si applicano in condizioni normali. Non ci sono riferimenti nei provvedimenti normativi della Legge 225/92 che possano riguardare la coesistenza di gruppi etnici.

Lo stato di emergenza è effettivamente dichiarato, *de facto* si equipara la presenza di Rom e Sinti alle calamità naturali, catastrofi ed altri eventi che, per la loro intensità ed estensione, devono essere affrontati con mezzi e forze straordinarie, come è previsto dalla giurisdizione sullo stato d'emergenza della protezione civile.¹⁰

54

Il nuovo decreto, reclamando la necessità di fare ricorso all'uso di straordinari mezzi d'intervento, anche in deroga a ogni norma vigente, si riferisce erroneamente alle condizioni specificate all'articolo 2 della Legge 225/92, identificando la mera presenza delle popolazioni Rom e Sinti come situazione di emergenza, una presa di posizione che comporta implicazioni pericolose per il territorio inteso come ambiente naturale, e che non mostra nemmeno di essere accompagnata da quei requisiti di eccezionalità previsti dalla legislazione nel campo della protezione.

Successivamente, il 30 maggio 2008, il Presidente del Consiglio dei Ministri ha adottato tre ordinanze per l'attuazione del decreto nelle regioni di Lombardia, Lazio e Campania.¹¹ In virtù di queste ordinanze i prefetti di Roma, Milano e Napoli, sotto il controllo del Ministro dell'Interno, loro superiore da un punto di vista gerarchico, sono designati come commissari responsabili di portare avanti i necessari interventi che la così detta "emergenza" richiede nelle rispettive regioni. Questi poteri apparentemente riguardano il monitoraggio dei campi non ufficiali, l'identificazione e il censimento della popolazione (inclusi i minori) lì presenti, foto segnaletiche, l'allontanamento e l'espulsione di persone senza regolare permesso di soggiorno, la pulizia dei "campi nomadi" e lo sgombero dei suoi abitanti, l'apertura di nuovi "campi nomadi". Il problema di trovare altre soluzioni abitative più adatte rimane secondario.¹²

Per il compimento delle iniziative previste l'ordinanza contempla vaste deroghe rispetto alle leggi dello stato concernenti: l'obbligo per le persone ad auto-identificarsi presso l'autorità pubblica; la compilazione e l'archiviazione di foto e informazioni personali su database; la concessione ai sindaci di poteri che sarebbero di competenza dello stato; la concessione della possibilità per i cittadini di adeguarsi alle misure prese dall'amministrazione pubblica; l'espropriazione al fine dell'interesse pubblico; alcune procedure specifiche che devono essere seguite negli interventi negli edifici pubblici (compreso le demolizioni); l'applicazione integrale delle norme sanitarie; regole per la sicurezza stradale; e, come norma finale di portata generale, tutte le "leggi e altre disposizioni regionali strettamente connesse agli interventi previsti dalla presente ordinanza."¹³

¹⁰ Legge 225 del 24 febbraio 1992, "Istituzione del servizio nazionale della protezione civile. Ecologia".

¹¹ Ordinanza del Presidente del Consiglio dei Ministri num. 3678 del 30 maggio 2008: Urgenti provvedimenti di protezione civile per affrontare lo stato d'emergenza in relazione agli insediamenti delle comunità nomadi nei territori della Campania; Ordinanza del Presidente del Consiglio dei Ministri num. 3677 del 30 maggio 2008: Urgenti provvedimenti di protezione civile per affrontare lo stato d'emergenza in relazione agli insediamenti delle comunità nomadi nei territori della Lombardia; Ordinanza del Presidente del Consiglio dei Ministri num. 3676 del 30 maggio 2008: Urgenti provvedimenti di protezione civile per affrontare lo stato d'emergenza in relazione agli insediamenti delle comunità nomadi nei territori del Lazio.

¹² Ibid, art. 2.

¹³ Ibid., art. 3.

In particolare, è la deroga alle norme nel campo delle procedure amministrative che solleva le più grandi preoccupazioni. I provvedimenti che possono essere derogati includono: il dovere di informare in anticipo la persona destinataria di un provvedimento preso dalla pubblica amministrazione; il diritto a essere ufficialmente informati del motivo della procedura; quale è il corpo amministrativo interessato; chi sono gli ufficiali a cui fare riferimento; a quale ufficio bisogna rivolgersi per visionare gli atti; infine la possibilità per la persona interessata di presentare dichiarazioni scritte e altri documenti utili al procedimento stesso. All'interno di uno stato basato sulla democrazia e la legalità, certe norme costituiscono l'espressione naturale delle garanzie che la legge assicura ai cittadini rispetto alla pubblica amministrazione in tutte le occasioni in cui vengono presi dei provvedimenti che potrebbero portare pregiudizio ai cittadini stessi. La deroga a questo tipo di tutela chiama in causa l'efficienza del ruolo della legge, e soprattutto mette in dubbio la garanzia che il cittadino dovrebbe avere contro procedimenti arbitrari o addirittura illegali. *Non sono state rese pubbliche informazioni a tutt'oggi su cosa potrebbe accadere alla registrazione dei dati e delle impronte digitali una volta completata la presente operazione.*

Queste nuove procedure seguono l'adozione dei così detti "Patti di Sicurezza", in vigore in 14 città italiane dal novembre 2006, prestando supporto all'idea diffusa che le disposizioni sulla sicurezza rivolte interamente o principalmente ai Rom e Sinti, in particolare ai Rom stranieri, sono attualmente una priorità centrale nella politica del governo. È evidente dal testo dei Patti: le dichiarazioni rilasciate dai rappresentanti del governo sulle loro intenzioni e sul modo di realizzarle dimostrano un chiaro sentimento anti-Rom. Due dei più importanti e rinomati Patti, di Milano e Roma, si riferiscono a minacce alla sicurezza da parte di cittadini non italiani. Il Patto di Milano si riferisce specificatamente ai campi nomadi.

Già dal 6 giugno 2008 le autorità italiane hanno annunciato un progetto di censimento nei campi Rom e Sinti, con tanto di prelievo delle impronte digitali. In un articolo pubblicato lo stesso giorno dall'"Adnkronos", il nuovo prefetto di Roma Carlo Mosca ha dichiarato che "gli zingari sarebbero stati controllati e censiti" e che "si sarebbero prese le impronte digitali e delle fotografie per permettere alle autorità di identificarli."¹⁴

Secondo lo stesso articolo uno dei primi censimenti con prelievo delle impronte digitali è stato compiuto lo stesso giorno nel campo Rom di Via Impastato a Milano. Da quanto viene riferito tutti gli abitanti sarebbero stati identificati ed avvisati che avrebbero ricevuto un documento che dava loro la possibilità di accedere al campo.¹⁵

Il 28 giugno il Ministro dell'Interno Roberto Maroni ha annunciato pubblicamente l'intenzione di prendere le impronte digitali di tutti gli abitanti dei campi Rom e Sinti, bambini inclusi, insistendo che questa è l'unica soluzione agli alloggi abusivi e alla crescita della criminalità in Italia.¹⁶ Molto recentemente, il 1° luglio 2008, alcuni Rom di Milano hanno riferito che circa 50 poliziotti si sono presentati quel giorno presso un accampamento dicendo di preparare i documenti chiarendo che la richiesta era mirata a fare successivamente delle analisi del sangue.¹⁷

¹⁴ Vedi la relazione del 6 Giugno 2008 dell'"Adnkronos Internazionale". Disponibile su: <http://www.adnkronos.com/AKI/English/CultureAndMedia/?id=1.0.2230802468>.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Vedi: <http://euobserver.com/9/26408/?rk=1>.

¹⁷ Comunicazione telefonica con un membro della Coalizione, 1° luglio 2008.

Successivamente censimenti e rilevamento delle impronte sono stati eseguiti in campi di Milano, Napoli e Roma, secondo quanto riferito da alcuni attivisti italiani.¹⁸ Tutti i residenti del campo, bambini inclusi, sarebbero stati registrati con le impronte. Tali azioni da parte delle autorità italiane, spesso in assenza del consenso da parte dei genitori, sono state ampiamente criticate a livello internazionale, e hanno sollevato serie preoccupazioni legali riguardo la protezione dei dati personali e la discriminazione razziale.

56

Secondo l'Articolo 8(1) della direttiva del Parlamento europeo 95/46/EC sulla protezione dei dati personali "Gli Stati membri vietano il trattamento di dati personali che rivelano l'origine razziale o etnica, le opinioni politiche, le convinzioni religiose o filosofiche, l'appartenenza sindacale, nonché il trattamento di dati relativi alla salute e alla vita sessuale," in assenza di specifiche leggi che lo permettano, e che delineino un intento specifico e stiano a garanzia del non abuso di certi dati.¹⁹

I provvedimenti presi dal governo italiano sono estremamente preoccupanti in assenza di *qualsiasi* tipo di informazione su base legale o di qualsiasi provvedimento preso per prevenire l'abuso dei dati personali raccolti. Inoltre, in assenza di una strategia nazionale volta al miglioramento della situazione delle comunità Rom e Sinti, non è chiaro quale sia lo scopo della raccolta di questo tipo di dati.

¹⁸ Comunicazione e-mail da Piero Colacicchi, 2 luglio 2008. Nell'archivio dell'ERRC.

¹⁹ L'Articolo 8 (2, 3, 4 e 5) enuncia delle esenzioni sulla raccolta dei dati personali:

2. Il paragrafo 1 non si applica qualora: (a) la persona interessata abbia dato il proprio consenso esplicito a tale trattamento salvo nei casi in cui la legislazione dello stato membro preveda che il consenso della persona interessata non sia sufficiente per derogare al divieto di cui al paragrafo 1; oppure (b) il trattamento sia necessario per assolvere gli obblighi o i diritti specifici del responsabile del trattamento in materia di diritto del lavoro, nella misura in cui il trattamento stesso sia autorizzato da norme nazionali che prevedano adeguate garanzie; oppure (c) il trattamento sia necessario per salvaguardare un interesse vitale della persona interessata o di un terzo nel caso in cui la persona interessata è nell'incapacità fisica o giuridica di dare il proprio consenso; o (d) il trattamento sia effettuato, con garanzie adeguate, da una fondazione, un'associazione o qualsiasi altro organismo che non persegua scopi di lucro e rivesta carattere politico, filosofico, religioso o sindacale nell'ambito del suo scopo lecito e a condizione che riguardi unicamente i suoi membri o le persone che abbiano contatti regolari con la fondazione, l'associazione o l'organismo a motivo del suo oggetto e che i dati non vengano comunicati a terzi senza il consenso delle persone interessate; o (e) il trattamento riguardi dati resi manifestamente pubblici dalla persona interessata o sia necessario per costituire, esercitare o difendere un diritto per via giudiziaria.
3. Il paragrafo 1 non si applica quando il trattamento dei dati è necessario alla prevenzione o alla diagnostica medica, alla somministrazione di cure o alla gestione di centri di cura e quando il trattamento dei medesimi dati viene effettuato da un professionista in campo sanitario soggetto al segreto professionale sancito dalla legislazione nazionale, comprese le norme stabilite dagli organi nazionali competenti, o da un'altra persona egualmente soggetta a un obbligo di segreto equivalente.
4. Purché siano previste le opportune garanzie, gli Stati membri possono, per motivi di interesse pubblico rilevante, stabilire ulteriori deroghe oltre a quelle previste dal paragrafo 2 sulla base della legislazione nazionale o di una decisione dell'autorità di controllo.
5. I trattamenti riguardanti i dati relativi alle infrazioni, alle condanne penali o alle misure di sicurezza possono essere effettuati solo sotto controllo dell'autorità pubblica, o se vengono fornite opportune garanzie specifiche, sulla base del diritto nazionale, fatte salve le deroghe che possono essere fissate dallo Stato membro in base ad una disposizione nazionale che preveda garanzie appropriate e specifiche. Tuttavia un registro completo delle condanne penali può essere tenuto solo sotto il controllo dell'autorità pubblica.

La Comunità di Sant'Egidio²⁰ avverte che la strategia del governo italiano di prendere le impronte digitali di Rom e Sinti che vivono in Italia, bambini inclusi, costituisce un grave precedente in questo paese. La Comunità ha reso consultabile un documento dove si conferma che nei campi sta andando avanti il censimento, comprendente la specificazione sia dell'appartenenza etnica che di quella religiosa, oltre alle impronte e alle fotografie delle persone.²¹

Inoltre il 1° luglio è stato riferito che la Corte d'Appello italiana ha dichiarato accettabile la discriminazione contro Rom e Sinti con la motivazione che sono ladri. L'ordinanza della Corte di Cassazione, che dovrebbe fornire garanzie giuridiche alle politiche di governo, è stata emessa a marzo ma resa nota solo il 30 giugno.²² La Corte ha annullato la sentenza dei sei imputati – tutti membri della Lega Nord – firmatari di un volantino che chiedeva l'espulsione degli zingari da Verona nel 2001. Tra gli imputati di propaganda razzista e discriminatoria in tribunale c'era Flavio Tosi, diventato in seguito sindaco di Verona. Un testimone ha riferito che dopo il processo avrebbe detto: “Gli zingari devono essere cacciati perché, ovunque arrivino, ci sono furti”. La Corte di Cassazione ha ritenuto che questo non dimostra che il Sindaco Tosi sia razzista, ma che nutra “una profonda avversione (verso i Rom e i Sinti) non determinata dalla natura del popolo zingaro contro il quale si fa discriminazione, ma motivata dal fatto che tutti gli zingari sono ladri”. La sua avversione “non è quindi basata su una nozione di superiorità o di odio razziale, ma sul pregiudizio razziale.” La corte ha rovesciato la sentenza e rimandato il caso al Tribunale di primo grado.

Rigide procedure per l'immigrazione che possono danneggiare in particolar modo Rom e Sinti in Italia

Il 23 maggio 2008 lo stato italiano ha approvato il Decreto 92, che riguarda provvedimenti urgenti nel campo della sicurezza pubblica. Secondo il preambolo, il decreto è stato adottato in conseguenza dello stato di emergenza e per la necessità di adottare misure legali con il proposito di combattere più efficacemente atti illegali correlati all'immigrazione clandestina e alla criminalità organizzata, come anche per garantire sicurezza nella circolazione stradale. Il decreto contravviene in maniera flagrante gli obblighi dello stato italiano a livello internazionale e, in particolare, contravviene alla legislazione della Comunità Europea in materia di libertà di movimento delle persone.

Il decreto mette in chiaro che un cittadino membro della C.E. può essere espulso dal territorio italiano²³ se ha scontato più di due anni in prigione. Questo accordo è illegale e viola la direttiva europea 38/2004/EC in tre aspetti:

²⁰ La Comunità di Sant'Egidio è un gruppo cattolico in difesa dei diritti umani, che ha base a Roma e lavora attivamente con Rom e Sinti.

²¹ La copertina interna di questa relazione è stata scattata in uno dei primi censimenti condotti nei campi in Italia. La foto è stata fornita dalla Comunità di Sant'Egidio.

²² Nell'archivio dell'ERRC.

²³ Articolo 1, punto 1, comma a): il decreto legge 92/2008 stabilisce che “Il giudice ordina l'espulsione dello straniero ovvero l'allontanamento dal territorio dello Stato del cittadino appartenente ad uno Stato membro dell'Unione Europea, oltre che nei casi espressamente preveduti dalla legge, quando lo straniero sia condannato alla reclusione per un tempo superiore ai due anni. Il trasgressore dell'ordine di espulsione od allontanamento pronunciato dal giudice è punito con la reclusione da uno a quattro anni”;

- La direttiva stabilisce esplicitamente che l'esistenza di precedenti condanne penali non costituisce in sé motivo per l'espulsione.²⁴ Invece, nel caso del decreto legge, i provvedimenti sono contrari agli accordi della direttiva, poiché una persona con una condanna penale e una sentenza superiore a due anni è comunque passibile di espulsione;
- il decreto rende soggetti ad espulsione un numero estremamente ampio di persone, tutti coloro che hanno scontato due anni in prigione, e questo include quindi reati meno importanti. Per questo il principio di proporzionalità imposto dalla Direttiva non viene rispettato, vista la disparità tra l'espulsione e la condanna a due anni; e
- un requisito fondamentale della Direttiva è l'esistenza di una minaccia reale e concreta che danneggi uno dei principali interessi della società. Per di più, la direttiva proibisce provvedimenti generali, arbitrari e ingiuriosi. E l'espulsione di un intero gruppo di persone con una condanna a due anni è generale, arbitraria e ingiuriosa. Questa norma non prende in considerazione le reali circostanze dei fatti, o se il fatto costituisca una seria minaccia allo stato o alla società italiana (nonostante la Direttiva lo richieda specificatamente). Inoltre questa disposizione fa riferimento a motivi generali e include, come mostrato sopra, una numerosa categoria di persone, e non è sufficientemente circoscritta in proporzione al vero pericolo per la società. A questo proposito non è corretto affermare, e il decreto lo fa, che ogni individuo con due anni di prigione alle spalle sia responsabile di un'autentica, concreta e sufficientemente seria minaccia a discapito di uno degli interessi fondamentali della società italiana.

Ed infine, il decreto emenda l'Articolo 61 del Codice Penale con un'altra aggravante, vale a dire l'immigrazione illegale.²⁵ La norma è discriminatoria anche sotto questo profilo, nella misura in cui il grado di minaccia sociale non ha connessioni con la cittadinanza di chi ha compiuto il fatto. Bisogna stabilire il più precisamente possibile il significato delle circostanze aggravanti come il grado di minaccia sociale che ricopre un individuo, affinché si possa assicurare più efficienza nelle sanzioni e la non arbitrarietà di "criminalizzare" categorie sociali di persone non desiderate.²⁶

Molti di questi sviluppi sono stati criticati dai parlamentari europei, dalla Commissione Europea, da stati membri dell'Unione, come Romania e Spagna, da alte cariche del Consiglio d'Europa oltre che da decine di rappresentanti della società civile e da altri "attori" europei ed esteri.

²⁴ L'Articolo 27, paragrafo 2 della Direttiva 38/2004 si riferisce alla restrizione del diritto di entrare e soggiornare in tema di politiche pubbliche, pubblica sicurezza e salute pubblica. Concretamente l'Articolo stabilisce: "I provvedimenti adottati per motivi di ordine pubblico o di pubblica sicurezza rispettano il principio di proporzionalità e sono adottati esclusivamente in relazione al comportamento personale della persona nei riguardi della quale essi sono applicati. La sola esistenza di condanne penali non giustifica automaticamente l'adozione di tali provvedimenti. Il comportamento personale deve rappresentare una minaccia reale, attuale e sufficientemente grave da pregiudicare un interesse fondamentale della società. Giustificazioni estranee al caso individuale o attinenti a ragioni di prevenzione generale non sono prese in considerazione."

²⁵ Vedi Articolo 1, punto 1 comma f) del decreto legge 92/2008.

²⁶ Per una dettagliata analisi delle recenti normative sulla sicurezza, vedere L'Associazione per gli Studi Giuridici sull'Immigrazione, <http://www.asgi.it/content/documents/dl08061200.asgi.pacchetto.sicurezza.2008.pdf>.

4. ABUSI E MALTRATTAMENTI DA PARTE DELLE ISTITUZIONI

La documentazione raccolta dalla Coalizione nei campi Rom e Sinti in Italia tra il 23 e il 30 maggio 2008 ha confermato il perpetrarsi di continui abusi e maltrattamenti da parte delle istituzioni dal febbraio 2008,²⁷ quando è stato pubblicato l'ultimo rapporto importante sulla situazione. La Coalizione ha intervistato circa 100 Rom e Sinti dei campi ufficiali e non di Napoli (Secondiliano, Centro Lima, Scampia, Ponticelli, Santa Maria and Torre Annunziata Nord), Roma (Salviati, River, Casilino 900, Martora, Cave di Piatralata, e un campo senza nome vicino a Cave di Pietralata), Milano (Via Tribugnano, campi di Corsico e Bacula), Brescia (campo dei Sinti Italiani a Brescia) e Torino (Via Germagnano and Lungo Stura Lazio). Gli abusi riferiti dalla Coalizione includono violenze fisiche e pestaggi da parte della polizia, intimidazioni verbali, e arbitraria raccolta di dati, prelievo delle impronte digitali e sorveglianza.

Violenza fisica da parte della polizia

Le violenze contro Rom e Sinti da parte delle autorità italiane violano la legge internazionale sui diritti umani. In particolare il governo italiano, in quanto firmatario della Convenzione Europea per la Salvaguardia dei Diritti dell'Uomo e delle Libertà Fondamentali (CEDU), è obbligato ad assicurare, secondo l'Articolo 3, che "Nessuno può essere sottoposto a tortura né a pene o trattamenti inumani o degradanti."

Molti dei Rom e Sinti intervistati durante la raccolta della documentazione hanno riferito un aumento di abusi e violenza da parte della polizia, in particolare dopo la morte, avvenuta nel novembre 2007, della Signora Giovanna Grenga, della quale la stampa italiana ha accusato un Rom senza alcuna prova. Molti Rom impegnati in lavori precari, come lavare i vetri delle macchine ai semafori o mendicare, hanno riferito di violenze e abusi da parte della polizia negli ultimi mesi.

Un Rom rumeno, che vive in Italia da tre anni, ha riferito alla Coalizione che i poliziotti lo hanno massacrato di botte. L'intervistato ha dichiarato:

"La scorsa notte stavo mendicando in un quartiere della periferia di Roma. È arrivata la polizia e mi ha portato al commissariato. Gli ho mostrato il mio passaporto rumeno ma hanno detto che era falso e che io ero marocchino. Mi hanno preso i soldi e mi hanno detto di non ritornare lì a chiedere l'elemosina. Poi hanno cominciato a picchiarmi, a darmi calci e schiaffi. Il pestaggio è durato 15-20 minuti."²⁸

²⁷ Vedi ERRC, COHRE, osservAzione, Sucar Drom, febbraio 2008. Analisi del Centro Europeo per i Diritti dei Rom, Centro per i Diritti all'Abitare e contro gli Sgomberi, osservAzione e Sucar Drom sull'Italia da sottoporsi al Comitato per l'Eliminazione della Discriminazione Razziale nella 72ª Sessione. Disponibile su <http://www.errc.org/db/02/9B/m0000029B.pdf>.

²⁸ Intervista della Coalizione con un Rom rumeno di un campo Rom non ufficiale a Roma, 29 maggio 2008.

Questo signore e altri suoi vicini vivevano in un campo non ufficiale vicino a quello di Cave di Pietralata. Sia lui che altri residenti del campo hanno informato la Coalizione che all'inizio di maggio 2008 un uomo di 20 anni dello stesso campo stava pulendo i vetri al semaforo, quando è arrivato un gruppo di poliziotti che lo hanno preso e portato al commissariato. Da quanto riferito, i poliziotti lo hanno picchiato. Dopo l'incidente il ragazzo era così impaurito che se ne è tornato in Romania con la sua famiglia.²⁹

60

Un altro Rom della ex-Yugoslavia che vive a Roma nel campo Salviati ha detto ai membri della Coalizione: "La brutalità della polizia è aumentata negli ultimi mesi. Il clima è cambiato. Si sentono più tranquilli a essere violenti."³⁰

Sgomberi forzati ed incursioni non autorizzate nei campi e nelle abitazioni di Rom e Sinti

L'Articolo 8(1) del CEDU (Convenzione Europea per i Diritti Umani) stabilisce che "Ogni persona ha diritto al rispetto della sua vita privata e familiare, della sua abitazione e della sua corrispondenza." Il trattamento che la polizia e le autorità pubbliche riservano a Rom e Sinti in Italia, come evidenziato in questo capitolo del rapporto, dimostra che tali norme non vengono rispettate.

Inoltre l'Italia è stato firmatario della Convenzione Internazionale per i Diritti Economici, Sociali e Culturali (ICESCR), ed i provvedimenti delle autorità italiane possono violare la difesa del diritto all'alloggio, come specificato dall'Articolo 11 della Convenzione. Nel Commento Generale 7 della Convenzione, il CESCR (Comitato per i Diritti Economici, Sociali e Culturali), che controlla l'adempimento della Convenzione, specifica che "gli sgomberi forzati sono incompatibili con le richieste della Convenzione."³¹ Il commento Generale 7 definisce, nel paragrafo 3, gli sgomberi forzati come "l'allontanamento permanente o temporaneo contro il volere di individui, famiglie e/o comunità dalle case e/o terre da loro occupate, senza alcuna appropriata forma di provvedimento legale o di protezione in generale." L'uso del termine "occupare" implica che tutte le persone, senza alcun riguardo del diritto al possesso, possono essere soggette a sgomberi forzati, e come tali, dovrebbero essere adeguatamente protette dalla legge. Infine, nel paragrafo 16 del Commento Generale 7, il Comitato dichiara: "Gli sfratti non devono lasciare gli individui senza alloggio né violare altri diritti umani." Il governo italiano, non rispettando tali condizioni, mostra un'evidente e clamorosa incapacità di tener fede ai suoi impegni.

Durante la missione sul campo della Coalizione nel maggio 2008, la maggior parte di Rom e Sinti intervistati ha dichiarato che negli ultimi mesi è cresciuto il numero di incursioni illegali della polizia nelle case e nei campi. Inoltre sono molti i casi di sgomberi

²⁹ Intervista della Coalizione con un Rom di un campo non ufficiale vicino a Cave di Pietralata, Roma, 29 maggio 2008.

³⁰ Intervista della Coalizione con un Rom della ex-Yugoslavia, Campo Salviati di Roma, 28 maggio 2008.

³¹ "Commento Generale Num. 7 (1997), Diritto all'alloggio adeguato (Art. 11 (1) della Convenzione): Sgomberi forzati", adottato dall'ICESCR il 20 maggio 1997, contenuto nel documento E/1998/22, allegato IV, delle Nazioni Unite.

forzati di massa e demolizioni degli ultimi mesi. Molti Rom e Sinti intervistati dai membri della Coalizione hanno fatto notare che la polizia agisce con estrema violenza.

A Milano la Coalizione ha documentato un certo numero di sgomberi forzati negli ultimi mesi. Nel Campo di Bacula erano andati a vivere circa 600 Rom, in baracche e tende costruite sotto il ponte della ferrovia. Secondo quanto riferito all'inizio del 2008 il campo è stato sgomberato e gli alloggi distrutti dalla polizia. Durante l'incursione tutti gli effetti personali degli abitanti sono stati distrutti. Gli abitanti si sono spostati a Bovisa, ex zona industriale chiusa 20 anni fa. L'area era stata utilizzata dai Milanesi come discarica, ed è contaminata da arsenico, tallio e amianto.

In un altro caso a Milano, nel marzo del 2008, la polizia ha sgomberato il campo appena attrezzato a Bovisa, e circa 80 persone (dieci famiglie) sono fuggite in quello di Bacula, mentre le altre sono tornate in Romania o si sono disperse in altri accampamenti. Secondo le testimonianze la motivazione dello sgombero era di forzare i Rom a tornare in Romania.

La Coalizione ha anche documentato lo sgombero forzato dall'accampamento di Piazza Tirana a Milano. Fino alla metà dell'aprile 2008 circa 400 Rom rumeni abitavano in edifici abbandonati e in baracche costruite da loro vicino alla stazione della ferrovia. Nello stesso mese la polizia ha presentato un'ordinanza del Prefetto di Milano che obbligava i Rom a lasciare immediatamente gli edifici e gli alloggi irregolari circostanti. Durante l'intervento è stato riferito che i poliziotti hanno assalito parecchi Rom, compreso i familiari di Valentine K. Lui e sua moglie Argentina K. sono stati successivamente medicati in ospedale per ferite subite durante l'incursione. Dopo questo atto di forza la polizia ha ordinato loro di abbandonare immediatamente i loro alloggi, senza lasciargli il tempo per recuperare gli oggetti personali. Questi sono stati successivamente distrutti come tutti i mobili. Lo sgombero è stato effettuato in presenza di bambini, testimoni degli attacchi brutali contro i genitori (sia uomini che donne) nonché della distruzione di tutti i loro averi. Non è stato assolutamente previsto un alloggio alternativo per gli sfrattati, visto che il chiaro motivo dello sgombero era di obbligarli a tornare in Romania. Queste persone sono state lasciate senza alloggio per due settimane senza alcuna assistenza sociale da parte del municipio o di altre organizzazioni. Quando la Coalizione li ha visitati, vivevano in un accampamento irregolare fuori Milano.

In seguito, il 6 giugno 2008 le autorità italiane hanno distrutto il campo Rom di Testaccio a Roma, che ospitava circa 120 persone, compresi 40 bambini. Secondo quanto riportato dai media alcuni degli abitanti del campo sono stati trasferiti in un altro campo precedentemente distrutto nella zona di Saxa Rubra a Roma. Le persone coinvolte sono, da quanto viene riferito, cittadini italiani, e nessun alloggio adeguato in alternativa è stato offerto.³²

Durante le ricerche sul campo condotte nel 2008, gli intervistati hanno dichiarato che la polizia spesso compie incursioni arbitrarie nelle loro case senza un'autorizzazione legale, vale a dire senza mandato di perquisizione, nel mezzo della notte, e che spesso la demolizione degli alloggi e di altri edifici avviene senza alcun ordine da parte delle autorità competenti. Durante queste incursioni spesso i poliziotti non permettono di prelevare gli oggetti personali.

³² Vedi la relazione dell'“Adnkronos Internazionale” del 6 giugno 2008, disponibile su: <http://www.adnkronos.com/AKI/English/CultureAndMedia/?id=1.0.2230802468>.

Mentre polizia e altri rappresentanti istituzionali prendevano di mira i campi non ufficiali sempre più frequentemente, negli ultimi mesi anche i campi autorizzati dal governo sono stati oggetto di incursioni. Oltretutto le incursioni negli alloggi e nei campi avvenivano regolarmente, cosa che sottoponeva le stesse persone allo stesso trattamento violento quasi costantemente. Per esempio alcuni Rom italiani di Via Salviati hanno riferito ai membri della Coalizione che i poliziotti si recavano regolarmente al campo, almeno ogni settimana o ogni due.³³ Durante questi controlli Rom italiani e non sono stati obbligati a mostrare i loro documenti, trattamento umiliante al quale non sono soggetti né gli italiani né altri immigranti “invisibili”.

Una donna Rom del campo semi-ufficiale Casilino 900 ha testimoniato alla Coalizione che all'inizio dell'aprile 2008 i poliziotti sono entrati nel campo e hanno distrutto 36 baracche. La donna ha dichiarato:

“Avevo un magazzino dove tengo delle cose che vendo al mercato. Circa 6 settimane fa è venuta la polizia e lo ha distrutto insieme a 36 baracche. Non mi è stato permesso di prendere le mie cose nonostante li abbia scongiurati di permettermelo. La risposta è stata ‘Vattene!’

Ho problemi di salute, incluso di cuore. Mentre distruggevano il magazzino mi sono sentita mancare. Mi hanno fatto aspettare mezz'ora prima di lasciarmi entrare in casa a prendere le medicine. Ho preso una pasticca ma mi sono sentita debole e volevo stendermi, ma non me lo hanno permesso. Mi hanno lasciato solo sedere su una sedia.

Mentre demolivano il magazzino, mi hanno minacciato che presto avrebbero distrutto la mia casa così come tutto il campo. E veramente l'avrebbero demolita quel giorno stesso se non fosse stato per le mie condizioni di salute.”³⁴

Un Rom del Casilino 900 ha dichiarato alla Coalizione: “La polizia a volte arriva alle 2, 3 di notte. Rompono le porte delle baracche e ordinano violentemente alle persone di uscire. Sono pieni di pregiudizi contro Rom e Sinti.”³⁵

Un'altra persona del campo semi-ufficiale di Martora ha riferito che “Sono entrati (i poliziotti) con la violenza. Hanno distrutto quello che trovavano. In una di queste incursioni notturne mio figlio si è fatto la pipì addosso dalla paura. Quando vengono di notte non rispettano la nostra privacy. Le donne potrebbero essere nude!”³⁶

Ciò che ha maggiormente colpito la Coalizione è un sentimento diffuso tra gli intervistati sull'atteggiamento della polizia che è peggiorato, e che il loro comportamento indica che si sentono liberi di trattare Rom e Sinti senza alcun timore delle conseguenze.

³³ Intervista della Coalizione con un Rom italiano, Roma, 28 maggio 2008.

³⁴ Intervista della Coalizione con una Rom montenegrina, Campo Casilino 900, Roma, 28 maggio 2008.

³⁵ Intervista della Coalizione con un Rom montenegrino, Campo Casilino 900, Roma, 27 maggio 2008.

³⁶ Intervista della Coalizione con una Rom della ex-Yugoslavia, Campo Martora, Roma, 28 maggio 2008.

Un Rom che ha parlato con la Coalizione a Roma ha dichiarato che “La polizia sente di poter fare quello che crede quando viene nel campo. Circa tre mesi fa, appena ci eravamo spostati al campo, sono arrivati e ci hanno fatto mettere tutti in fila faccia al muro per contarci. Sono stati rozzi. Spingevano le persone.”³⁷

Minacce, intimidazioni ed altre forme di abusi e maltrattamenti

Durante le interviste della Coalizione molti Rom e Sinti hanno affermato che il modo in cui la polizia li tratta è disumano e umiliante. A Roma il capo Rom del campo semi-ufficiale Casilino 900 ha riferito ai membri della Coalizione che la polizia li “tratta come animali.”³⁸

Nei campi visitati dalla Coalizione, la maggior parte di Rom e Sinti intervistati dichiara di ricevere continue minacce dalla polizia durante le loro incursioni. Le minacce sono di sgombero e demolizione delle loro case. L’affermazione “La polizia minaccia di demolire il campo e di espellerci presto” riflette l’esperienza comune di tutti i Rom e i Sinti intervistati circa i raid.

Gli intervistatori che hanno partecipato alla missione della Coalizione sono rimasti colpiti dall’apparentemente infinita lista di imprecazioni che gli intervistati ricordano durante gli incontri con la polizia. Tra le frasi più citate usate dalla polizia ci sono: “Zingari del cazzo!”, “Zingari di merda!”, “Sei un pezzo di merda!”, “Puzzi!”, “Vivete come i topi!”. La maggior parte dei Rom non italiani ha testimoniato che una delle frasi più ricorrenti della polizia è “Tòrnatene al tuo paese!”

³⁷ Intervista della Coalizione con un Rom rumeno, Campo Cave di Pietralata, Roma, 29 maggio 2008.

³⁸ Intervista della Coalizione con il capo Rom del Campo Casilino 900, Roma, 28 maggio 2008.

5. VIOLENZE ESTREME DA PARTE DI ATTORI NON STATALI E INCAPACITÀ DELLO STATO DI PUNIRE I COLPEVOLI

Le ultime sentenze della Corte Europea per i Diritti Umani hanno delineato i doveri degli stati firmatari della Convenzione Europea sui Diritti Umani, su come confrontarsi con quello che appare essere un delitto a sfondo razziale, come nel caso di *Šečić v. Croatia*,³⁹ che ha riguardato il brutale pestaggio di un Rom da parte di un gruppo non identificato di skinheads nel 1999. L'indagine ufficiale sull'incidente, formalmente aperta dalla polizia sulla scia degli attacchi, è risultata insufficiente e ha fallito nello scopo di identificare i colpevoli. La Corte Europea dei Diritti dell'Uomo ha sostenuto che l'indagine violava l'Articolo 3 (proibizione della tortura) della Convenzione Europea Diritti dell'Uomo. Rispetto all'Articolo 14 (divieto di discriminazione), la Corte ha ribadito che gli stati sono obbligati a investigare su atti di violenza con possibili implicazioni razziste, compresi i maltrattamenti compiuti privatamente da singoli individui.

Dal febbraio 2008, Italiani non Rom hanno commesso diversi crimini nei campi italiani. Più recentemente, come già riportato in questo rapporto, attacchi estremisti contro i campi Rom e Sinti hanno assunto toni violenti, fino all'utilizzo di bombe molotov contro le abitazioni, e sono attacchi che hanno come sfondo l'odio contro i Rom e i Sinti. Non ci sono risposte da parte della polizia e neanche indagini, non una sola persona è stata detenuta o arrestata in seguito alle violenze, cosa che viola il dovere dello stato italiano di fronte all'Articolo 3 (proibizione della tortura) e all'Articolo 14 (divieto di discriminazione) della Convenzione Europea dei Diritti dell'Uomo.

Durante il periodo preso in considerazione da questo rapporto, l'11 maggio 2008, il campo di Via Navora a Milano è stato raso al suolo con bombe molotov da un numero sconosciuto di assalitori. Di conseguenza, tutti gli abitanti, compresi donne e bambini, sono rimasti senza tetto e senza alcun oggetto di loro proprietà.

Solo 2 giorni dopo, il 13 maggio, il più tristemente famoso di questi attacchi è avvenuto nel campo di Ponticelli, vicino Napoli. Secondo le informazioni raccolte dalla Coalizione in Italia e dalle relazioni della stampa, circa 60 cittadini italiani non identificati, armati di bastoni, hanno attaccato il campo gettando bombe molotov. Fortunatamente non ci sono stati feriti, ma le abitazioni sono state rase al suolo insieme a tutti gli effetti personali.

Secondo testimonianze raccolte dalla Coalizione quella sera stessa, un centinaio di cittadini italiani armati di sassi e bastoni hanno attaccato un altro campo della zona, tirando sassi agli abitanti e alle loro abitazioni. Tra gli aggressori c'erano giovani e bambini.

³⁹ Reclamo numero 40116/2002, sentenza del 31 maggio 2007, presentata dall'ERRC e dall'avvocato croato Lovorka Kusan. Per un'analisi più dettagliata sulla sentenza e la sua importanza consultare l'articolo del precedente avvocato dello staff dell'ERRC Constantin Cojocariu, intitolato "Doveri per contrastare il violento delitto a sfondo razziale dopo Šečić v. Croatia", disponibile su: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2802&archiv=1>.

Circa 800 Rom di origine rumena, donne e bambini inclusi, sono stati attaccati dai residenti della zona mentre lasciavano il campo di Ponticelli, senza alcun effetto personale. Molti di loro sono tornati in Romania, altri hanno cercato rifugio in altri campi italiani. Da quanto riferito solo pochi sono rimasti a Napoli, ma hanno rifiutato di essere intervistati perché impauriti. Tutti gli effetti personali ed altri oggetti di loro proprietà sono stati abbandonati nei campi che a forza hanno dovuto lasciare durante la notte.⁴⁰

Rappresentanti della polizia di Napoli, che si trovavano sul luogo dell'ex campo di Ponticelli durante la missione della Coalizione, hanno affermato che "non c'è modo per fare tornare i Rom" poiché il comune ha pianificato di costruire un centro commerciale in quello che prima era il campo, e perché i residenti avrebbero assicurato che i Rom non sarebbero tornati a Ponticelli in nessun caso.⁴¹

Due settimane dopo, il 28 maggio, il campo è stato bruciato per la seconda volta da sconosciuti.⁴² Il 7 luglio è stato riferito un terzo incendio del campo per mano di sconosciuti, dopo che alcune famiglie vi erano tornate.

Inoltre è stato riferito da alcuni attivisti indipendenti che il 9 giugno un accampamento di circa 100 Rom rumeni è stato attaccato e raso al suolo da sconosciuti.⁴³

Questi attacchi non sono isolati: dalla fine del 2006 ci sono stati almeno altri 6 attacchi contro la popolazione Rom di Livorno, Milano, Napoli e Roma. I membri della Coalizione non conoscono un singolo caso in cui i responsabili siano stati arrestati o ritenuti colpevoli per questi atti di estrema violenza contro i Rom.

Secondo la ricerca condotta dalla Coalizione ci sono validi motivi per credere che le violenze e le aggressioni contro i Rom continueranno a succedere in Italia nel futuro, se lo stato non dovesse rispondere a tali atti in modo forte e chiaro, investigando concretamente sugli incidenti e perseguendo le persone che venissero trovate responsabili. Per esempio, membri della Coalizione hanno parlato con alcuni Rom del campo di Ponticelli che, dopo aver visto le proprie abitazioni rase al suolo, avevano provato a trasferirsi nel campo non ufficiale di Torre Annunziata Nord. Secondo gli intervistati alcuni "gruppi estremisti" avrebbero minacciato di bruciare il campo se gli abitanti di Ponticelli non se ne fossero andati.⁴⁴

Molti Rom e Sinti hanno detto ai rappresentanti della Coalizione che temono di divenire bersaglio di attacchi, incluso hanno paura di incendi e temono per le loro abitazioni. I Rom di Torre Annunziata hanno dichiarato di avere paura anche per strada a causa delle reazioni violente ed aggressive degli italiani. Sono state riferite minacce da

⁴⁰ Intervista della Coalizione con un rappresentante di una ONG a Ponticelli, assistente nei campi Rom, 27 maggio 2008.

⁴¹ Intervista della Coalizione con un poliziotto, Ponticelli, maggio 2008.

⁴² Vedi il rapporto "Adnkronos Internazionale" del 28 maggio 2008 su <http://www.adnkronos.com/AKI/English/Security/?id=1.0.2203930746>.

⁴³ Comunicazione e-mail da Fulvio Vassallo Paleologo del 9 giugno 2008. Nell'archivio dell'ERRC.

⁴⁴ Intervista della Coalizione con un Rom rumeno, campo di Torre Annunziata Nord, Napoli, 27 maggio 2008.

parte di cittadini italiani contro i Rom per le strade. Molti di loro, che ancora vivono a Napoli, testimoniano un sentimento di grave insicurezza, ed anche i bambini e i giovani sono oggetto di insulti per le vie di Napoli.⁴⁵

Una donna Rom che vive in un campo semiufficiale a Roma ha riferito: “Non andiamo mai in centro (...). Siamo molto cauti nel lasciare il campo. Io non sono mai stata in città.”⁴⁶

Il senso di insicurezza acquisisce maggiore forza alla luce dell’incapacità delle autorità di stato di proteggere i membri della comunità o di punire i responsabili dei crimini contro Rom e Sinti. Come ricorda l’ERRC in una lettera, datata 16 maggio 2008, alle alte cariche dello stato italiano e ai principali rappresentanti internazionali:

“L’ostentazione di ripugnante odio e violenza contro Rom e Sinti da parte del popolo italiano, alimentata da sempre crescenti e viscerali espressioni di sentimento anti-Rom da parte di autorità italiane, sono arrivate a livelli che ricordano i massacri contro le comunità Rom in Romania nei primi anni ’90. L’incapacità della polizia italiana a intervenire e proteggere Rom e Sinti nei loro campi ha creato un clima in Italia nel quale Rom e Sinti vivono temendo per la loro incolumità e si nascondono per evitare ulteriori conflitti violenti.”⁴⁷

⁴⁵ Intervista della Coalizione con un Rom, campo di Torre Annunziata Nord, Napoli, 27 maggio 2008.

⁴⁶ Intervista della Coalizione con una Rom montenegrina, campo Casilino 900, Roma, 28 maggio 2008.

⁴⁷ Il testo completo della lettera è disponibile sul sito dell’ERRC: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2953=#ERRC>.

6. ALTRI ATTI DISCRIMINATORI CONTRO ROM E SINTI

I membri della coalizione coinvolti nella missione in Italia del Maggio 2008 hanno notato un generale incremento degli atti discriminatori contro Rom e Sinti in tutti gli aspetti della vita. Mentre la discriminazione contro Rom e Sinti in Italia è stata riconosciuta a livello internazionale almeno dal 1996, quando fu aperto il Centro Europeo per i Diritti dei Rom, il clima attuale in Italia risulta invece presentare frequenti atti discriminatori verso di loro.

Discriminazione nei confronti dei Rom e Sinti nell'accesso ai servizi pubblici

L'accesso ai luoghi e servizi pubblici è un'area in cui vi è stato un netto incremento degli atti discriminatori nei confronti dei Rom e Sinti. Un giovane Rom che vive a Roma ha testimoniato a un membro della Coalizione che "Due giorni fa mia madre è andata al supermercato. Lì è stata insultata e costretta a uscire."⁴⁸ Un altro giovane Rom di Roma ha dichiarato: "Ero in un bar qualche giorno fa e mi hanno costretto a uscire."⁴⁹ Numerosi Rom e Sinti hanno dichiarato ai rappresentanti della Coalizione che, in alcune zone dell'Italia Settentrionale, è a loro vietato entrare nei supermercati.

Discriminazioni nei confronti dei Rom e Sinti sulla Tutela di Minori

Una delle discriminazioni più evidenti nei confronti dei Rom e Sinti è l'ingiustificata sottrazione dei bambini Rom e Sinti alle loro famiglie. Durante ricerche sul campo condotte nel maggio 2008, membri della Coalizione hanno parlato con numerosi Rom e Sinti che hanno dichiarato che i loro figli erano stati recentemente posti in istituti in circostanze poche chiare.

Per esempio, nel campo non ufficiale Rom di Torre Annunziata Nord a Napoli, alcuni Rom hanno dichiarato che numerosi bambini dei campi erano stati recentemente posti in istituti con possibilità limitata ad essere visitati. La sottrazione inoltre è avvenuta per motivi non chiariti.⁵⁰

Nello stesso campo, una giovane madre ha dichiarato che dopo aver partorito ha lasciato il bambino per due giorni in ospedale; al suo rientro non le è stato permesso di prendere il bambino se non dopo aver provato di potergli garantire il mantenimento.⁵¹ Ai cittadini non Rom e Sinti non vengono mai richieste tali garanzie per portar via i loro bambini dagli ospedali.

⁴⁸ Intervista della Coalizione con un Rom della ex-Yugoslavia, Campo Martora, Roma, 28 maggio 2008.

⁴⁹ Intervista della Coalizione con un Rom della ex-Yugoslavia, Campo Martora, Roma, 28 maggio 2008.

⁵⁰ Intervista della Coalizione con una coppia Rom, Napoli, 27 maggio 2008.

⁵¹ Intervista della Coalizione con una donna Rom rumena, Napoli, 27 maggio 2008.

I Rom e Sinti che vivono nel campo ufficiale di Via Tribugnano a Milano hanno anche denunciato maltrattamenti da parte delle autorità addette alla tutela dei minori. Una donna Rom di nome Hasima ha dichiarato a un membro della Coalizione che recentemente aveva portato i suoi bambini malati in ospedale, e che le autorità le avevano tolto uno dei bambini, ufficialmente perché il padre non era presente e perché la polizia presumeva avesse rubato qualcosa. Né il fatto di essere un genitore single (se Hasima lo fosse) né un presunto crimine sono motivi per togliere i bambini ai genitori in Italia. Hasima, che ha un marito che qui lavora legalmente, ha dovuto ricorrere al tribunale italiano per riportare suo figlio a casa. Durante questo periodo, il bambino ha passato 4 giorni in un orfanotrofio. Hasima ha inoltre riportato alla Coalizione che tali fatti non sono isolati, ma che lei stessa era a conoscenza di numerosi Rom e Sinti a Milano che avevano subito simili interferenze nella loro vita privata. Questo non è un caso isolato.⁵²

Interferenze discriminatorie dello Stato sul Diritto alla Privacy e all'Alloggio

Oltre alle incursioni abusive e discriminatorie della polizia nelle case Rom e Sinti evidenziate precedentemente nella Sezione 4 di questa relazione, i membri della Coalizione hanno notato numerose altre tipologie di discriminazione praticate dalle autorità italiane nei confronti della vita quotidiana dei Rom e Sinti.

La forma più invasiva e ovvia di discriminazione riguardante il diritto alla privacy e all'alloggio si è manifestata con l'introduzione di videocamere di sorveglianza poste in molti dei campi ufficiali Rom e Sinti visitati dalla Coalizione, come per esempio, il campo ufficiale di Via Salone, finanziato dal Comune di Roma e costruito su un terreno di proprietà privata appartenente ad un'associazione italiana. Gli abitanti Rom del campo provengono dalla Romania. Questo campo è controllato da 28 videocamere di sorveglianza che monitorano ogni movimento fatto dagli abitanti. A Brescia, in Italia Settentrionale, videocamere di sorveglianza erano presenti nel campo ufficiale dei Sinti italiani. Anche a Napoli erano presenti videocamere di sorveglianza nei campi visitati dalla Coalizione. La Coalizione mette in discussione la presenza di videocamere di sorveglianza nei campi Rom e Sinti, domandandosi se tali sistema di sicurezza sono anche adottati in aree destinate all'alloggio e finanziate dallo Stato dedicate ai non-Rom italiani.

Parlando della situazione dei Rom che vivono nel campo ufficiale Centro Lima di Napoli, i membri della Coalizione hanno notato che i 120 abitanti Rom rumeni erano trattati come se vivessero in prigioni più che in aree concesse dallo Stato. Il Sovrintendente al campo ha negato l'entrata ai membri della Coalizione perché non avevano un permesso formale della Protezione Civile. Oltre a un permesso formale per ospitare visitatori nelle loro case, i Rom che vivono nel campo devono consegnare i loro passaporti al Sovrintendente. Inoltre il campo chiude alle 21.00, orario oltre il quale a nessuno (inclusi i residenti) è permesso uscire o entrare.

⁵² Intervista della Coalizione con la Signora Hasima, donna Rom serba, Milano, 25 maggio 2008.

7 RACCOMANDAZIONI PER ASSICURARE IL RISPETTO DEI DIRITTI DEI ROM E SINTI IN ITALIA

Le Autorità Italiane devono:

- Cessare immediatamente di esprimere giudizi contro i Rom e Sinti, fomentando l'odio nei loro confronti in Italia.
- L'Ufficio Nazionale Antidiscriminazioni Razziali (UNAR), un ufficio per la promozione della parità di trattamento, deve immediatamente condannare i fatti evidenziati in questo rapporto e intraprendere tutte le azioni in suo potere per contrastare questi atti di discriminazione contro Rom e Sinti.
- Adottare e implementare una campagna nazionale anti-razzista per migliorare la percezione generale dei Rom e Sinti in Italia.
- Senza indugi, abrogare tutta la legislazione e le strategie politiche che si riferiscono negativamente ai Rom e Sinti, inclusi:
 - a. Patti per la Sicurezza adottati a Napoli, Roma, Milano, Firenze, Torino, Genova, Bologna, Catania, Bari, Cagliari, Venezia, Modena, Prato e Trieste;
 - b. Decreto D'Emergenza N.92/2008, che definisce la presenza dei Rom e Sinti nelle aree della Campania, Lazio e Lombardia causa di grande allarme sociale con possibili gravi ripercussioni in termini di ordine pubblico e sicurezza.
 - c. Ordinanza del Presidente del Consiglio dei Ministri n. 3678 del 30 maggio 2008: Provvedimenti urgenti di protezione civile per affrontare lo stato d'emergenza in relazione agli insediamenti delle comunità nomadi nel territorio della Regione Campania;
 - d. Ordinanza del presidente del Consiglio dei Ministri n. 3677 del 3 maggio 2008: Provvedimenti urgenti di protezione civile per affrontare lo stato d'emergenza in relazione agli insediamenti delle comunità nomadi nel territorio della Regione Lombardia;
 - e. Ordinanza del Presidente del Consiglio dei Ministri n. 3676 del 30 maggio 2008: Provvedimenti urgenti di protezione civile per affrontare lo stato d'emergenza in relazione agli insediamenti delle comunità nomadi nel territorio della Regione Lombardia;
 - f. L'iniziativa del Ministro degli Interni Roberto Maroni di attuare un censimento dei Rom e Sinti abitanti in Italia, incluso la presa delle impronte digitali, che viola le leggi del diritto alla privacy.
- Investigare tutti i presunti casi di abuso e maltrattamento della polizia nei confronti dei Rom e Sinti e assicurare che gli agenti coinvolti siano ritenuti responsabili;
- Assicurare il rispetto della inviolabilità degli alloggi dei Rom e Sinti, cessando immediatamente le incursioni e i controlli della polizia nei campi;
- Terminare gli sfratti dei Rom e Sinti, e rispettare le leggi che salvaguardano i cittadini che subiscono gli sgomberi;

- Trattare Rom e Sinti come tutti i residenti italiani e smettere di sottometerli a discriminatori controlli dei documenti;
- Condannare pubblicamente tutti i pogrom anti-Rom e far in modo di portare a giudizio tutti gli esecutori di tali azioni attraverso:
 - a. Intensa ed effettiva investigazione;
 - b. Condanna dei responsabili identificati secondo legge.
- Rafforzare efficacemente le leggi italiane anti-discriminatorie, assicurando pari trattamento dei Rom e Sinti; e
- Adottare, assieme ai rappresentanti Rom e Sinti, una strategia per migliorare la loro situazione in Italia, con strategie appropriate e risorse adeguate.

Le Autorità Rumene devono:

- Reagire prontamente e difendere i diritti dei cittadini rumeni in Italia, incluso adottando misure legali contro le autorità italiane che violano gli standard di legalità dell'Unione Europea o dei diritti umani internazionali;
- In maniera tempestiva reagire pubblicamente e fortemente alle istanze di razzismo e discriminazione perpetuate nei confronti dei cittadini rumeni all'estero. Ricordiamo a questo proposito che la protezione dei cittadini rumeni che vivono all'estero è un dovere fondamentale dello stato Rumeno;
- Dare supporto alle autorità italiane per permettere ai Rom rumeni di legalizzare la loro presenza in Italia e di integrarsi nella società italiana; e
- Aumentare gli sforzi per creare opportunità concrete ed effettive per i Rom che scelgono di tornare in Romania e per integrarli nella società rumena.

Unione Europea

Pur ringraziando l'Unione Europea per il contributo reso alla lotta alla discriminazione e al razzismo nei confronti di Rom e Sinti e dando il benvenuto alla presentazione del 7 luglio della Mozione del Parlamento Europeo per una Risoluzione del censimento italiano dei Rom e Sinti su base etnica e della Mozione per una Risoluzione sulla creazione in Italia di un archivio di impronte digitali, **sollecitiamo l'Unione Europea a:**

- Usare tutti gli strumenti politici e legali per monitorare con attenzione l'osservanza e il rispetto in Italia della Carta Dei Diritti Fondamentali dell'Unione Europea;
- Agendo all'interno della propria competenza, la Commissione Europea dovrebbe analizzare criticamente l'implementazione e la conformità dell'Italia alle Direttive Europee, in particolare:
 - a. la Commissione Europea dovrebbe urgentemente investigare sulla scelta di prendere le impronte digitali di un gruppo etnico specifico nel contesto della Direttiva 95/46/CE sulla Protezione dei Dati Personali e intraprendere tutte le

necessarie azioni legali contro il governo italiano per l'infrazione di una legge dell'Unione Europea;

- b. La Commissione Europea dovrebbe investigare sull'incapacità dell'Italia nel compiere le Direttive (2000/43/CE) sull'implementazione del principio di pari opportunità senza tener conto delle origini etniche o razziali, e intraprendere le azioni legali necessarie contro il governo italiano per l'infrazione di una legge dell'Unione Europea;
 - c. La Commissione Europea dovrebbe investigare sull'incapacità dell'Italia nel compiere le Direttive 2004/38/CE sul diritto dei cittadini dell'Unione e dei membri delle loro famiglie a muoversi e risiedere liberamente all'interno del territorio degli Stati Membri, e prendere tutte le necessarie azioni legali contro lo stato italiano per la violazione dei diritti legali garantiti dalle leggi dell'Unione;
- Assicurare che il governo italiano includa misure di integrazione specifiche per i Rom e i Sinti nella propria strategia di protezione e integrazione sociale all'interno del MAC (Metodo Aperto di Coordinamento) e fare una relazione sulla implementazione di queste misure;
 - In modo tempestivo condannare pubblicamente tutte le campagne e azioni basate sulla razza;
 - Considerare come questione urgente la critica situazione dei diritti umani dei Rom e Sinti in Italia, in tutti i futuri eventi importanti, inclusi:
 - a. Una riunione del Consiglio Europeo per esaminare la relazione della Commissione Europea riguardante le politiche comunitarie sull'integrazione sociale dei Rom negli Stati membri;
 - b. La riunione di Alto Livello concernente i Rom in Europa programmata per Settembre 2008; e
 - c. Il Summit dell'Unione Europea a Dicembre 2008.
 - Supportare le autorità italiane per permettere agli individui Rom e Sinti di legalizzare la loro permanenza in Italia e integrarsi nella società italiana;
 - Adottare urgentemente una strategia framework sull'integrazione dei Rom e Sinti, per promuovere e rafforzare azioni nazionali e per ottenere la loro integrazione sociale in Europa. La Strategia Framework dovrebbe essere basata su tre pilastri:
 - a. Pari accesso all'educazione, alla sanità pubblica, all'alloggio e al lavoro;
 - b. Affidabilità delle autorità governative sulla protezione dei diritti di Rom e Sinti; e
 - c. Dare pieni poteri ai Rom, assicurando loro piena partecipazione al processo di sviluppo e responsabilizzazione e dell'effettiva applicazione delle misure prese dall'Unione Europea e dagli Stati Membri.

L'Agenzia Europea dei Diritti Fondamentali dell'Uomo (FRA) dovrebbe:

- Senza indugi condurre una ricerca urgente sulle "misure di sicurezza" adottate e implementate dal governo italiano, incluso il prelievo delle impronte digitali;

- Elaborare urgentemente una relazione diretta alla Commissione Europea, al Parlamento Europeo e al Consiglio dell'Unione Europea in relazione alle possibili infrazioni di leggi della C.E. in Italia, in particolare gli Art. 6, 7 e 13 del Trattato, e le Direttive 43/2000/CE e 95/46/CE (sulla protezione della privacy) e seguire le indicazioni date;
- Senza indugi iniziare un monitoraggio sistematico della situazione dei diritti civili in Italia con particolare riguardo per Rom e Sinti; e
- Adattare i criteri di elegibilità dell'Agenzia Europea dei Diritti Fondamentali dell'Uomo (FRA) per potenziare e dare la possibilità alle ONG Rom di partecipare con pari opportunità come organizzazioni esecutive o membri di coalizioni.

Il Consiglio D'Europa dovrebbe:

- Seguire la Risoluzione ResChS(2006)4 (Reclamo Pubblico n. 27/2004) del Centro Europeo per i Diritti dei Rom contro l'Italia, dove l'Italia è stata trovata colpevole di aver violato la Riveduta Carta Sociale Europea nella parte concernente il diritto all'alloggio di Rom e Sinti;
- L'Assemblea Parlamentare e la sua Commissione per il Rispetto degli Obblighi e degli Impegni degli Stati Membri del Consiglio d'Europa (Commissione di Controllo) dovrebbe avviare una procedura di monitoraggio sull'Italia sotto la Risoluzione 1115 dell'Assemblea Parlamentare;
- Il Commissario dei Diritti Umani dovrebbe collaborare con le autorità italiane per rafforzare il rispetto dei diritti umani nelle recenti leggi e sviluppi politici in Italia, ponendo particolare attenzione alla conformità dell'Italia alle obbligazioni riguardanti le non-discriminazioni e combattendo il razzismo; e
- Impegnarsi in consultazioni con le autorità nazionali italiane per sviluppare strategie nazionali e locali di integrazione di Rom e Sinti, ponendo l'accento sulla prevenzione della discriminazione.

L'Organizzazione per la Sicurezza e Cooperazione in Europa dovrebbe:

- L'Alta Commissione per le Minoranze Nazionali dovrebbe urgentemente impegnarsi diplomaticamente con le autorità italiane per ridurre la violenza etnica focalizzata sui Rom e i Sinti in Italia;
- Il Punto di Contatto per i Rom e Sinti dovrebbe organizzare una missione di alto livello per documentare la situazione delle comunità in Italia, da essere presentata al Consiglio Permanente e ad altre strutture pertinenti dell'OSCE (Organizzazione per la Sicurezza e la Cooperazione in Europa), oltre che al Consiglio dei Ministri del Consiglio d'Europa; e
- L'Ufficio per le Istituzioni Democratiche e i Diritti Umani dovrebbe presentare un piano d'assistenza alle autorità italiane per implementare i loro impegni sulla tolleranza e la non-discriminazione e promuovere azioni a livello nazionale per combattere il razzismo.

Comitato per l'Eliminazione della Discriminazione Razziale (CERD) dovrebbe:

- Adottare misure urgenti per evitare un peggioramento della situazione in Italia e prevenire o limitare il numero di serie violazioni.

75

Per ulteriori informazioni sul lavoro della Commissione in Italia, contattare cortesemente:

Centro Europeo per i Diritti dei Rom

Tara Bedard

E-mail: tara.bedard@errc.org

Istituto Open Society

Mark David

E-mail: David.mark@osi-eu.org

Isabela Mihalache

E-mail: imihalache@osieurope.org

Centro del Diritto all'Alloggio e contro gli Sfratti

Claude Cahn

E-mail: claudecahn@cohre.org

Centro Rom per l'Intervento Sociale e Studi

Magda Matache

E-mail: magda@romanicriss.org

Alleanza Civica Rom della Romania

Iulian Stoian

E-mail: iulian.stoian@acrr.ro

SECURITATE A LA ITALIANA:

Amprentare, violență extremă și hărțuire ale romilor din Italia

77

Prog. 144

Il Commissario delegato
per l'emergenza insediamenti comunità nomadi nella regione Campania
O.P.C.M. 3678 del 30 maggio 2008
CENSIMENTO

Insediamento	CAMPO	Data	25/06/2008
Famiglia		C.Fam.	F14
Cognome			
Nome			
Nato/a	BROGRAD SERBIA	Sesso	M
Data nasc.	26/4/1979 Età 	Grado Paren.	MARITO
Religione	ORTODOSSO	Etnia	ROM DI SERBIA
Istruzione	ELEMENTARE	Attiv. Lavor.	DISOCCUPATO
Documento	PASSAPORTO	Num. Doc.	
Rilasciato	SERBIA	Perm. Sogg.	NO
Data Rilasc.	 Scadenza 	Rinnovo	
NOTE	CAPOFAMIGLIA		

Napoli 25/06/2008

copia per l'interessato

European Roma Rights Centre (ERRC) este o organizație de interes public internațională, implicată în activități pentru combaterea rasismului îndreptat împotriva romilor și a abuzurilor împotriva drepturilor omului în comunitățile de romi, în special instrumentarea litigiilor strategice, advocacy la nivel internațional, cercetare și dezvoltare de politici, precum și formarea activiștilor romi. Publicațiile ERRC despre Italia și informații suplimentare despre organizație sunt disponibile pe internet la adresa urmatoare: <http://www.errc.org>. Raportul este disponibil la adresa: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2958>.

Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii (Romani CRISS) este o organizație neguvernamentală care apără și promovează drepturile romilor din România, furnizând asistență legală în cazurile de abuz și lucrează pentru combaterea și prevenirea discriminării rasiale îndreptate împotriva romilor în toate domeniile vieții publice, inclusiv în domeniile educație, ocuparea forței de muncă, locuire și sănătate. Mai multe detalii despre Romani CRISS sunt disponibile la adresa: www.romanicriss.org.

Alianța Civică a Romilor din România (ACRR) este o organizație „umbrelă”, înființată în aprilie 2006, la inițiativa a 20 de asociații și fundații ale romilor, a cărei misiune este promovarea valorilor și practicilor democratice, respectul pentru drepturile omului și a libertăților fundamentale, a drepturilor economice, sociale, politice și culturale ale minorității rome în context național și european. Pentru mai multe informații, accesați pagina de web: www.acrr.ro.

Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE) este o organizație neguvernamentală internațională, având statut consultativ pe lângă Comitetul Economic și Social (ECOSOC). COHRE este o importantă organizație internațională de drepturile omului, care pledează pentru protecția dreptului la locuire și prevenirea evacuărilor forțate. Pentru mai multe detalii despre COHRE, accesați adresa web www.cohre.org.

Open Society Institute (OSI), o fundație donatoare privată, are ca scop formularea politicilor publice, promovarea guvernării democratice, a drepturilor omului și a reformelor economice, legislative și sociale. La nivel local, OSI pune în aplicare o varietate de inițiative pentru sprijinirea statului de drept, a educației, sănătății publice și a mass media independentă. În același timp, OSI lucrează pentru a construi alianțe transnaționale și transcontinentale în probleme variate, cum ar fi combaterea corupției și încălcarea drepturilor omului. Pentru mai multe informații despre OSI, sunteți invitați să accesați website-ul: www.soros.org. Raportul este disponibil la adresa: http://www.soros.org/initiatives/brussels/articles_publications/publications/fingerprinting_20080715.

CUPRINS

INTRODUCERE	79
MULȚUMIRI	81
1. IMPLICAȚII ALE INFLUXULUI DE MIGRANȚI ROMI DIN STATE MEMBRE UE, ȘI ANUME ROMÂNIA	83
2. CLIMATUL POLITIC/DISCURSUL RASIST AL POLITICIENILOR	85
3. INFORMAȚII DIN DOMENIUL LEGISLATIV ȘI POLITIC	87
Măsuri discriminatorii care îi vizează, în mod evident, pe romi	87
Proceduri de imigrare mai dure care ar putea afecta romii din Italia, în mod disproporționat	91
4. ABUZ ȘI TRATAMENT NECORESPUNZĂTOR DIN PARTEA ACTORILOR STATALI	93
Violențe fizice din partea ofițerilor de poliție	93
Evacuări forțate și raiduri abuzive ale poliției în taberele și locuințele romilor	94
Amenințări, intimidare și alte forme de abuz și tratament necorespunzător	97
5. VIOLENȚĂ EXTREMĂ DIN PARTEA ACTORILOR NON-STATALI ȘI NEPEDEPSIREA ACESTOR ACTE DE CĂTRE STAT	99
6. ALTE ACTE DE DISCRIMINARE FAȚĂ DE ROMI	103
Discriminarea față de romi în accesul la serviciile publice	103
Discriminarea față de romi în probleme legate de protecția copilului	103
Interferențe discriminatorii ale statului cu dreptul la intimitate și la locuință	104
7. RECOMANDĂRI PENTRU A ASIGURA RESPECTAREA DRPTURILOR ROMILOR ÎN ITALIA	105
Autoritățile italiene	105
Autoritățile române	106
Europene un îndemn	106
Agenția Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale	107
Consiliul Europei	108
Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa	108
Comitetul Națiunilor Unite pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială	109

INTRODUCERE

Ca reacție la manifestările politice și legale care au avut loc recent și la cel mai recent val de rasism și xenofobie față de romi în Italia, în perioada 23-30 mai 2008, o coaliție de organizații, incluzând Open Society Institute, Centrul pentru Drepturi de Locuire și Evacuări, Centrul European pentru Drepturile Romilor (ERRC), Romani Criss și Alianța Civică a Romilor din România au întreprins o vizită de documentare directă cu privire la drepturile omului în Italia. Coaliția a derulat interviuri cu aproximativ 100 de persoane de etnie romă care locuiesc în tabere de romi oficiale și neoficiale din Roma, Napoli, Florența, Brescia, Milano și Torino.

Între taberele oficiale și semif oficiale vizitate de Coaliție se află: în Napoli, Secondiliano și Centro Lima; în Roma, Salviati, River, Casilino 900 și Martora; în Milano, Via Tribugnano; și în Brescia, Tabăra nomadă din Brescia pentru Sinti italieni. De asemenea, Coaliția a vizitat următoarele tabere neoficiale: în Napoli, Scampia, Ponticelli, Santa Maria și Torre Annunziata Nord; în Roma, Cave di Piatralata, și o tabără fără nume aproape de Cave di Piatralata; în Milano, Corsico și Bacula; iar în Torino, Via Germagnano.

Conform celor mai recente cifre, în Italia locuiesc aproximativ 150.000 romi, iar aproape jumătate dintre ei sunt cetățeni italieni, în timp ce 20-25% sunt din state member UE, în special România. Cei mai mulți romi locuiesc în partea de nord a țării.

În Italia, manifestările de rasism și xenofobie față de romi au atins, în ultimele luni, proporții mari și șocante și s-ar putea extinde asupra altor grupuri vulnerabile, în special imigranții străini. O sursă de îngrijorare deosebită este rolul central pe care îl joacă în aceste evenimente politicieni majoritari din Italia, fiind un subiect întâlnit atât în campania electorală, cât și în actele adoptate de autoritățile locale și centrale. Ca rezultat al unor declarații specifice date de oameni politici de rang înalt din Italia, alimentând sentimentele anti-roma în Italia și provocând îngrijorări cu privire la securitate, abuzurile fizice și verbale asupra romilor au crescut disproporționat ca frecvență și ca gravitate, începând din aprilie 2008, când a fost ales noul guvern. Violența și atacurile rasiste asupra romilor nu mai sunt izolate, ci au devenit, mai degrabă, o componentă structurală a realității italiene.

Autoritățile italiene nu au reușit până acum să condamne actele de agresiune violentă față de romi și nimeni nu a fost inculpat pentru cele 8 incidente de tip pogrom împotriva romilor, care au dus la atacarea taberelor de romi din Italia cu cocktail-uri Molotov. Implicarea activă a unui număr semnificativ de copii în atacurile rasiste violente este un pericol semnificativ și trebuie abordat cu prioritate.

Acest raport include informații și analize cu privire la migrarea romilor în cadrul Uniunii Europene, schimbările în climatul politic din Italia, începând cu alegerile din aprilie 2008, evenimentele legislative și politice față de romi sub noul guvern, nivelurile crescute ale abuzurilor poliției și tratamentul necorespunzător față de romi și lipsa condamnării și a inculpării de către Guvernul Italiei a actelor de violență extremă și discriminare față de romi ale actorilor nestatali. Raportul se încheie printr-o serie de recomandări de acțiuni pentru Guvernul Italiei și pentru organizațiile interguvernamentale, pentru a pune capăt încălcărilor grave ale drepturilor romilor care locuiesc în Italia.

MULȚUMIRI

Textul complet al acestui raport a fost elaborat de Centrul European pentru Drepturile Romilor, în baza unui raport mai amplu efectuat de Programul pentru Participarea Romilor al Open Society Institute (RPP). RPP a realizat raportul mai amplu în baza rapoartelor de misiune elaborate de următoarele organizații:

83

- Centrul European pentru Drepturile Romilor
- Open Society Institute
- Romani Criss
- Alianța Civică a Romilor din România
- Centrul pentru Drepturi de Locuire și Evacuări

O serie de ONG-uri și activiști independenți din Italia au furnizat asistență și sprijin valoros în organizarea și derularea misiunii Coaliției:

- OsservAzione;
- Community of Sant'Egidio;
- Sucar Drom;
- Piero Colacicchi;
- Dijana Pavlovic;
- Eva Rizzin;
- Marco Brazzoduro.

Sprijinul financiar pentru această misiune a fost asigurat de Open Society Institute.

Acest raport furnizează informații actualizate cu privire la rasismul și discriminarea față de romi în Italia, ca urmare a publicării, în februarie 2008, a unui raport comprehensive pe aceleași teme, elaborate de Centrul European pentru Drepturile Romilor (ERRC), Centrul pentru Drepturi de Locuire și Evacuări, osservAzione și Sucar Drom.¹ Conform rezultatelor documentării efectuate în legătură cu situația din Italia la sfârșitul lunii mai 2008 de către Open Society Institute, ERRC, Centrul pentru Drepturi de Locuire și Evacuări (COHRE), Romani Criss și Alianța Civică a Romilor din România, situația legată de drepturile omului în cazul romilor din Italia s-a deteriorat în perioada următoare, iar actele de rasism și xenofobie au fost transpuse în măsuri politice și normative care îi vizează exclusive pe romi.

¹ Disponibil pe site-ul ERRC, la adresa: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2932=#ERRC/COHRE/osservAzione/Sucar>.

1. IMPLICAȚII ALE INFLUXULUI DE MIGRANȚI ROMI DIN STATE MEMBRE UE, ȘI ANUME ROMÂNIA

Începând din anii 1980, Italia s-a transformat din exportator în importator de migranți. Italia continuă să fie din ce în ce mai frecvent destinație a emigranților, iar, în fiecare an, un număr tot mai mare de imigranți vin în Italia din Africa și din Europa centrală și de est. Legislația și măsurile politice italiene în domeniul imigrației se străduiesc să țină pasul cu acest fenomen.

Romii din Europa Centrală și de Est au început să se mute în Italia în urmă cu câteva decenii. Sunt acolo romi din Fosta Iugoslavie care au trăit în Italia timp de 40 de ani și au devenit cetățeni italieni. În timpul războaielor din anii 1990, un nou val de romi din Fosta Iugoslavie au migrat în Italia, deseori pentru a cere azil politic. Unii, nu toți, romii care au cerut azil politic au și obținut acest statut și, ca urmare, există o populație numeroasă de refugiați romi care locuiesc în Italia.

Romii din România au migrat în număr crescător în Italia în ultimii aproximativ 10 ani. Ridicarea regimului vizelor în 2002 și aderarea României și a Bulgariei la UE în 2007 au marcat o altă întorsătură în evoluția imigrației în Italia. Începând din ianuarie 2007, numărul în continuă creștere de romi din România își exercită dreptul de liberă circulație pe teritoriul UE și merg să locuiască în străinătate, inclusiv în țări precum Italia.

Noii migranți romi din România tind să fie foarte vizibili, deseori locuind în așezări neoficiale sub standarde și făcând munci la negru, cum ar fi spălatul parbrizelor sau cerșitul în orașe mari. Prezența lor în Italia a contribuit, în parte, la creșterea temerilor legate de securitate printre italienii de rând, care au fost alimentate de campanile și subiectele politice abordate în actualitate de către oamenii politici de dreapta.

Începând de la sfârșitul anului 2006, romii români au fost acuzați în mod public de două crime asupra unor cetățeni italieni, cea mai recentă fiind uciderea, în noiembrie 2007, a unei femei italiene, iar presa italiană a raportat incidente de acest tip, dând efectiv o sentință acuzațiilor și tuturor membrilor grupului minoritar, înainte ca vreun tribunal italian să emită vreo hotărâre judecătorească. Oamenii politici italieni au făcut din aceste crime platforme politice privind sporirea măsurilor de securitate în țară, în principal prin expulzarea imigranților ilegali, din când în când, vizându-i clar pe romi.

Mai mulți romi intervievați în mai 2008 de membrii Coaliției au declarat că situația lor în Italia s-a înrăutățit de la uciderea femeii italiene în noiembrie 2007; acest incident este un punct de referință în modificările survenite în tratamentul romilor de către poliția italiană și cetățenii de rând. Un tânăr rom care locuia într-o tabără oficială a declarat: *“Acum simt mai multă nesiguranță. Mi-e frică. Teama mea a apărut după uciderea femeii, în noiembrie. În primele zile de după crimă, oamenii au început să se uite fix la noi [romii], cu multă ură. De atunci, încerc să am o bătă cu mine când plec din tabără. În caz că sunt atacat [...]”*² Un alt bărbat rom a declarat că *“Atitudinea poliției s-a schimbat după crimă. Crima a fost un moment de răscruce.”*

² Interviu realizat de Coaliție cu un bărbat rom din tabăra Salviasi. Roma, 28 mai 2008.

Mulți romi care nu sunt de origine română cred că influxul recent de romi din România le-a periclitat situația. Mai multe persoane au afirmat că, de la sosirea romilor din România în ultimii ani, percepția italienilor asupra romilor, care era deja destul de negativă, s-a schimbat mult. Mai mult decât atât, atitudinea poliției și a altor autorități publice s-au modificat negativ.

Nu numai romii non-italieni au observat diferența. O femeie romă italiană din Brescia a declarat: *“Vecinii își închid casele de teamă și se iau de copiii noștri. Statul italian vrea să mențină totul așa cum este, nu-i ajută pe romi și nu-i ajută pe copii. Ajută alte state, dar nu proprii cetățeni.”*

2. CLIMATUL POLITIC/DISCURSUL RASIST AL POLITICIENILOR

În articolul 1, Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (CIEDR), la care Guvernul Italiei este parte, definește discriminarea rasială ca “*orice deosebire, excludere, restricție sau preferință bazată pe rasă, culoare, ascendență sau origine națională sau etnică, care are ca scop sau efect de a distruge sau compromite recunoașterea, folosința sau exercitarea, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale în domeniile politic, economic, social, cultural sau în orice alt domeniu al vieții publice.*”

Prin obligațiile sale care decurg din articolul 2 al CIEDR, Guvernul Italiei ar trebui:

“să condamne discriminarea rasială și să se angajeze să continue, prin toate mijloacele potrivite și fără întârziere, o politică menită să elimine orice formă de discriminare rasială, să favorizeze înțelegerea între toate rasele și, în acest scop:

(a) fiecare stat parte se angajează să nu recurgă la acte sau practici de discriminare rasială împotriva unor personae, grupuri de persoane sau instituții și să facă în așa fel încât toate autoritățile publice și instituțiile publice, naționale și locale, să se conformeze acestei obligații; [...].”

Alegerile generale din aprilie 2008 au fost câștigate de partidul conservator de dreapta *Forza Italia*, condus de Silvio Berlusconi, ai cărui parteneri de coaliție include *Liga Nordului*, cu vederi împotriva imigranților, și *Alianța Națională*, partid de dreapta. Noul guvern a fost format în mai 2008. Șeful partidului xenofob *Liga Nordului*, Umberto Bossi, și alți trei membri ai acestui partid dețin portofolii importante în noul guvern, inclusiv Ministerul Afacerilor Interne, condus de dl Roberto Maroni, un vechi aliat al dlui Berlusconi. *Alianța Națională*, un *partid format de un succesor al fasciștilor lui Mussolini*, este condus de Gianfranco Fini, care este și purtătorul de cuvânt al camerei inferioare a parlamentului. Dl Fini are la activ un discurs public împotriva romilor, începând cu noiembrie 2007, când în Italia au izbucnit acțiuni împotriva acestora.³

Noul guvern a acționat în baza temerilor italienilor față de romi, imigranți și siguranță și, în pofida obligațiilor pe care le are prin dreptul internațional al drepturilor omului, alimentează opiniile dure prin publicarea în presă de mesaje permanente împotriva romilor. Pe 11 mai 2008, ministrul afacerilor interne, Roberto Maroni, a declarat public că “*Toate taberele de romi vor fi demolate imediat, iar locuitorii vor fi expulzați sau arestați*”, după cum scrie un cotidian național italian, *La Repubblica*. Două zile mai târziu, pe 13 mai, o mulțime

³ La momentul respectiv, ERRC a trimis o scrisoare Procurorului Romei, Oficiului Național pentru Combaterea Discriminării din Italia, Procurorului General și Ordinului Jurnaliștilor, cerând ca fiecare dintre aceste organisme să deschidă o anchetă cu privire la discursul plin de ură al dlui Fini, care declarase în public că este legitim, iar nu imoral ca romii să fie considerați hoți și avusese aceeași părere față de faptul că “nu muncesc, pentru că femeile trebuie să muncească, cel mai adesea prin prostituție”. Dl Fini a fost citat și declarând că romii “nu au scrupule în a răpi copii sau în a avea copii [ai lor] pentru a-i pune să cerșească.” Nu s-a primit niciun răspuns la scrisoarea ERRC până acum. Pentru mai multe informații, vezi: <http://www.errc.org/db/02/84/m00000284.pdf>.

de aproximativ 60 de persoane a atacat tabăra romilor din Napoli cu cocktail-uri Molotov (vezi secțiunea 5 pentru mai multe detalii).⁴

88

Spre sfârșitul lunii mai, ca urmare a incendierii taberii romilor din Napoli, LA Times a transmis că dl Davide Boni, un reprezentant al Ligii Nordului din Guvernul regiunii Lombardia, a declarat că *“Toți țiganii trebuie să plece”*. În același timp, oficiali de rang înalt din guvern au făcut declarații publice prin care încearcă să treacă cu vederea peste actele de agresiune violentă împotriva romilor. Dl Umberto Bossi a fost citat ca declarând că *“Oamenii fac ce statul nu poate gestiona”*,⁵ iar ministrul afacerilor interne, Roberto Maroni, a fost citat ca declarând, *“asta se întâmplă când țiganii fură copii sau când românii comit violuri”*.⁶

Nu e deloc surprinzător ca, în acest climat politic, majoritatea italienilor să vrea ca taberele romilor să fie dărâmate. Conform rezultatelor unui sondaj publicat de cotidianul național italian La Repubblica și realizat în mai 2008, 68% dintre italieni vor să rezolve “problema țiganilor romi” prin expulzarea tuturor acestora.

În scurtul timp din mai 2008 până în prezent, Guvernul Berlusconi a întreprins o serie de măsuri contrare în mod evident îmbunătățirii relațiilor dintre romi și neromi la nivel local, ca rezultat al discursurilor frecvente împotriva romilor ținute de oficiali de rang înalt din guvern și al unei serii de măsuri legislative discriminatorii, la nivel național și la nivel regional, care sunt în detrimentul posibilității unui dialog interetnic pașnic.

⁴ Pentru mai multe informații, vezi: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2953=#ERRC>.

⁵ Vezi: <http://www.latimes.com/news/printedition/asection/la-fg-right24-2008may24,0,4552045.story>.

⁶ Vezi: <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/article4021089.ece>.

3. INFORMAȚII DIN DOMENIUL LEGISLATIV ȘI POLITIC

Începând din mai 2008, când a fost format noul guvern al Italiei, acesta a adoptat o serie de măsuri legislative și politice care sunt, în mod explicit, discriminatorii față de romii din Italia. Astfel de acțiuni reprezintă, în mod evident, o violare a angajamentelor Italiei de a nu întreprinde acțiuni de discriminare în legislația internațională și internă, inclusiv articolul 2(c) al CIEDR, care obligă statele părți să *“ia măsuri eficiente pentru a reexamina politica guvernamentală, națională și locală, și pentru a modifica, abroga sau anula orice lege și orice reglementare având drept efect crearea discriminării rasiale sau perpetuarea ei, acolo unde există; [...]”*

Măsuri discriminatorii care îi vizează, în mod evident, pe romi

Prin prima măsură, îndelung mediatizată, împotriva romilor, la reuniunea de la Napoli, din 21 mai 2008, Consiliul de Miniștri al Guvernului Italiei a dat un decret, fără precedent în Europa postbelică, denumit “Declarație privind starea de urgență în legătură cu așezările comunităților nomade⁷ de pe teritoriile regiunilor Campania, Lazio și Lombardia.” Definind prezența romilor în zonele Campania, Lazio și Lombardia ca un motiv de alertă socială majoră cu posibile grave repercursiuni în ceea ce privește ordinea și siguranța publică, Guvernul Italiei a proclamat starea de urgență până pe 31 mai 2009. Oficialilor de stat și celor locali le-au fost alocate puteri extraordinare, posibile doar când au loc dezastre naturale severe, pentru a rezolva această “problemă”.⁸

După cum e evident din titlu și din preambul,⁹ decretul prevede un tratament diferit și este direcționat, în primul rând, împotriva „comunităților nomade” și astfel împotriva tuturor persoanelor de etnie romă. Prezența romilor în cele trei regiuni este, fără vreo altă indicație, definită ca fiind cauza care a condus la situații de „natură foarte critică” și de „alertă socială majoră” cu posibile repercursiuni în ceea ce privește ordinea și siguranța publică pentru populația locală.

Guvernul Italiei a pus în față și s-a bazat pe o altă lege (Legea 225/92), privind situația de urgență care decurge din dezastrele naturale sau cauzată de acestea, permițând autorităților

⁷ Guvernul Italiei refuză să constate că comunitățile romilor din Italia nu au un stil de viață nomad.

⁸ Dichiarazione dello stato di emergenza in relazione agli insediamenti di comunita' nomadi nel territorio delle regioni Campania, Lazio e Lombardia (“Declarația stării de urgență în legătură cu așezările comunităților nomade pe teritoriul regiunilor Campania, Lazio și Lombardia”), 21 mai 2008.

⁹ Având în vedere situația extrem de gravă apărută pe teritoriul regiunii Lombardia, cauzată de prezența a numeroși cetățeni nelegali din țări terțe și nomazi care s-au stabilit în zonele urbane; având în vedere că așezările menționate mai sus, datorită precarității extreme, au cauzat o stare de alertă socială majoră, cu posibilitatea unor repercursiuni grave în termeni de ordine și siguranță publică pentru populațiile locale; având, de asemenea, în vedere că situația descrisă mai sus a cauzat o creștere a alertei sociale, cu incidente care ar putea constitui un grav pericol pentru ordinea și siguranța publică; având în vedere că situația descrisă mai sus intră în responsabilitatea a diverse niveluri de guvernare teritorială, datorită intensității și extinderii sale, nu poate fi tratată cu instrumentele prevăzute de legislația obișnuită” Declarație, 21 mai 2008, *Op. cit.*

publice să practice derogări de la orice prevedere legală și orice reglementare care se aplică în condiții normale. În nicio prevedere a Legii 225/92 nu există vreo referință la situațiile care apar din coexistența grupurilor etnice.

Declararea stării de urgență înseamnă, de fapt, că s-a mers atât de departe, încât s-a echivalat prezența romilor cu calamitățile naturale sau catastrofele sau cu alte evenimente care, prin intensitate sau amploare, trebuie tratate cu mijloace și puteri extraordinare, așa cum prevede legislația în domeniul urgențelor de protecție civilă.¹⁰

90

Noul decret, care pretinde că recursul la folosirea de puteri extraordinare de intervenție este necesar, chiar dacă astfel se fac derogări de la prevederile legale în vigoare, face referire, în mod eronat, la precondițiile specificate în articolul 2 al Legii 225/92, identificând simpla *prezență* a populațiilor romă și sinti ca pe o stare de urgență, o stare de lucruri care nu aduce implicații periculoase pentru teritoriu, văzut ca mediu natural, și care nici nu pare să fie însoțită de cerințele de excepționalitate mandatate prin legislație în domeniul urgențelor de protecție civilă.

Ca urmare, pe 30 mai 2008, Președintele Consiliului de Miniștri a adoptat trei ordonanțe separate, de implementare a decretului menționat mai sus, pentru regiunile Lombardia, Lazio și Campania.¹¹ Prin aceste ordonanțe, prefectii din Roma, Milano și Napoli care, din punct de vedere ierarhic, se află sub controlul Ministerului de Interne, sunt numiți comisari responsabili cu întreprinderea intervențiilor și acțiunilor necesare dată fiind așa numita „urgență” din regiunile respective. Astfel de puteri se referă apartent la monitorizarea taberelor neoficiale, la identificarea și la recensământul populației (inclusiv minorii) prezente acolo și la fotografiere (instantanee); expulzarea și mutarea persoanelor cu statut ilegal; măsuri pentru curățarea „taberelor de nomazi” și evacuarea locuitorilor acestora; precum și deschiderea unor noi „tabere de nomazi”. Problema găsirii altor soluții de locuire mai adecvate rămâne secundară.¹²

Pentru a permite ca puterile menționate mai sus să fie exercitate pe deplin, ordonanțele prevăd derogări mai largi de la cadrul normativ în următoarele domenii: puterile autorităților statului de a forța o persoană să se identifice în fața autorității publice, precum și de a permite adunarea și stocarea de informații fotometrice și de alte tipuri de informații personale în baze de date; puterile primarilor în domenii care sunt de competența statului; drepturile cetățenilor de a reacționa față de măsurile întreprinse de administrația publică; exproprieri în folosul public; proceduri specifice care trebuie urmate în intervențiile asupra clădirilor publice (inclusiv demolări); întregul Act Consolidat cu privire la legile din domeniul sănătății; normele privind exercitarea serviciilor poliției de circulație; și, ca o normă finală cu valoare

¹⁰ Legea din 24 februarie 1992, no. 225 *“Istituzione del servizio nazionale della protezione civile. Ecologia”*.

¹¹ Ordonanța Președintelui Consiliului de Miniștri nr. 3678 din 30 mai 2008: Măsuri urgente de protecție civilă pentru tratarea situației de urgență în legătură cu așezările comunitare nomade de pe teritoriul regiunii Campania; Ordonanța Președintelui Consiliului de Miniștri nr. 3677 din 30 mai 2008: Măsuri urgente de protecție civilă pentru tratarea situației de urgență în legătură cu așezările comunitare nomade de pe teritoriul regiunii Lombardia; Ordonanța Președintelui Consiliului de Miniștri nr. 3676 din 30 mai 2008: Măsuri urgente de protecție civilă pentru tratarea situației de urgență în legătură cu așezările comunitare nomade de pe teritoriul regiunii Lazio.

¹² *Ibid*, art. 2

generală, orice alte „legi sau alte prevederi regionale strâns legate de intervențiile prevăzute de această ordonanță.”¹³

În mod special, aceste derogări de la norme în domeniul participării la procedura administrativă suscită cea mai mare îngrijorare. Măsurile de la care se pot face derogări includ: obligația de a informa cetățeanul vizat de o măsură a administrației publice cu un grad de notificare timpurie; dreptul de a primi comunicări regulate cu privire la scopul procedurii; care este organismul administrativ interesat; care sunt oficialii cu care ar putea lua legătura; la ce birou ar trebui să meargă pentru a putea fi la curent cu activitățile; în sfârșit, șansa, pentru partea interesată, de a putea depune o declarație scrisă și alte documente relevante pentru însuși scopul procedurii. *Într-un regim democratic și într-un stat bazat pe un sistem legislativ, astfel de norme constituie o expresie naturală a garanțiilor puse în aplicare de ordinea legislativă pentru a proteja cetățenii în relația cu administrația publică, în orice situație în care măsurile întreprinse le pot cauza vreun prejudiciu.* Derogarea de la aceste protecții pune un semn de întrebare asupra calității statului de drept și, în special, protecțiile legale disponibile pentru cetățeni ca să combată actele administrative arbitrare sau ilegale în alt fel. *Până acum, nu a fost făcută publică nicio informație cu privire la ce se va întâmpla cu dosarele și cu amprentele după ce se va încheia activitatea de acum.*

Aceste noi măsuri au fost luate după adoptarea așa numitelor „Pacte de securitate”, în vigoare în 14 orașe în Italia, începând din noiembrie 2006, pentru a sprijini opinia generală că aranjamentele de securitate care îi vizează în totalitate sau în primul rând pe romii, în special pe romii străini, sunt, în momentul de față, o prioritate politică centrală a guvernului. Textele acestor pacte, declarațiile făcute de oficiali ai guvernului cu privire la scopul acestora și maniera de implementare demonstrează că sunt rezultatul unui sentiment intens împotriva romilor. Două dintre cele mai mediatizate și mai influente pacte de la Milano și de la Roma vizează „amenințările” față de securitate reprezentate de non-cetățeni. Pactul de la Milano face referiri specifice la taberele nomade.

Încă de pe 6 iunie 2008, autoritățile italiene au anunțat planurile de derulare a recensământului în taberele de romi, inclusiv prin amprentarea locuitorilor. Într-un raport publicat în aceeași zi de Adnkronos International, Noul Comisar pentru Romi al Romei, dl Carlo Mosca, a fost citat ca declarând că „*Țiganiii vor fi <<monitorizați>> și se va face un <<recensământ>>*” și că „*Țiganiii vor fi, de asemenea, amprentați și fotografiați și astfel autoritățile îi vor putea identifica.*”¹⁴

Potrivit aceluiași articol, unul dintre primele astfel de „recensăminte” și activități de amprentare a fost derulat în aceeași zi printre locuitorii romi din tabăra Via Impastato din Milano. Se pare că toți locuitorii au fost identificați și li s-a spus că vor primi un card de acces în tabără.¹⁵

¹³ *Ibid.*, art. 3.

¹⁴ Vezi raportul din 6 iunie 2008 al Adnkronos International, disponibil la adresa: <http://www.adnkronos.com/AKI/English/CultureAndMedia/?id=1.0.2230802468>.

¹⁵ Vezi raportul din 6 iunie 2008 al Adnkronos International, disponibil la adresa: <http://www.adnkronos.com/AKI/English/CultureAndMedia/?id=1.0.2230802468>.

Pe 28 iunie, Ministrul de Interne, Roberto Maroni, a vorbit în public despre planul de amprentare a tuturor locuitorilor taberelor de romi, inclusiv copii, insistând că acest plan este o soluție pentru locuirea inadecvată și rata crescută a criminalității în Italia.¹⁶ Mai recent, romii din Milano au raportat pe 1 iulie 2008 că în jur de 50 de ofițeri de poliție au venit, în ziua respectivă, la unul dintre adăposturi să le spună să-și pregătească documentele, pentru presupuse analize de sânge care urmau să se facă.¹⁷

În perioada următoare, conform spuselor activiștilor din Italia¹⁸, au avut loc recensăminte și amprentări ale romilor care locuiesc în taberele din Milano, Napoli și Roma. Se pare că toți locuitorii taberelor, inclusiv copiii, au fost amprentați. Acțiunile de acest tip întreprinse de autoritățile italiene, adesea fără consimțământul vreunui dintre părinți, au fost îndelung criticate la nivel internațional și dau naștere la îngrijorări legale serioase cu privire la prevederile de protecție a datelor și la discriminarea rasială.

Conform articolului 8(1) al Directivei Consiliului 95/46/CE privind protecția datelor personale, "*Statele membre interzic prelucrarea datelor cu caracter personal care dezvăluie originea rasială sau etnică, opiniile politice, convingerile religioase sau filozofice, apartenența sindicală, precum și prelucrarea datelor privind sănătatea sau viața sexuală.*", în absența unor legi specifice care să permită acest lucru, care evidențiază obiective, procese și garanții pentru a evita folosirea abuzivă a datelor de acest tip.¹⁹ Acțiunile întreprinse de Guvernul Italiei sunt extrem

¹⁶ Vezi: <http://euobserver.com/9/26408/?rk=1>.

¹⁷ Convorbire telefonică cu un membru al Coaliției, 1 iulie 2008.

¹⁸ Mesaj prin e-mail de la dl Piero Colacicchi, cu data de 2 iulie 2008. Mesaj indosariat la ERRC.

¹⁹ Articolul 8 (2, 3, 4 și 5) prevede excepțiile la interzicerea colectării datelor protejate, incluzând:

2. alineat 1 nu se aplică atunci când: (a) persoana vizată și-a dat consimțământul explicit pentru prelucrarea acestor date, cu excepția cazului în care legislația Statului Membru prevede că interdicția prevăzută la alineatul 1 nu poate fi ridicată fără consimțământul persoanei vizate; sau (b) prelucrarea este necesară în scopul respectării obligațiilor și drepturilor specifice ale operatorului în materie de drept al muncii, în măsura în care este autorizat de legislația națională care prevede garanții adecvate; sau (c) prelucrarea este necesară pentru protejarea intereselor vitale ale persoanei vizate sau ale altei persoane, atunci când persoana vizată se află în incapacitate fizică sau juridică să-și dea consimțământul; sau (d) prelucrarea este efectuată, în cursul activităților lor legitime și cu garanții adecvate, de o fundație, o asociație sau orice alt organism cu scop nelucrative și cu specific politic, filozofic, religios sau sindical, cu condiția ca prelucrarea să se refere numai la membrii acestui organism sau la persoane cu care are contacte permanente în legătură cu scopurile sale și ca datele să nu fie comunicate terților fără consimțământul persoanelor vizate sau; sau (e) prelucrarea se referă la date care sunt făcute publice de către persoanele vizate în mod manifest sau sunt necesare pentru constatarea, exercitarea sau apărarea unui drept în justiție.
3. Alin. (1) nu se aplică atunci când prelucrarea datelor este necesară în scopuri legate de medicina preventivă, de stabilire a diagnosticelor medicale, de administrare a unor îngrijiri sau tratamente ori de gestionare a serviciilor de sănătate și atunci când datele sunt prelucrate de un cadru medical supus, în conformitate cu dreptul intern ori cu normele stabilite de autoritățile naționale competente, secretului profesional sau de altă persoană supusă, de asemenea, unei obligații echivalente în ceea ce privește secretul.
4. Sub rezerva unor garanții corespunzătoare, statele membre pot prevedea, pentru un motiv de interes public important, derogări suplimentare față de cele prevăzute în alin. (2) fie în legislația națională, fie prin decizia autorității de supraveghere.
5. Prelucrarea datelor referitoare la infracțiuni, condamnări penale sau măsuri de securitate se poate efectua numai sub controlul autorității publice sau dacă garanțiile corespunzătoare și specifice sunt prevăzute de dreptul intern, sub rezerva derogărilor pe care statul membru le poate acorda în temeiul dispozițiilor naționale care prevăd garanții corespunzătoare și specifice. Cu toate acestea, un registru complet al condamnărilor penale nu poate fi ținut decât sub controlul autorității publice.

de alarmante, în absența oricărei informații cu privire la baza legală pentru măsurile de acest tip sau cu privire la măsurile puse în aplicare pentru a preveni abuzurile legate de datele protejate colectate. Pe lângă aceasta, în lipsa unei strategii comprehensive naționale de îmbunătățire a situației comunităților de romi, nu este clar care este scopul real al colectării acestor date.

Comunitatea din Sant'Egidio²⁰ avertizează că planul guvernului de a amprenta romii din taberele din Italia, inclusiv copiii, creează un precedent periculos în Italia. Un document pus la dispoziție de acest grup confirmă că se derulează recensăminte în taberele de romi, identificând, pe lângă amprentarea și fotografierea persoanelor, rasa și religia acestora.²¹

În plus, pe 1 iulie, a fost raportat că cea mai înaltă curte de apel din Italia a hotărât că discriminarea față de romi este acceptabilă, pe motivul că sunt hoți. Hotărârea curții de casație, care oferă, se pare, baza judiciară pentru politicile guvernului, a fost înmănată în martie, dar raportată abia pe 30 iunie.²² Curtea a modificat condamnarea a șase inculpați – cu toții membri ai Ligii Nordului – care au semnat un manifest prin care cereau expulzarea țiganilor din Verona în 2001. Între cei condamnați pentru propagandă de discriminare rasială de curțile de justiție inferioare s-a aflat și dl Flavio Tosi care, între timp, a devenit primarul Veronei. Unul dintre martorii la proces l-a citat ca declarând ulterior: „*Țiganii trebuie să fie dați afară, pentru că acolo unde se duc, au loc tâlhării.*” Curtea de casație a decis că această declarație nu demonstrează că dl Tosi este rasist, ci că are „*o adâncă aversiune [față de romi] care nu este provocată de etnia țigănească a persoanelor discriminate, ci de faptul că toți țiganii sunt hoți.*” Aversiunea față de aceștia „*nu a avut la bază noțiunea de superioritate sau ura de rasă, ci prejudecata rasială*”. Curtea a modificat hotărârea emisă de o curte de justiție inferioară și a retrimis cazul curții respective.

Proceduri de imigrare mai dure care ar putea afecta romii din Italia, în mod disproporționat

Pe 23 mai 2008, statul Italian a adoptat decretul nr. 92 privind măsurile urgente în domeniul siguranței publice. Conform preambulului, decretul a fost adoptat ca rezultat al urgențelor și al necesității de a adopta măsuri legislative pentru a combate mai eficient actele ilegale legate de imigrația ilegală și crima organizată, precum și pentru a asigura siguranța circulației pe stradă. Decretul contravine flagrant obligațiilor statului italian la nivel internațional și, în special, legislației Comunității Europene în domeniul liberei circulații a persoanelor.

Actul normativ italian arată că un cetățean al unui stat membru UE poate fi expulzat de pe teritoriul italian,²³ câtă vreme este în vigoare o reglementare extraordinară, dacă persoana

²⁰ Comunitatea din Sant'Egidio este un Grup catolic pentru drepturile omului, cu sediul la Roma, în Italia, și cu o activitate susținută cu romii.

²¹ Fotografia de pe prima pagină a acestui raport este o înregistrare reală dintr-unul dintre primele “recensăminte” derulate în taberele de romi din Italia. Copia a fost furnizată de Comunitatea din Sant'Egidio.

²² Decizia este îndosariată de ERRC.

²³ Art. 1, punctul 1, litera a) a decretului-lege 92/2008 stipulează “expulzarea cetățenilor străini se face prin hotărâre judecătorească. Expulzarea presupune mutarea cetățeanului în afara unui stat membru UE, în alte situații decât cele menționate, în mod expres, în lege, în care cetățeanul respective a executat o pedeapsă cu închisoarea de mai mult de doi ani. Persoana care nu se conformează ordinului de expulzare emis de un judecător poate fi pedepsită cu închisoarea pe o durată de la 1 la 4 ani (traducere neoficială a Romani CRISS, fără efecte juridice).

respectivă este închisă pe o perioadă mai mare de doi ani. O astfel de prevedere este ilegală și încalcă Directiva UE 38/2004/CE în trei privințe:

- Directiva stipulează, în mod explicit, că condamnările penale nu pot constitui, prin ele însele, motive de expulzare²⁴. Or, în cazul decretului de lege, acțiunile sunt contrare prevederilor directivei, pentru că persoanele cu condamnări penale și cu o pedeapsă cu închisoarea mai mare de doi ani pot fi, în general, expulzate.
- Decretul vizează expulzarea unui număr extrem de mare de persoane, cei care au executat pedepse cu închisoarea de minimum 2 ani, incluzând astfel și pe cei care au comis fapte mai puțin grave. În acest sens, nu este respectat principiul proporționalității impus de directivă, fiind o diferență mare între expulzarea și condamnarea unei persoane la doi ani de închisoare.
- O cerință fundamentală stabilită prin directivă este existența unei amenințări reale, prezente și suficient de grave față de un interes fundamental al societății. Mai mult, directiva interzice măsurile generale, discreționare și abuzive. Iar expulzarea unei întregi categorii de persoane cu condamnări de peste 2 ani de închisoare este generală, discreționară și abuzivă. Această reglementare nu ține cont de toate circumstanțele concrete ale faptei sau dacă fapta constituie o amenințare serioasă pentru statul italian și pentru societatea italiană (deși directiva cere acest lucru în mod expres). În plus, această reglementare are la bază premise generale și include, după cum s-a demonstrat mai sus, o categorie mare de persoane și este insuficient legată proporțional de un pericol real pentru societate. În acest sens, este incorect să se afirme, așa cum se face în decretul-lege, că orice persoană care a executat o pedeapsă cu închisoarea mai mare de doi ani reprezintă o amenințare reală, prezentă și suficient de gravă pentru unul dintre interesele societății italiene.

În sfârșit, decretul amendează articolul 61 al Codului Penal al Italiei cu noi circumstanțe agravante, adică imigrația ilegală.²⁵ Această reglementare este discriminatorie prin luarea în considerare a acestui fapt, de vreme ce gradul de amenințare socială nu are nicio legătură cu cetățenia făptașului. Rolul circumstanțelor agravante este să stabilească, cât se poate de exact, gradul de amenințare socială al fiecărei fapte, pentru a asigura o sancționare mai eficientă și a nu “încrimina”, în mod arbitrar, categorii sociale nedorite.²⁶

Multe dintre aceste evenimente au fost criticate de Parlamentul European, de Comisia Europeană, state membre UE, precum România și Spania, și oficiali de rang înalt ai Consiliului Europei, pe lângă zeci de reprezentanți ai societății civile și alți actori din Europa și nu numai.

²⁴ Art. 27, alineatul 2 al directivei 38/2004 face referire la restricționarea dreptului de ședere în baza politicilor publice, siguranța publică și sănătatea publică. Concret, articolul stipulează: “Măsurile întreprinse în baza politicilor publice sau securității publice trebuie să concorde cu principiul proporționalității și să aibă la bază exclusiv conduita personală a persoanei vizate. Pedepsele penale anterioare nu constituie, prin ele însele, premise pentru a adopta astfel de măsuri. Conduita personală a persoanei vizate trebuie să reprezinte o amenințare reală, prezentă și suficient de gravă față de unul dintre interesele fundamentale ale societății”. Nu pot fi acceptate motivări care nu sunt direct legate de caz sau care sunt legate de consideratii de prevenție generală.

²⁵ Vezi art. 1, punctul 1, lit. f) al decretului-lege 92/2008.

²⁶ Pentru o analiză detaliată a actelor normative recente în domeniul securității, vezi L'Associazione per gli Studi Giuridici sull'Immigrazione. <http://www.asgi.it/content/documents/dl08061200.asgi.pacchetto.scurezza.2008.pdf>.

4. ABUZ ȘI TRATAMENT NECORESPUNZĂTOR DIN PARTEA ACTORILOR STATALI

95

Vizita documentară privind drepturile omului întreprinsă de Coaliție în taberele romilor în Italia în perioada 23-30 mai 2008 a confirmat continuarea abuzurilor constante și a tratamentului necorespunzător al romilor de către actorii statali din Italia, începând cu ultimul raport major cu privire la această situație, publicat în februarie 2008.²⁷ Coaliția a realizat interviuri cu aproximativ 100 de persoane de etnie romă care locuiesc în tabere oficiale și neoficiale din Napoli (Secondiliano, Centro Lima, Scampia, Ponticelli, Santa Maria și Torre Annunziata Nord), Roma (Salviati, River, Casilino 900, Martora, Cave di Piatralata și o tabără fără nume din apropierea Cave di Piatralata), Milano (Via Tribugnano, adăpostul Corsico și adăpostul Bacula) și Brescia (Tabăra nomadă de la Brescia pentru Sinti Italiani) și Torino (Via Germagnano și Lungo Stura Lazio). Formele de abuz raportate Coaliției includ violență fizică și bătăi din partea agenților poliției, hărțuire verbală, includere arbitrară în bazele de date, amprentare și supraveghere.

Violențe fizice din partea ofițerilor de poliție

Acele comise împotriva romilor din cadrul autorităților italiene încalcă o serie de obligații ale Italiei în dreptul internațional al drepturilor omului. Mai exact, ca parte a Convenției Europene a Drepturilor Omului (CEDO), Guvernul Italiei trebuie, prin articolul 3, să se asigure că *“Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.”*

Multe persoane de etnie romă intervievate pe parcursul vizitei de documentare au raportat intensificarea violențelor și a abuzurilor din partea poliției, în special în urma morții dnei Giovana Grenga, în noiembrie 2007, pentru care presa italiană a acuzat, încă de la început și fără dovezi, un bărbat rom. Persoanele de etnie romă care derulează activități economice la negru, precum spălarea parbrizelor la semafor sau cerșitul, au fost, se pare, ținta violențelor și abuzurilor din partea poliției în ultimele luni.

Un bărbat rom din România care locuia în Italia de 3 ani și cu care reprezentanții Coaliției au discutat, a raportat că ofițerii de poliție îl bătuseră zdravăn în noaptea dinainte. El a declarat:

*“Azi noapte, în timp ce cerșeam într-un cartier de la periferia Romei, a venit poliția și m-au luat și m-au dus la secție. Le-am arătat pașaportul românesc, dar au zis că pașaportul meu e fals și că probabil sunt din Maroc. Mi-au luat banii și mi-au zis să nu mă mai întorc să cerșesc acolo. Apoi au început să mă lovească cu picioarele și cu pumnii. Bătaia a durat 15-20 de minute.”*²⁸

²⁷ Vezi ERRC/COHRE/osservAzione/Sucar Drom. februarie 2008. comentarii scrise din partea Centrului European pentru Drepturile Romilor, Centrului European pentru Drepturi de Locuire și Evacuări, osservAzione și Sucar Drom cu privire la Italia, în atenția Comitetului pentru Eliminarea Discriminării Rasiale al Națiunilor Unite la ședința nr. 72. Text disponibil online, la adresa: <http://www.errc.org/db/02/9B/m0000029B.pdf>.

²⁸ Interviu realizat de Coaliție cu un bărbat rom din România. Tabăra informală din Roma, 29 mai 2008.

Domnul respectiv locuia, cu vecinii, în tabăra neoficială din apropierea Cave di Piatralata. El și alți locuitori ai taberei au informat reprezentanții Coaliției că, la începutul lunii mai 2008, un bărbat de 20 de ani din aceeași tabără a fost luat de poliție, în timp ce spăla parbrize la un semafor, și dus la secție. Acolo, se pare că ofițerii de poliție l-au bătut zdravăn pe tânăr. După incident, tânărul era foarte speriat și a părăsit Italia, întorcându-se în România, împreună cu familia.²⁹

Alt bărbat rom, din Fosta Iugoslavie, care locuia în tabăra de romi Salviati a spus membrilor Coaliției: “*Brutalitatea poliției a crescut în ultimele luni. Atmosfera s-a schimbat. Poliția se simte mai confortabil să fie violentă [...]*”³⁰

Evacuări forțate și raiduri abuzive ale poliției în taberele și locuințele romilor

Articolul 8(1) al Convenției Europene a Drepturilor Omului prevede că “*Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.*” Tratatamentul romilor care locuiesc în Italia din partea ofițerilor de poliție și a altor autorități publice, așa cum este subliniat în această secțiune a raportului, poate constitui o încălcare clară a acestor prevederi.

Mai mult, ca parte a Convenției internaționale cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, acțiunile repetate ale autorităților italiene pot constitui violarea protecțiilor în ce privește dreptul al locuire adecvată, așa cum este prevăzut în articolul 11(1) al convenției. În comentariul general 7 cu privire la convenție, Comitetul pentru Drepturi Economice, Sociale și Culturale, care monitorizează implementarea convenției, a stabilit că “*evacuările forțate sunt prima facie incompatibile cu cerințele Convenției.*”³¹ Comentariul general nr. 7 definește, la paragraful 3, evacuările forțate ca “*mutarea permanentă sau temporară, împotriva propriei voințe, a unor persoane, familii și/sau comunități din locuințele și/sau terenurile pe care le ocupă, fără prevederea și fără a permite accesul la forme adecvate de protecție legală sau de alt tip.*” Folosirea termenului “*ocupare*” implică faptul că toate persoanele, indiferent de legalitatea reședinței, pot fi supuse unor evacuări forțate și, ca atare, ar trebui să li se permită protecție legală adecvată. În sfârșit, paragraful 16 al comentariului general 7 stipulează: “*Evacuările nu trebuie să aibă ca rezultat faptul că persoanele respective rămân fără adăpost sau sunt vulnerabile la încălcarea altor drepturi ale omului [...]*” Contrar acestor standarde, Guvernul Italian se pare că a eșuat în mod spectaculos în îndeplinirea angajamentelor sale.

Pe parcursul vizitei pe teren a Coaliției, din mai 2008, aproape toate persoanele de etnie romă cu care reprezentanții au discutat au indicat că raidurile ilegale ale poliției la locuințele lor și în zonele în care locuiesc au crescut constant în frecvență și intensitate în ultimele luni.

²⁹ Interviu realizat de Coaliție cu rezidenți români dintr-o tabără informală din apropierea Cave de Piatralata. Rome, 29 mai 2008.

³⁰ Interviu realizat de Coaliție cu un bărbat rom din Fosta Iugoslavie. Tabăra Salviati din Roma, 28 mai 2008.

³¹ “Comentariu general nr. 7 (1997), Dreptul la locuință adecvată (Art 11(1) al Convenției): Evacuări forțate,” adoptat de Comitetul pentru Drepturi Economice, Sociale și Culturale al ONU pe 20 mai 1997, inclus în documentul ONU E/1998/22, anexa IV.

În plus, în taberele de romi, au avut loc evacuări forțate/demolări importante în ultimele luni. Multe dintre persoanele de etnie romă cu care Coaliția a discutat au apreciat nivelul violenței cu care poliția a acționat ca extrem de intens.

În Milano, Coaliția a descoperit că au avut loc mai multe evacuări forțate din locuințe, în mai multe zone, în ultimele luni. Tabăra Bacula a fost, inițial înființată de aproximativ 600 de romi care locuiau în barăci și în corturi, sub podurile de cale ferată. Tabăra a fost, se pare, evacuată forțat și adăposturile distruse de poliție la începutul anului 2008. Intervențiile poliției au distrus, de asemenea, toate bunurile personale ale locuitorilor. Locuitorii s-au mutat la Bovisa – parte a unei foste zone industriale, închisă în urmă cu 20 de ani. Între timp, porțiunea respectivă a fost folosită de locuitorii orașului Milano pentru depozitarea deșeurilor. Terenul este poluat cu arsenic, thaliu și azbest.

În alt caz din Milano, în martie 2008, poliția a evacuat locuitorii unei tabere recent stabilite în Bovisa, iar aproape 80 de persoane (10 familii) au fugit în adăpostul Bacula; restul fie s-au întors în România, fie s-au dispersat în alte adăposturi. Conform martorilor, motivația declarată a evacurărilor a fost să-i forțeze pe romi să se întoarcă în România.

Coaliția a investigat, de asemenea, evacuări forțate ale romilor din România dintr-un adăpost din Piazza Tirana din Milano. Până la jumătatea lunii aprilie 2008, aproape 400 de romi din România locuiau în clădirile abandonate și în barăcile construite de romi în vecinătatea gării. În aprilie 2008, poliția a prezentat un ordin administrativ al Prefectului din Milano, stipulând că romii vizați trebuiau să părăsească imediat clădirile și adăposturile informale din împrejurimi. În această intervenție, se pare că ofițerii de poliție au atacat mai mulți romi, inclusiv membrii familiei lui Valentin K. Valentin K. și soția sa, Argentina K., au trebuit apoi să fie tratați într-un spital local, fiind răniți în timpul atacului. După acest uz demonstrativ de forțe, poliția a ordonat romilor să părăsească imediat adăposturile; nu le-a fost acordat timpul pentru a-și strânge buurile personale sau alimentele. Poliția a distrus apoi mobilierul și lucrurile personale din zona respectivă. Evacuarea a fost făcută în prezența copiilor, care au fost martori ai acestor atacuri brutale împotriva părinților lor (atât bărbați, cât și femei) și ai distrugerii căminelor lor. Persoanelor evacuate nu li s-a oferit nicio alternativă de locuire, dat fiind că motivul, declarat public, al acestor evacuări a fost forțarea lor să se întoarcă în România. Persoanele evacuate au rămas fără adăpost pentru două săptămâni, fără asistență socială din partea municipalității sau a altor organizații. În timpul vizitei Coaliției, locuiau în noul adăpost neoficial din afara orașului Milano.

Mai târziu, pe 6 iunie 2008, autoritățile italiene au distrus tabăra Testaccio Romani din Roma, care adăpostea aproximativ 120 de persoane de etnie romă, inclusiv 40 de copii. Conform rapoartelor de presă, se pare că mulți dintre locuitorii taberei au fost transferați dintr-o tabără distrusă anterior în zona Saxa Rubra din Roma. Se pare că persoanele vizate sunt cetățeni italieni; nu a fost oferită nicio alternativă de locuire.³²

În cercetările întreprinse în mai 2008, persoanele de etnie romă intervievate au menționat că ofițerii de poliție fac deseori raiduri arbitrare în tabere și în locuințe. În timpul acestor

³² Vezi raportul din 6 iunie 2008 al Adnkronos International, disponibil la adresa: <http://www.adnkronos.com/AKI/English/CultureAndMedia/?id=1.0.2230802468>.

raiduri, ofițerii de poliție adesea intră în casele lor, fără autorizație legală/mandate de percheziție, în toial nopții, iar demolările caselor și ale altor clădiri au, deseori, loc fără vreo hotărâre judecătorească. În timpul acestor distrugerii de proprietate, ofițerii de poliție, de multe ori, refuză să le permită romilor vizați să își ia lucrurile personale.

În vreme ce poliția și alți actori statali au fost menționați ca vizând taberele neoficiale mai frecvent, rezidenții unor tabere stabilite oficial, prin decizia guvernului, au raportat raiduri abusive ale poliției în ultimele luni. În plus, raidurile poliției în căminele și în taberele lor au fost semnalate ca având loc cu regularitate, astfel încât aceleași persoane să îndure, în mod constant, același tratament abuziv din partea ofițerilor de poliție. De exemplu, romii italieni care locuiesc în tabăra Via Salviati din Roma au menționat membrilor Coaliției că ofițerii de poliție au făcut verificări frecvente în tabără, cel puțin o dată pe săptămână sau o dată la două săptămâni.³³ În timpul acestor verificări, romii italieni și non-italieni sunt forțați să permită verificarea repetată a actelor de identitate, ceea ce reprezintă o formă de tratament degradant la care italienii non-romi și imigranții invizibili nu sunt supuși.

O femeie romă, care locuia în tabăra semioficială Casilino 900 din Roma, a mărturisit Coaliției că la începutul lunii aprilie 2008, câțiva ofițeri de poliție au intrat în tabără și au distrus 36 de barăci. Femeia a povestit:

“Aveam un depozit unde țineam lucrurile pe care le vindeam la piață. Acum aproximativ 6 săptămâni, a venit poliția și a distrus depozitul și 36 de barăci. Nu m-au lăsat să îmi iau lucrurile deși i-am implorat să mă lase. Ca răspuns, au țipat la mine “Pleacă de aici!”

“Am mai multe probleme de sănătate, inclusiv cu inima. Când poliția mi-a distrus depozitul, starea mea s-a agravat. Poliția mi-a dat voie să îmi iau medicamentul din casă abia după o jumătate de oră. După ce am luat medicamentul, m-am simțit foarte slăbită și am vrut să mă întind, dar poliția nu m-a lăsat. Aveam nevoie doar să stau pe un scaun.”

“Când au distrus depozitul, poliția a amenințat că o să-mi distrugă și casa și, în curând, o să distrugă și toată tabăra. De fapt, mi-ar fi dăruit casa în aceeași zi în care mi-au distrus depozitul, dar nu au făcut-o din cauza problemelor mele cu inima.”³⁴

O persoană de etnie romă care locuia în tabăra semioficială Casilino 900 din Roma cu care Coaliția a stat de vorbă, a spus: *“Poliția vine uneori la 2 sau la 3 dimineața. Chiar sparg ușile barăcilor. Le ordonă oamenilor să iasă afară într-un mod ostil și violent. Poliția e plină de prejudecăți împotriva romilor.”³⁵*

Altă persoană care locuia în tabăra semioficială Martora din Roma a povestit că *“Ei [poliția] intră în case foarte violent. Distrug lucruri! Într-unul dintre raidurile de noapte, băiatul meu a făcut pipi în pantaloni de frică. Când vin noaptea, nu respectă intimitatea. Femeile ar putea fi dezbrăcate.”³⁶*

³³ Interviu realizat de coaliție cu un bărbat rom. Roma, 28 mai 2008.

³⁴ Interviu realizat de coaliție cu o femeie romă din Muntenegru. Tabăra Casilino 900 din Roma, 28 mai 2008.

³⁵ Interviu realizat de coaliție cu un bărbat rom din Muntenegru. Tabăra Casilino 900 din Roma, 27 mai 2008.

³⁶ Interviu realizat de coaliție cu un bărbat rom din Fosta Iugoslavie. Tabăra Martora din Roma, 28 mai 2008.

În general, Coaliția a observat percepția multor persoane intervievate că în ultimele luni atitudinea ofițerilor de poliție s-a înrăutățit, iar mulți ofițeri de poliție se comportă într-un fel care arată că cred că îi pot trata pe romi cum doresc, fără teamă de repercursiuni.

Un bărbat rom cu care Coaliția a discutat a povestit: *“Poliția crede că se poate comporta cum dorește când vine în tabără. Acum aproape trei luni, imediat după ce ne-am mutat în tabără, a venit poliția și a așezat pe toată lumea în linie, la perete, ca să ne numere. Erau foarte brutali. Îi împingeau pe oameni de colo-colo.”*³⁷

Amenințări, intimidare și alte forme de abuz și tratament necorespunzător

În timpul vizitei documentare a Coaliției, multe persoane de etnie romă au semnalat că modul în care ofițerii de poliție îi tratează este inuman și degradant. În Roma, liderul rom al taberei semioficiale Casilino 900 a spus membrilor Coaliției că poliția *“ne tratează [pe romi] ca și cum am fi animale.”*³⁸

În timpul raidurilor poliției în taberele de romi vizitate de Coaliție, au declarat aproape toți romii intervievați, poliția îi amenință în mod constant cu evacuarea și cu demolarea caselor. Declarația că *“Poliția ne amenință că tabăra o să fie demolată, iar noi o să fim, în curând, expulzați”* reflectă experiența comună a tuturor romilor intervievați cu privire la raidurile poliției.

Cercetătorii care au participat la misiunea Coaliției au fost șocați de lista care părea fără sfârșit a declarațiilor derogatorii semnalate, în discuții, de romii intervievați cu privire la interacțiunile lor cu ofițerii de poliție italieni. Printre frazele cel mai des citate ca rostite de poliție în interacțiunile cu romii au fost: *“Țigani murdari!”*, *“Zingari del Cazzo!”* *“Zingari di Merda! (Țigani de rahat)”*, *“Sei un pezzo di merda! (Ești un rahat)”*, *“Puț!”*, *“Trăiți ca șobolani!”* Cei mai mulți romi non-italieni care au vorbit cu Coaliția au povestit că poliția le spune insistent *“Duceți-vă înapoi în țara voastră!”*

³⁷ Interviu realizat de coaliție cu un bărbat rom din România. Tabăra Cave di Pietralata din Roma, 29 mai 2008.

³⁸ Interviu realizat de coaliție cu un liderul rom al taberei Casilino 900. Roma, 28 mai 2008.

5. VIOLENȚĂ EXTREMĂ DIN PARTEA ACTORILOR NON-STATALI ȘI NEPEDEPSIREA ACESTOR ACTE DE CĂTRE STAT

101

În hotărâri recente, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a evidențiat obligațiile pozitive ale statelor părți la Convenția Europeană a Drepturilor Omului când autoritățile naționale se confruntă cu ceea ce pare a fi crima de ură; de exemplu, în cazul *Šečić contra Croației*³⁹ privind bătaia brutală, în 1999, a unui bărbat rom de un grup de persoane neidentificate, rase pe cap. Ancheta oficială a incidentului, deschisă formal de poliție imediat după atacuri, a fost caracterizată de un număr mare de scăpări și, în final, nu a reușit să identifice făptașii. CEDO a hotărât că ancheta a fost o încălcare a limitelor procedurale din articolul 3 (dreptul de a nu fi supus unui tratament degradant) al Convenției Europene a Drepturilor Omului. Referitor la articolul 14 (interzicerea discriminării), Curtea a reiterat că statele au obligația de a investiga posibilele implicații rasiste ale unui act violent, inclusiv tratamentul degradant comis de persoane private.

Începând din februarie 2008, italienii non-romi au comis mai multe atacuri extrem de violente, îndelung mediatizate, asupra taberelor de romi în Italia. Recent, inclusiv în manifestările menționate în acest raport, atacurile extremiste asupra taberelor de romi au devenit foarte violente, deseori fiind folosite cocktail-uri Molotov, pe care atacatorii le aruncau spre casele romilor, și au apărut pe fondul unor discursuri ostile împotriva romilor. Reacția poliției față de aceste evenimente este necorespunzătoare, uneori are loc o mică anchetă, alteori niciuna și niciun atacator nu a fost reținut sau arestat în legătură cu atacurile violente, ceea ce reprezintă o încălcare a obligațiilor Italiei, conform articolului 3 (dreptul de a nu fi supus unui tratament degradant) și articolului 14 (interzicerea discriminării) al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

În perioada acoperită de acest raport, pe 11 mai 2008, tabăra de romi Via Navora din Milano a fost incendiată total de un număr necunoscut de atacatori care au aruncat cocktail-uri Molotov în tabără. Ca urmare, locuitorii romi, inclusiv femeile și copiii, au rămas fără adăpost, iar bunurile personale au fost distruse.

Doar două zile mai târziu, pe 13 mai, a avut loc cel mai mediatizat dintre aceste atacuri, împotriva unei tabere de romi în Ponticelli, în apropiere de Napoli. Conform informațiilor adunate de Coaliție în Italia și conform multor rapoarte de presă, pe 13 mai, în jur de 60 de cetățeni italieni neidentificați, înarmați cu bâte, au atacat tabăra de romi de la Ponticelli, aruncând cocktail-uri Molotov spre case. Din fericire, nu a fost nimeni rănit în timpul atacului, dar casele locuitorilor romi au ars până în temelii, cu tot cu lucrurile personale.

³⁹ Cererea nr. 40116/2002, hotărârea din 31 mai 2007. Reprezentat de ERRC și de avocatul croat Lovorka Kusan. Pentru o analiză mai detaliată a hotărârii și a importanței acesteia, vezi articolul de fostul avocat angajat la ERRC, Constantin Cojocariu, intitulat "Positive Duties to Combat Violent Hate Crime After Šečić v. Croatia", disponibil online la adresa: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2802&archiv=1>.

Conform documentației strânse de Coaliție, în seara respectivă, sute de persoane italiene, înarmate cu bâte și cu pietre, au atacat o altă tabără de romi din zonă, aruncând pietre spre locuitori și spre casele lor. Printre atacatori, au fost și tineri și copii.

Aproximativ 800 de romi de origine română, inclusive femei și copii, au fost atacați de localnici când au părăsit tabăra Ponticelli noaptea, fără vreun bun personal. Mulți dintre ei s-au întors în România sau au căutat refugiu în alte tabere de romi din Italia. Se pare că numai câteva persoane de etnie romă au rămas în Napoli, dar au refuzat interviurile, de teamă. Toate bunurile personale au fost abandonate în taberele pe care au fost forțați să le părăsească noaptea.⁴⁰

Reprezentanți ai poliției din Napoli, care erau la locul fostei tabere în Ponticelli în timpul misiunii Coaliției, au declarat că “*romii nu se pot întoarce sub nicio formă*”, pentru că municipalitatea plănuia să construiască un centru comercial pe locul unde fusese tabăra de romi și pentru că rezidenții locali italieni vor avea grijă ca romii să nu se întoarcă, în niciun caz, la Ponticelli.⁴¹

Două săptămâni mai târziu, pe 28 mai, aceeași tabără a fost incendiată a doua oară de persoane necunoscute.⁴² Pe 7 iulie, s-a semalat o a treia incendiere a taberei Ponticelli, atacată de persoane neidentificate, după ce mai multe familii de romi se mutaseră înapoi în zonă.

Pe lângă acestea, pe 9 iunie, activiști independenți au relatat că un adăpost de aproximativ 100 de romi români din Catania, Sicilia, a fost atacat și ars din temelii de persoane neidentificate.⁴³

Aceste atacuri nu au fost incidente izolate; începând de la sfârșitul anului 2006, au fost cel puțin 6 atacuri similare îndreptate împotriva populației rome din Livorno, Milano, Napoli și Roma. Membrii Coaliției nu cunosc nicio situație în care vreun atacator să fi fost arestat sau inculpat pentru aceste acte de ură și violență extremă împotriva romilor.

Conform cercetărilor efectuate de Coaliție, sunt indicații că astfel de acte violente de agresiune împotriva romilor vor continua să apară în viitor în Italia, dacă statul italian nu răspunde acestor acte criminale într-o manieră clară și puternică, investigând eficient toate incidentele de acest tip și inculpând persoanele găsite vinovate, în limitele legii. De exemplu, membrii Coaliției au discutat cu mai mulți romi din tabăra Ponticelli care, după ce casele lor au fost arse din temelii, au încercat să se mute în tabăra de romi Torre Annunziata Nord din Napoli. Conform spuselor persoanelor intervievate, “grupurile extremiste” au amenințat că vor incendia tabăra din temelii, dacă cei care locuiau în Ponticelli nu pleacă.⁴⁴

Cei mai mulți romi cu care reprezentanții Coaliției au stat de vorbă au declarat că le este teamă că ei înșiși vor deveni victime ale unor atacuri violente, inclusiv atacuri cu inflamabile,

⁴⁰ Interviu realizat de Coaliție cu un reprezentant al unui ONG local din Ponticelli, care lucra în taberele de romi, 27 mai 2008.

⁴¹ Interviu realizat de Coaliție cu un ofițer de poliție anonim. Ponticelli, mai 2008.

⁴² Vezi raportul din 28 mai 2008 al Adnkronos International, la adresa: <http://www.adnkronos.com/AKI/English/Security/?id=1.0.2203930746>.

⁴³ Mesaj prin e-mail de la dl Fulvio Vassallo Paleologo, datat 9 iunie 2008. Mesaj îndosariat de ERRC.

⁴⁴ Interviu realizat de coaliție cu un bărbat rom din România. Tabăra Torre Annunziata Nord din Neapole, 27 mai 2008.

iar casele lor vor fi distruse. Romii din tabăra Torre Annunziata Nord din Napoli au spus, de asemenea, că se simt în nesiguranță pe stradă, datorită reacțiilor agresive și violente ale italienilor. Se pare că o serie de cetățeni italieni au amenințat și brutalizat persoane din tabără pe stradă. Mulți romi care locuiesc încă la Napoli au mărturisit că simt foarte multă nesiguranță cât sunt în oraș și că chiar și copiii și adolescenții le aduc insulte și injurii pe stradă.⁴⁵

O femeie romă din tabăra semioficială din Roma a spus membrilor Coaliției: *“Nu mergem niciodată în centrul orașului. [...] Suntem mereu foarte atenți când ieșim din tabără. Eu nu am fost niciodată în centru.”*⁴⁶

Sentimentul de insecuritate a fost mai puternic în lumina lipsei de acțiune din partea autorităților statului pentru protejarea membrilor comunității sau pentru pedepsirea celor care au comis ilegalități față de romi. După cum relatează ERRC într-o scrisoare către oficiali de rang înalt din Guvernul Italiei și actori internaționali importanți, pe 16 mai 2008,

*“Expresii ale urii și violenței regretabile împotriva romilor din partea publicului larg italian, alimentate de exprimări frecvente și primitive ale sentimentului antirom din partea oficialilor publici italieni, au ajuns la nivelurile reminiscente ale unor pogromuri împotriva comunităților de romi din România de la începutul anilor 1990. Lipsa de intervenție din partea poliției italiene și lipsa protecției romilor care locuiesc în taberele vizate au creat, în Italia, un mediu în care persoanele de etnie romă trăiesc cu teamă pentru viețile lor și se ascund pentru a evita alte ciocniri violente.”*⁴⁷

⁴⁵ Interviu realizat de Coaliție cu rezidenți romi din tabăra Torre Annunziata Nord din Neapole, 27 mai 2008.

⁴⁶ Interviu realizat de Coaliție cu o femeie romă din Muntenegru. Tabăra Casilino 900 din Roma, 28 mai 2008.

⁴⁷ Textul integral al scrisorii este disponibil pe site-ul ERRC, la adresa: <http://www.errc.org/cikk.php?cikk=2953=#ERRC>.

6. ALTE ACTE DE DISCRIMINARE FAȚĂ DE ROMI

Membrii Coaliției care au participat la misiunea din mai 2008 din Italia au remarcat o creștere generală a actelor de discriminare împotriva romilor pe toate planurile. În timp ce discriminarea față de romi în Italia a fost recunoscută la nivel internațional cel puțin din 1996, când Centrul European pentru Drepturile Romilor a fost deschis, climatul actual din Italia poate să fie cauza tratamentului discriminator mai frecvent al romilor.

105

Discriminarea față de romi în accesul la serviciile publice

Accesul la locurile și serviciile publice reprezintă un domeniu în care s-a observat o creștere clară a tratamentului discriminatoriu față de romi. Un tânăr rom care locuia în Roma a mărturisit unui membru al Coaliției că *“În urmă cu două zile, mama mea a fost la supermarket. Au insultat-o și i-au cerut să plece.”*⁴⁸ Un alt tânăr rom din Roma a povestit: *“Eram într-o cafenea, în urmă cu câteva zile, și mi s-a cerut să plec.”*⁴⁹ Numeroși romi le-au spus reprezentanților Coaliției că în unele zone din nordul Italiei, romilor nu li se permite să intre în supermarket-uri.

Discriminarea față de romi în probleme legate de protecția copilului

Un mod în care discriminarea față de romi se manifestă în Italia este luarea nejustificată a copiilor romi din familiile lor. În timpul cercetării pe teren derulată în mai 2008, membrii Coaliției au discutat cu numeroase persoane de etnie romă care au spus că copiii lor au fost instituționalizați în condiții precare, în ultimele luni.

De exemplu, în tabăra de romi neoficială Torre Annunziata Nord din Napole, romii au spus că mai mulți copii din tabere au fost instituționalizați recent și că părinții au numai acces limitat la copiii lor. Condițiile în care au fost luați copiii sunt neclare.⁵⁰

În aceeași tabără, o tânără mamă povestește că după ce a născut, a lăsat copilul în spital pentru 2 zile, iar când s-a întors, nu i s-a permis să ia copilul până nu a dovedit că are un venit și condiții de trai adecvate pentru copii.⁵¹ Neromilor din Italia nu li se cere să dovedească astfel de lucruri pentru a-și putea lua copiii acasă de la spital.

O persoană romă din tabăra oficială Via Tribugnano din Milano a suferit, se pare, un tratament degradant din partea autorităților pentru protecția copilului. O femeie romă, Hasima, a spus unui membru al Coaliției că, de curând, când și-a dus copiii bolnavi la

⁴⁸ Interviu realizat de Coaliție cu un bărbat rom din Fosta Iugoslavie. Tabăra Martora din Roma, 28 mai 2008.

⁴⁹ Interviu realizat de Coaliție cu un bărbat rom din Fosta Iugoslavie. Tabăra Martora din Roma, 28 mai 2008.

⁵⁰ Interviu realizat de Coaliție cu doi romi din România (un bărbat și o femeie). Neapole, 27 mai 2008.

⁵¹ Interviu realizat de Coaliție cu o femeie romă din România. Neapole, 27 mai 2008.

spital, autoritățile i-au luat copilul, se pare că din cauză că tatăl nu era prezent și că poliția a suspectat că ea a furat ceva. Faptul de a fi părinte unic sau de a fi suspect nu reprezintă motive pentru luarea copilului în Italia. Hasima, al cărei soț lucrează legal în Italia, a trebuit să facă o plângere la tribunalul italian, pentru a i se permite să ia copilul lor acasă. În acest timp, copilul a stat 4 zile în orfelinat. Hasima a spus Coaliției că nu era vorba de un caz izolat și că știa că mulți romi din Milano au avut parte de intruziuni asemănătoare în viețile lor private. Acesta nu este un caz izolat.⁵²

Interferențe discriminatorii ale statului cu dreptul la intimitate și la locuință

Pe lângă raidurile abuzive și discriminatorii ale poliției în locuințele romilor evidențiate anterior în secțiunea 4 a acestui raport, membrii Coaliției au observat multe alte moduri în care oficialii italieni îi discriminează pe romi în viața de zi cu zi.

Cea mai evidentă și mai intruzivă formă de discriminare privind dreptul la intimitate și la locuință s-a manifestat prin plasarea camerelor de supraveghere în multe dintre taberele oficiale de romi vizitate de Coaliție. De exemplu, municipalitatea din Roma finanțează tabăra oficială Via Salone, o tabără administrată pe o proprietate privată de o asociație italiană. Locuitorii romi din tabără sunt originari din România. Această tabără este controlată de 28 de camere de supraveghere care monitorizează fiecare mișcare a locuitorilor. La Brescia, în nordul Italiei, existau camere de supraveghere în tabăra oficială de romi sinti italieni. Și în taberele din Napoli, vizitate de Coaliție erau camere de supraveghere. Coaliția pune la îndoială intenția plasării camerelor de supraveghere în taberele de romi, precum și faptul că sisteme de securitate de acest tip sunt plasate în zone cu locuințe sociale obișnuite, finanțate de stat, pentru neromii din Italia.

În timpul discuțiilor cu privire la situația romilor care locuiesc în tabăra oficială Centro Lima din Napoli, membrii Coaliției au observat că 120 de locuitori romi români erau tratați ca și cum locuiau în închisoare și nu într-o zonă protejată de stat. Administratorul taberei a refuzat intrarea în tabără a membrilor Coaliției, pentru că nu aveau autorizație oficială de la "Protecția civilă". Pe lângă necesitatea permiselor pentru a primi vizite acasă, romii care locuiesc în tabără trebuie să predea pașapoartele la administratorul taberei pentru tot timpul cât locuiesc acolo. În plus, tabăra se închide la ora 21:00, după care nimeni, nici măcar rezidenții, nu pot să intre sau să iasă din tabără.

⁵² Interviu realizat de Coaliție cu dna Hasima, o femeie romă din Serbia. Milano, 25 mai 2008.

7. RECOMANDĂRI PENTRU A ASIGURA RESPECTAREA DREPTURILOR ROMILOR ÎN ITALIA

Autoritățile italiene trebuie:

- să înceteze imediat să emită remarce anti-romi și să hrănească ostilitatea publică față de romi în Italia;
- Oficiul Național pentru Combaterea Discriminării Rasiale (UNAR), organismul național în domeniul egalității de tratament în Italia, trebuie să condamne imediat, în mod public, manifestările care au avut loc în Italia, evidențiate în acest raport, și trebuie să întreprindă, în limitele competențelor sale, orice acțiune posibilă pentru a combate discriminarea împotriva romilor;
- să adopte și să deruleze o campanie națională împotriva rasismului, pentru a îmbunătăți percepția publică a romilor în Italia;
- să abroge, fără întârziere, toate actele normative și să anuleze măsurile politice care îi vizează, în mod negativ, pe romi, cum ar fi:
 - a. pactele de securitate adoptate la Napoli, Roma, Milano, Florența, Torino, Genova, Bologna, Catania, Bari, Cagliari, Venetia, Modena, Prato și Trieste;
 - b. Decretul de Urgență nr. 92/2008, care definește prezența romilor în zonele Campania, Lazio și Lombardia ca pe o cauză a unei alerte sociale majore, cu posibile repercursiuni grave asupra ordinii și siguranței publice;
 - c. Ordonanța Președintelului Consiliului de Miniștri nr. 3678 din 30 mai 2008: Măsuri urgente de protecție civilă pentru tratarea situației de urgență în legătură cu așezările comunitare nomade de pe teritoriul regiunii Campania;
 - d. Ordonanța Președintelului Consiliului de Miniștri nr. 3677 din 30 mai 2008: Măsuri urgente de protecție civilă pentru tratarea situației de urgență în legătură cu așezămintele comunitare nomade de pe teritoriul regiunii Lombardia;
 - e. Ordonanța Președintelului Consiliului de Miniștri nr. 3676 din 30 mai 2008: Măsuri urgente de protecție civilă pentru tratarea situației de urgență în legătură cu așezămintele comunitare nomade de pe teritoriul regiunii Lazio;
 - f. Inițiativa ministrului de interne Roberto Maroni de a face un recensământ al romilor care locuiesc în Italia, inclusiv prin amprentare, ceea ce încalcă și normele de protejare a datelor;
- să investigheze toate cazurile de presupuse abuzuri și de tratament necorespunzător al romilor de către poliție și să se asigure că ofițerii respectivi sunt inculpați;
- să asigure inviolabilitatea locuințelor romilor prin încetarea imediată a raidurilor și a verificărilor efectuate de poliție, având ca țintă taberele de romi;
- să înceteze evacuările romilor care conduc la homelessness și să respecte asigurările legale în vigoare pentru persoanele care se confruntă cu evacuarea;

- să aplice egalitate de tratament între romi și toți ceilalți rezidenți ai Italiei și să înceteze să îi supună la controale discriminatorii de acte de identitate;
- să condamne public toate pogromurile împotriva romilor și să acționeze pentru a aduce persoanele care au comis deja asemenea fapte în fața justiției, prin:
 - a. anchete amănunțite și eficiente;
 - b. urmărirea inculpaților, în condițiile legii;
- să asigure consolidarea eficientă a întregii legislații împotriva discriminării, asigurând egalitatea de tratament în toate domeniile menționate în cadrul legal;
- să adopte, după o consultare cu reprezentanții romilor, o strategie comprehensivă pentru îmbunătățirea situației romilor din Italia, precum și planurile de acțiune corespunzătoare și resursele adecvate.

Autoritățile române trebuie:

- să reacționeze prompt și să apere drepturile tuturor cetățenilor români din Italia, inclusiv prin mijloace legale împotriva autorităților italiene care încalcă standardele Uniunii Europene sau pe cele internaționale în domeniul drepturilor omului;
- să aibă o reacție publică puternică, într-un interval de timp adecvat, față de manifestările de rasism și discriminare împotriva cetățenilor români din străinătate. În acest sens, menționăm că protejarea tuturor cetățenilor români din străinătate este o responsabilitate foarte importantă a statului român.
- să asigure sprijin pentru autoritățile italiene în efortul acestora de a sprijini cetățenii români de etnie romă să-și legalizeze sejurul în Italia și să se integreze în societatea italiană;
- să sporească eforturile pentru crearea de oportunități concrete și substanțiale pentru romii care doresc să se întoarcă din străinătate în România și integrarea în societatea română.

Europene un îndemn:

Având în vedere contribuția Uniunii Europene la combaterea discriminării și a rasismului față de romi și salutând discutarea, pe 7 iulie, în Parlamentul European, a unei moțiuni pentru o Rezoluție privind recensământul romilor pe bază de etnie în Italia și a unei moțiuni pentru o Rezoluție privind crearea unei baze de date cu amprente ale romilor din Italia, **transmitem Uniunii Europene un îndemn:**

- să folosească toate instrumentele și mecanismele legale și politice în vigoare și să monitorizeze îndeaproape atenția acordată și respectarea, de către Italia, a Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene;
- în autoritatea sa, Comisia Europeană trebuie să analizeze și să stabilească implementarea și alinierea la o serie de directive europene relevante:
 - a. Comisia Europeană trebuie să investigheze, foarte urgent, vizarea unui anumit grup pentru amprentare, în contextul Directivei 95/46/EC privind protecția persoanelor

- fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date și să adopte măsurile legale necesare împotriva Guvernului Italiei, pentru încălcarea legislației UE;
- b. Comisia Europeană trebuie să investigheze nealinierea Italiei la directiva (2000/43/EC) privind implementarea principiului egalității de tratament al persoanelor, indiferent de rasă sau origine etnică, și să întreprindă măsurile legale necesare împotriva Guvernului Italiei, pentru încălcarea legislației UE;
 - c. Comisia Europeană trebuie să investigheze nealinierea Italiei la directiva 2000/38/EC privind drepturile cetățenilor Uniunii și ale membrilor familiilor acestora de a circula și de a locui liber pe teritoriul Statelor Membre și să întreprindă măsurile legale necesare împotriva statului italian pentru violarea drepturilor legale, garantate prin legislația europeană;
- să asigure includerea de către Guvernul Italiei a unor măsuri de integrare specifice destinate romilor în strategia de protecție socială și de incluziune socială, în cadrul metodei de coordonare deschisă și să elaboreze un raport cu privire la implementarea acestor măsuri;
 - să condamne, într-un interval de timp adecvat, cu fermitate și în mod public, toate campaniile și acțiunile care au la bază rasismul;
 - să trateze situația critică a romilor din Italia în ceea ce privește drepturile omului ca pe o urgență, în toate evenimentele majore din perioada următoare, cum ar fi:
 - a. reuniunea Consiliului European pentru examinarea raportului Comisiei Europene privind politicile UE în domeniul incluziunii sociale a romilor în Statele Membre;
 - b. reuniunea la nivel înalt cu privire la romii din Europa, din septembrie 2008;
 - c. reuniunea la vârf din decembrie 2008;
 - să asigure sprijin autorităților italiene pentru a permite cetățenilor romi să-și legalizeze șederea în Italia și să se integreze în societatea italiană;
 - să adopte, de urgență, Strategia cadru a Uniunii Europene de incluziune a romilor, pentru promovarea și consolidarea acțiunilor UE și naționale, în vederea realizării incluziunii sociale a romilor în Europa. Strategia cadru trebuie să aibă la bază trei piloni:
 - a. acces egal la educație, servicii de sănătate, locuințe și ocuparea forței de muncă;
 - b. responsabilizarea autorităților guvernamentale pentru protejarea drepturilor romilor;
 - c. punerea în aplicare a participării depline a romilor la procesul de elaborare și responsabilizare pentru implementarea eficientă a măsurilor întreprinse de Uniunea Europeană și statele sale membre.

Agencia Uniunii Europene pentru Drepturi Fundamentale (FRA) trebuie:

- să întreprindă, fără întârziere, o cercetare privind “măsurile de securitate” adoptate și implementate de Guvernul Italiei, care îi afectează pe romii din Italia, inclusiv aprentarea romilor;

- să elaboreze, de urgență, o opinie scrisă către Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene cu privire la posibilele încălcări ale legislației UE de către Italia, în special articolele 6, 7 și 13 ale Tratatului și directivele 43/2000/EC, 38/2004/EC și 95/46/EC (privind protecția datelor) și să urmărească evoluția recomandărilor făcute;
- să inițieze, fără întârziere, monitorizarea sistematică a situației drepturilor omului din Italia, în special în ceea ce-i privește pe romi;
- să adopte criteriile de eligibilitate pentru licitațiile FRA, pentru a permite ONG-urilor de romi să participe în aceleași condiții ca și organizațiile de implementare sau membrii coalițiilor.

Consiliul Europei trebuie:

- să urmărească cursul Rezoluției ResChS(2006)4 privind plângerea colectivă nr. 27/2004, depusă de Centrul European pentru Romi împotriva Italiei, în care s-a constatat că Italia încălcăse Carta Socială Europeană Revizuită în ceea ce privește drepturile de locuire ale romilor;
- Adunarea Parlamentară și Comitetul pentru Onorarea Obligațiilor și Angajamentelor Statelor Membre al Consiliului Europei (Comitetul de Monitorizare) al acesteia trebuie să inițieze o procedură de monitorizare a Italiei, în cadrul rezoluției 1115 (1997) a Adunării Parlamentare;
- Comisarul pentru Drepturile Omului trebuie să lucreze cu autoritățile italiene pentru consolidarea respectării drepturilor omului în măsurile legislative și politice adoptate recent în Italia, cu o atenție deosebită asupra alinierii Italiei la obligațiile în ceea ce privește nediscriminarea și combaterea rasismului;
- să se angajeze într-un proces consultativ cu autoritățile naționale din Italia pentru elaborarea unor strategii naționale și locale de integrare a romilor, cu accent pe prevenirea discriminării.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa trebuie:

- Înaltul Comisar pentru Minorități Naționale trebuie să angajeze urgent un dialog diplomatic cu autoritățile italiene pentru reducerea violențelor pe baze etnice care au ca țintă romii din Italia;
- Punctul de Contact pentru Romi și Sinti trebuie să organizeze o misiune de documentare pentru cercetarea situației comunităților de romi din Italia, care să fie apoi înaintată Consiliului Permanent și altor structuri relevante ale OSCE, precum și Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei;
- Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului trebuie să elaboreze un plan de asistență pentru autoritățile italiene pentru aplicarea angajamentelor asumate de acestea în domeniul toleranței, al nediscriminării și pentru promovarea acțiunilor pentru combaterea rasismului la nivel național.

Comitetul Națiunilor Unite pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare Rasială trebuie:

- să inițieze procedura de atenționare timpurie sau pentru măsuri de urgență, pentru a preveni extinderea situației din Italia și pentru a preveni sau a limita amploarea unor încălcări grave.

III

Pentru informații suplimentare legate de acțiunile coaliției în Italia, puteți contacta:

European Roma Rights Centre

Tara Bedard

E-mail: tara.bedard@errc.org

Istituto Open Society

Mark David

E-mail: David.mark@osi-eu.org

Isabela Mihalache

E-mail: imihalache@osieurope.org

Centre on Housing Rights and Evictions

Claude Cahn

E-mail: claudecahn@cohre.org

Centrul Romilor pentru Intervenție Socială și Studii

Magda Matache

E-mail: magda@romanicriss.org

Alianța Civică a Romilor din România

Iulian Stoian

E-mail: iulian.stoian@acrr.ro

This report provides a concise update on racism and discrimination against Roma in Italy. According to the documentation conducted around Italy in late May 2008 by the Open Society Institute, the ERRC, the COHRE, Romani Criss and the Roma Civic Alliance in Romania, the human rights situation of Roma in Italy again deteriorated in the ensuing period and expressions of racism and xenophobia have translated into policy and legal acts targeting Roma only.

Questo rapporto fornisce un sintetico aggiornamento sul razzismo e la discriminazione contro Rom e Sinti in Italia. Secondo la documentazione prodotta sull'Italia a fine maggio 2008 dall'Istituto Open Society, dall'ERRC, dal COHRE, dal CRISS e dalla RCR, la situazione dei diritti umani di Rom e Sinti in Italia è ulteriormente peggiorata, e le espressioni di razzismo e xenofobia si sono tradotte in atti politici e legali nei soli confronti di Rom e Sinti.

Acest raport furnizeaz informaii actualizate cu privire la rasismul i discriminarea fa de romi în Italia. Conform rezultatelor documentrii efectuate în legtur cu situaia din Italia la sfâritul lunii mai 2008 de ctre Open Society Institute, ERRC, COHRE, Romani Criss i Aliana Civic a Romilor din România, situaia legat de drepturile omului în cazul romilor din Italia s-a deteriorat în perioada urmtoare, iar actele de rasism i xenofobie au fost transpuse în msuri politice i normative care îi vizeaz exclusive pe romi.

